EL TEMPS

26/1 abril 1990

Any VII - No. 301 - Setmanari d'informació general - 250 Ptes.

Mallorca

Els camps de golf es mengen l'illa

Paul Newman

L'últim dinosaure

Capitalisme ecològic

En 5 anys la indústria verda facturarà 1,2 bilions de pessetes

© ACME HOUSE

PRODUCTES PER A LA JUBILACIO

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

EL 301 TEMPS

26 març / 2 abril 1990

Any VII - No. 301 - Setmanari d'informació general - 275 Ptes

sumari

PAIS

8. Duran Lleida, president del comitè de govern d'Unió Democràtica de Catalunya: "L'adversari d'Aznar a Catalunya és el seu propi partit". *Albert Punsola.*
12. El golf es menja Mallorca. 45 camps amb 22.000 places turístiques dins d'àrees naturals. *Miguel Angel Marín.*
16. Un APAT mal digerit. *Sílvia Monfort.*
18. Televisions públiques amb la guàrdia alta. Com s'han preparat de cara a l'arribada de les privades. *Eduard Company.*

ESTAT

24. Universitat de Deusto, el poder del saber. *José Miguel García Mateache.*

INTERNACIONAL

29. Parla Willy Brandt. Alemanyes any zero. *Ferdinando Adornato.*
32. Hongria, la transició silenciosa. *Llibert Ferri.*
33. Guanya la gent, Aylwin ja és president. Cohabitació a la xilena. *Antoni Reig.*

TEMPS OBERT

36. Xiquets aparcats. Creix un espectacular negoci al voltant dels més menuts. *Tona Català.*
40. Paul Newman, l'últim dinosaure de Hollywood, parla dels últims films que ha protagonitzat. *Luciano Capretti.*
45. La *mili* de l'IVA. Entrevista amb el creador de *Barrabàs* i *El Papus*. *Andreu Sotorra.*
47. Botero, un món rodó i sensual. *Jaume Reus.*
48. Missatgers dels déus. Després del Halley, pròximament ens visitarà el cometa Austin. Josep *Maria Trigo.*

LA CRÍTICA

52. Cinema: *El escándalo Blaze*. *José Luis Guarner.*
Art: Oscar Niemeyer, una arquitectura sensual i lliure. *Daniel Giralt Miracle.* Disseny: Premis de disseny de la Comissió Europea. *André Ricard.* 53
Arqueologia: Escultures ibèriques i etrusques. *Enric Llobregat.* 54
Música: Orfeó Universitari de València i la polifonia religiosa valenciana. *Francesc Bueno.* Discos: Max Sunyer trio: *Sal Marina.*. *Francesc Caballero.* 55
Televisió: *Crònica Amarga. Adolf Beltran.* 56

AGENDA

EL TEMPS recomana. 60
Les pel.lícules de la setmana. 62
Passatemps. 65

CULTURA

Cinc multinacionals es reparteixen els guanys de la industria discogràfica. 30.000 milions a 35 revolucions per minut. *Miquel Miralles.* 67
Marc Granell, l'entusiame escèptic. *Enric Sòria.* 71

CIÈNCIA

L´alteració microclimàtica, vell somni de la humanitat. La pluja artificial. *Josep Maria Trigo.* 75
¿Ús civil o ús militar? França fa negoci nuclear amb Pakistan. *Xavier Duran.* 77

LLIBRES

Una princesa a Berlín, d´Arthur Solmssen, per *Isabel Monsó.* 80
Seduccions: ¡Vade retro, Satanàs!, per *Isidor Cònsul.* 82
Divagacions sobre la sopa d´all, per *Miquel Porta Perales.* 83
Una moralitat absurda, per *Anna Maria Gil.* 84
Sicilians i sicilianes, per *Lluís Anton Baulenas.* 85
Recuperar Maria Antònia Salvà, per *Xulio Ricardo Trigo.* 86

ECONOMIA

Alfonso Escámez, president del Banc Central: "Estem a punt de convertir un país d´inversors en rendistes". *P. Descals.* 87
La indústria, verda més madura. Recuperar es posa de moda. *Frederic Rovira.* 91

Edicions del País Valencià, S.A. Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13a. 46001-València. Tel. (96) 352 48 69. Telefax: 352 09 83. Redacció de Barcelona: Carrer de Casanova, 46, 4-2, 08011-Barcelona. Tel. (93) 323 00 71. President del Consell d'Administració: Rafael Mansanet. Editor: Eliseu Climent. Subdirector: Josep Ma. Pasqual. Cap de redacció: Antoni Robles. Redacció València: Miquel Alberola, Xulio Ricardo Trigo, Jordi Sebastià, Nel.lo Pellicer, Albert Vicent, Ismael L. Belda. Col.laboradors:Carles Gàmez, Ronan Killeen, Toni Picazo, Josep Franco, Joan Sorribes. Redacció Barcelona: Redacció: Eduard Company, Sílvia Montfort, Blanca Lucas. Col.laboradors: Lluís Bonada, Òscar Monferrer, Xavier Duran, Andreu Sotorra, Joan Vila, Vicent Partal, Albert Punsola . Secretària de redacció: Mercè Montoliu. Corresponsalia Alacant: Francesc Manel Anton. Corresponsalia Castelló: Teresa Violeta. Corresponsalia Mallorca: Miquel Payeras. Corresponsalia Andorra: M. Carme Grau Ribot. Corresponsa-lia Madrid: J. M. Sanmartí. Fotò-grafs: Rafa Gil (València), Domènec Umbert (Barcelona), Xesc Amen-gual (Mallorca), Carlos Serrano (Madrid). Documentació: Ma. J. Castellote. Arxiu fotogràfic: Jesús Prats. Disseny: Enric Satué. Maquetació: L. Casanovas. Carto-grafia: Alonso. Correcció lingüística: Francesc Sellés, Faust Ripoll. Promoció i publicitat: Jordi Enguix. Subscripcions: Begonya Pardo. Edició: Eloi Casanovas. Impressió: Gràfiques Morvedre, El Puig de Sta Maria. Col.laboradors: Joan Fuster, Ramon Barnils, A. Solé, Joan F. Mira, Manuel Vàzquez Montalban, Joan de Sagarra, Joan de Segarra, Oriol Domingo, Josep V. Marqués, Quim Monzó, Ignasi Riera, Antoni Serra, Valentí Puig, Max Cahner, Ferran Torrent, J. J. Pérez Benlloch, Toni Mollà, Ricard Calvo, Equip d'Estudis Urbanístics, Francesc Signes, Manuel de Pedrolo, Vicent Partal, Rafael Alemany, Jaume Lorés, Vicenç Villatoro, Baltasar Porcel, Biel Mesquida, Antoni Castell, Antoni Reig, Josep Mprell, Llibert Ferri, Juan m. J'ativa, Enric Llobregat, Enric Satué, Jaume Comelles, Daniel Giralt Miracle, Adolf Beltran, Francesc caballero, Josep Lluís Sirera, José Luis Guarner, Joan Ollé. Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001-València. Telèfon (96) 352 48 69. Depòsit legal: V. 853-1984.

Manuel Rosa no es troba sol

Li agrairíem que ens publiqués aquesta carta com a expressió del nostre suport incondicional al caporal primer Manuel Rosa Recuerda.

Avui tothom coneix el nom de Manuel Rosa Recuerda, nom que va unit al de la lluita constant per la llibertat, la democràcia i la lliure sindicació dins d'una institució com és la Guàrdia Civil, on no es respecten els drets més elementals, ni els de les persones ni els dels col.lectius. Aquest fet és especialment greu perquè això succeeix en un país on es creuen ateses les fites més elevades de llibertat pública.

Les darreres notícies de la detenció, per enèsima vegada, del nostre company Manuel Rosa, palesen de nou el concepte de democràcia que tenen els comandaments de la Guàrdia Civil, i s'evidencia que encara es recorre a la tortura física i psíquica, al segrest i la detenció il.legal quan algú gosa opinar o reclamar uns drets que legalment i constitucional li corresponen a ell i a tot un col.lectiu com és el de la Guàrdia Civil. El nostre company està sofrint una situació absurda i increïble en el món on vivim.

A) Se li ordena que es presenti a l'Hospital Militar de Sevilla per a ser sotmès a un examen psiquiàtric; aquestes mesures ens recorden sistemes emprats en les dictadures totalitàries quan es vol foragitar algú.

B) Es presenten a casa seva uns dotze guàrdies per a detenir-lo, amb la simple ordre d'un jutge togat militar i se l'enduen detingut, sense cap explicació, a la comandància, fet que es produeix davant de la seva dona i fills, com si es tractés d'un vulgar delinqüent.

Aquesta situació sòrdida ens obliga a pensar que qualsevol ciutadà corre el risc de veure lesionats els seus drets constitucionals, per sol fet que se li acudeixi a un jutge togat militar.

En el cas del nostre company i líder se'l tracta així pel simple fet de pretendre una Guàrdia Civil millor, lliure, desmilitaritzada i al servei de tots els ciutadans, i ha estat perseguit contínuament i ha sofert durant quatre anys presons, tortures, etc., sense que ningú prengui mesures per a resoldre els greus atemptats contra els drets humans d'aquesta persona, i per afinitat de tots el components de la Guàrdia Civil.

En conseqüència, volem donar a conèixer d'una forma clara que el company Manuel Rosa no es troba sol en la lluita, ja que cap líder solitari pot assumir la immensa tasca que significa la consecució del que pretenem amb la UDGC i el SUGC que no és res més que la desmilitarització de la Guàrdia Civil per tal que sigui d'una vegada i per sempre el cos que té com a funció protegir tots els ciutadans i respectar i aplicar la Constitució.

Per tant, li volem expressar la nostra admiració, suport i solidaritat, i fer-li saber que sofrim com propis tots els greuges, insults i situacions injustes que estan vivint ell i la seva família i servir-nos d'aquesta ocasió per informar la societat que no es tracta d'un moviment d'una sola persona, sinó que som la immensa majoria de guàrdies els que hi estem implicats en aquesta lluita, i que a causa de la desprotecció en què ens trobem ens veiem obligats a actuar de forma clandestina.

Hem de manifestar també que un règim constitucional com el nostre, és una necessitat ineludible la reforma de la Guàrdia Civil, ja que, si no seguirem en una transició indefinida i per tant amb una certa inestabilitat institucional, que sota aquests plantejaments es presenta als que eixigim aquesta reforma com a *enemics* i qualsevol crítica pretén transformar-se en un insult a la institució.

SUGC (Sindicato Unificado de la Guardia Civil).

Menys incompetència, Sr. Mira

"No acaben d'eixir d'una guerra (els països de l'Est), però quaranta anys de la més insigne incompetència econòmica que s'ha conegut de memòria humana els ha deixat tan esclafats com una passada de bombarders" (sic). Ho escriu el Sr. Joan F. Mira, demostrant que la ideologia pot més que la veritat.

"La més insigne incompetència econòmica" ha permès passar del feudalisme a l'astronàutica en cosa de mig segle i ha posat l'URSS entre les primeres potències mundials. Un país destruït dues vegades en vint anys per sengles guerres mundials, que ha hagut de reconstruir-se sense cap ajuda exterior i desafiant la intervenció armada estrangera, el bloqueig i els sabotatges.

Les passades de bombarders han existit, senyor Mira. Vostè hauria de saber-ho i no amagar afirmacions com la que transcric. Cap altre siste-

ma no hauria pogut avançar enmig de tants entrebancs i assolir les altes cotes de cultura que tenen aquests pobles. Que avui es corregeixin certs errors no vol dir que s'hagin d'oblidar els mèrits de l'enfocament anterior, per molt que els cogui als pronosticaires de la mort del comunisme i la fi de la història.

R.Sanuy.
Barcelona (el Barcelonès)

Capitalisme i benestar social

Darrerament, amb tot el rebombori polític que es genera als països de l'Est, sembla com si alguns conceptes i definicions polítiques s'haguessin capgirat. Així, des dels cercles de poder conservadors es pretén vincular el capitalisme més o menys salvatge, amb la qüestió del benestar social.

La situació que actualment es viu en els països del mal anomenat *socialisme real,* és dura i difícil, és a dir, s'ha superat i vençut, en molts llocs, la tirania stalinista que no deixava respirar el poble i s'han endegat unes transformacions i metamorfosis polítiques molt complexes, afrontant una situació econòmica molt dolenta. Però, per al poder capitalista occidental, aquests canvis són un argument de pes per a extraure'n les seves simplistes conclusions que tots més o menys coneixen. Al meu entendre, cal ser, en aquests històrics moments en què vivim, molt prudents envers la situació dels diferents pobles i nacions de més enllà de l'Elba, puix que tals processos són encara molt lents i febles i per tant els seus resultats imprevisibles. El que penso que és clar, és que la doctrina capitalista pura i dura que actualment s'aplica a molts països occidentals és l'antítesi del benestar social, ja que aquest implica seguretat i estabilitat en el treball i una sèrie de serveis mínims gratuïts per a tothom, i per contra, el pensament del hereus d'Adam Smith significa precarietat laborial, privatització dels serveis públics, uniformització política i en darrer terme deshumanització de la societat.

Josep M. Loste i Romero,
Portbou (Alt Empordà)

Rectificacions

Respecte a l'article publicat en la revista número 299 sobre el Consorci d'Editors, l'editorial Marfil ens comenta que Rafael Ortiz va abandonar l'editorial fa un any.

En el número 300, les pàgines 14 i 15 que apareixien signades per Josep M. Sanmartí, corresponen en realitat al Cafè del Temps, de Miquel Alberola.

L'article de la Setmana del mateix número titulat "Andorra estrena llibertat sindical", era de Pau Echauz.

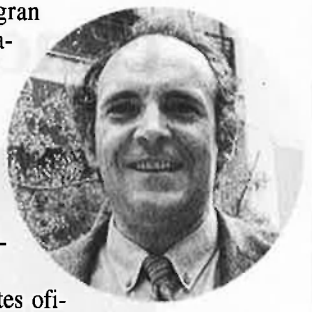
Al reportatge "Felipe Guardiola, caçador de negocis" on es diu que Enrique Linde va quedar com a "administrador solitari d'Asesoramiento Profesional S.A.", realment volíem dir, com a "administrador solidari", amb Felipe Guardiola.

L'autor del reportatge titulat "De l'eufòria al desencís" on es parla de la vida quotidiana a Romania és Carles Capdevila.

Solució al passatemps del número anterior

"Els grans cultius dels fruiters a les muntanyes properes i als camps llunyans eren d'un blanc trèmul, quasi platejat, uns arbres empolvorats d'un argent febrós". *(Temps que passa, gent que queda. Edicions La Campana, 1989).*

Reials intents

Coincidint amb la setmana gran del Principat, del 23 al 27 d'abril –Sant Jordi, aniversari de Cruyff, Mare Déu de Montserrat i defunció de Ferrater– el príncep d'Espanya pensa visitar, a més de Barcelona, diverses poblacions de les quals ostenta títol nobiliari: Girona, Montblanc, potser Balaguer i alguna més.

Ja veuren què hi passa. Les visites oficials de la reialesa al Principat són escasses com sovintejades les privades. Deixan de banda aquestes darreres, motivades pels esports de l'esquí, de la nàutica i d'altres, perquè cadascú va allà on vol, i més si s'ho paga.

Les visites reials oficials al Principat són escasses, i fan l'efecte d'estar minuciosament calculades. Només cal recordar la del monarca al Saló del Tinell a les primeries del postfranquisme on, davant la més alta burgesia no prescisament catalanista, va deixar anar un dels seus habituals discursos puntualment embarbussats... en un català no pas diferentment puntuat. Va ser, indubtablement, una de les poques ruptures de la Transició.

Una discretíssima ruptura, ja que no debades té segles aquella regla de la Cort d'Espanya segons la qual tot acte de penetració aquí ha de ser reatlizat "sense que se'n noti l'intent".

Ja veurem què hi passa, a Girona i a Montblanc sobretot, durant la visita del futur Felip V d'Aragó i VI per la resta de l'estat –ja veurem què passa, també, amb això, un cop es compleixin les previsions successòries, però no faria lleig començar-los a esvalotar el galliner, ja ara, a l'estil de la batussa sobre l'autodeterminació.

Hi ha diversos elements a tenir en compte, a l'hora d'imaginar com pot anar, la programada visita principina. Un, els galdossos fets de la inauguració de l'estadi de Montjuïc, amb uns quants actuant, la majoria silenciosa de primer silenciosa i després afegintse a la gresca, i ningú en favor de l'il.lustre visitant. Un altre, la previsió dels quaranta mil policies que, segons els preparadors dels Jocs, faran falta per a aquella ocasió; bé els calen assaigs, i la visita del per ara només Felip en podria ser un. Un altre, que a Montblanc fa mesos que hi ha mobilització popular per Pla de Residus i que ja han demanat de suspendre la visita reial (molt finament: diuen que a qui no volen veure és al president Pujol. Nota: a la comarca, el 80 per cent dels vots eren per a Pujol); i que els gironins, que presumeixen de ser els més independentistes tenen un alcalde socialista i popular que no s'agrada de ser del PSOE, que va fer votar el seu ajuntament per l'autodeterminació, però al qual els únics que li fan perdre la serenitat són i ja de temps, els independentistes.

I un altre element a tenir en compte és el ja indicat: en èpoques no dictatorials ni de guerra, Madrid continua la penetració "sense que se'n noti l'intent".

¿O, potser, aquesta vegada es tracta d'una operació de risc calculat?

PLA DE SANEJAMENT DE CATALUNYA

AJUDEM QUI NETEJA

concedint ajuts a les indústries

615

MILIONS PER A L'ANY 90

Les sol·licituds s'han de presentar abans del dia 31 de març

ELS OBJECTIUS

El Pla de Sanejament de Catalunya fixa els objectius que s'han d'assolir quant als nivells de qualitat de les nostres aigües.

La consecució d'aquests objectius comporta l'execució i explotació de diversos sistemes de sanejament, tant si són comunitaris com privats.

L'execució dels sistemes de sanejament comunitaris correspon a les Administracions actuants, és a dir, als Ajuntaments, sols o mancomunats, de cada zona. L'execució dels sistemes privats és competència, evidentment, de les mateixes indústries.

L'ACCIÓ COORDINADA

Els objectius concretats al Pla s'han d'assolir de manera progressiva i, per tant, cal una coordinació de les actuacions. És per això que la Junta de Sanejament incentiva les actuacions privades mitjançant la concessió d'ajuts a les indústries que han de realitzar actuacions per a l'eliminació de la càrrega contaminant.

ELS AJUTS

La concessió dels ajuts a particulars es fa seguint uns criteris objectius i coherents amb el Pla de Sanejament de Catalunya. Es tenen en compte l'impacte que els abocaments d'aigües residuals provoquen al medi hídric, els usos de l'aigua i la incidència sobre els sistemes de sanejament comunitaris.

Aquests ajuts poden ser sol·licitats pels titulars d'establiments industrials que generin càrrega contaminant abocada amb les aigües residuals al medi receptor, els quals estiguin ubicats dins de l'àmbit territorial d'un Pla Zonal de Sanejament aprovat; pels titulars d'empreses dedicades al tractament i eliminació de la càrrega contaminant generada per tercers; i per les comunitats d'usuaris que generin càrrega contaminant i que agrupin els seus abocaments per fer-ne la depuració conjunta.

La Junta de Sanejament analitza les sol·licituds, estudia l'adaptació de les actuacions segons els criteris establerts i atorga els ajuts de forma que es produeixin els majors beneficis de les inversions. En benefici de tots. Perquè, entre tots, puguem treure'n l'aigua clara.

GENERALITAT DE CATALUNYA

DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES

JUNTA DE SANEJAMENT

PUBLICITAT EJE

Alemanya: entre la unitat i l'annexió

Els esdeveniments de l'Alemanya Oriental, en pocs mesos, s'han precipitat de manera vertiginosa: les primeres fugues massives a l'estiu passat, les manifestacions populars, l'aparició d'organitzacions cíviques i polítiques noves, la caiguda del govern estalinista i corrupte de Honecker, el govern transitori, l'esfondrament total del règim sòlidament instal.lat i dotat de tots els recursos del poder repressiu, no havia caigut tan ràpidament sota els efectes de la pressió popular. La particularitat d'aquest cas, tanmateix, és que –com havia estat repetidament anunciat– la desaparació del règim podia significar la desaparació del mateix país.

Que els alemanys orientals desitjaven fervorosament la reunificació amb la resta d'Alemanya, era evident des del principi. *Reunificació* i *autodeterminació*, han estat paraules que han despertat també la comprensió i la simpatia generals fora d'Alemanya. Són paraules, però, que han deixat de circular. A l'Alemanya Federal, i en bona mesura també a la part oriental, el mot és *Einheit*, 'unitat', que no vol dir la mateixa cosa. Sembla com si de sobte hom hagués abandonat qualsevol idea d'acostament progressiu entre dos estats i dues societats, un procès de col.laboració i d'integració mútua, que hauria de tenir com a resultat una nova Federació Alemanya, amb una nova constitució (cal recordar que l'Alemanya Federal no té una constitució formal i definitiva) i un nou estat conjunt.

Tot fa pensar que l'Alemanya Occidental, especialment la dreta –i manifestament el canceller Kohl, que ha volgut capitalitzar tot el procès– tenien uns altres projectes: la pura i simple annexió de l'altra Alemanya. Políticament, esperar que després de les eleccions del 18 de març es tornaren a constituir els *lander* o estats de la part oriental, i que aquests estats demanaren l'entrada en la República Federal. Econòmicament, la pura i simple adquisició, a preu de mercat, d'un país en estat de fallida total. Només això explica la ignorància i el menyspreu amb què han estat tractats a Bonn els dirigents de l'est, inclós un home de l'honestedat i l'altura d'un Hans Modrow, o el descarat suport de Kohl a una Democràcia Cristiana de la RDA que va ser col.laboradora fidel del règim comunista (i el cap de la qual, Wolfgang Schnurr, ha hagut de dimitir dies abans de les eleccions per la seua condició d'antic confident de la policia política). Només això explica, també, per què han estat marginats els homes del *Neues Forum*, que van ser els motors i els ideòlegs de les mobilitzacions populars.

A la dreta alemanya no li interessava la reunificació, ni la creació d'una Alemanya *nova*, que pogués incorporar també alguns del valors –com la solidaritat o el desig d'una societat no basada en la prepotència del consum –apareguts a l'est en els últims mesos. Els interessava, més que la pau, la rendició incondicional. Més que la unitat, l'absorció i desaparició del *altres alemanys* com a tals. La part més lúcida de la cocietat de la RDA és perfectament conscient del perill, però la seua capacitat de resistència és mínima: l'economia està a la vora de la implosió completa, i el país es queda buit de la gent més activa i emprenedora. Quan més de 2.000 ciutadans fugen diàriament a l'oest, els remeis, certament, són d'una urgència immediata.

Davant de la urgència, només els socialdemòcrates, la SPD d'un costat i de l'altre, podrien endegar el procés de manera diferent als projectes brutals de Helmut Kohl. Però potser també han estat víctimes del mateix vertigen. En una i altra Alemanya, ja no és fàcil discutir el principi –cada vegada més *patriòtic*– de la *unitat ara i a qualsevol preu*. No és cap bon símptoma per a la pròxima Alemanya unida.

PAÍS

Josep Anton Duran i Lleida

"L'adversari d'Aznar a Catalunya és el seu propi partit"

Després del congrés, el president del comitè de govern d´Unió Democràtica de Catalunya parla de les relacions amb Convergència i amb altres partits, com també de la seva concepció federal de l´estat.

És un fet objectiu que la coalició Convergència i Unió té bons resultats electorals i que és l´excepció dels conflictes interns que han afectat la gairebé totalitat de partits del panorama polític espanyol. La coalició té una imatge positiva però vostè ha aparegut en alguns mitjans com un element crític que ha donat una imatge d´incomoditat dins la coalició...

—La coalició CiU és un model d´estabilitat política no solament en el marc espanyol sinó també en el marc europeu. Això és la primera qüestió, la segona és que Unió Democràtica de Catalunya (UDC) planteja que la coalició és una realitat plural i per tant ha de cercar tots els mitjans per aprofundir, en el marc d´aquesta realitat plural, en el seu patrimoni. Això pot comportar en moments determinats aquesta sensació d´incomoditat que mai és personal. Que ens sentim bé dins de la coalició no vol dir que no ens hi puguem sentir millor, però això no rebaixa gens ni mica l´estabilitat de la coalició i menys quan tot es fa en el marc del debat democràtic que s´està produint en el marc de la coalició, concretament arran del darrer congrés d´UDC.

—Així, vostè veu perfectament compatible l´afirmació de la personalitat d´Unió i l´estabilitat de la Coalició.

—Compatible i necessària. Jo no entendria una coalició si les dues parts no es projecten. Les coalicions es fan per sumar actius.

—Però en una coalició també hi ha la possibilitat d´absorció de la part que pesi menys per part de l´altra...

—Evidentment, si nosaltres no féssim esforços per projectar el nostre actiu, al final no tindria sentit l´existència de dos partits i hi hauria una fusió que implica dues voluntats de fer l'absorció, que significa que se t´engulen.

—Vostè ha afirmat alguna vegada que no descartava deixar la coalició. ¿No creu que aquestes afirmacions donen a CIU un aire conjuntural?.

—Si vostè em preguntés si som capaços de presentar-nos sols a les eleccions, jo respondria que ¡ i tant ! ¿Per què no? Però aquest no és el plantejament ni la voluntat que són de continuïtat. Convergència Democràtica de Catalunya va portar a terme l´operació reformista que era un intent seriós de participar en la política espanyola i mai UDC ho va considerar com un intent de posar en perill l´estabilitat de la coalició.

—Les relacions d´UDC amb CDC s´estableixen a través d´una comissió d´enllaç. Hi veu defectes en aquest sistema?. Ho dic per allò d'haver proposat una direcció col.legiada.

—Si les nostres relacions s´establissin a través de la comissió d´enllaç exclusivament, hi hauria molt poca relació. Hi ha molts contactes personals i sectorials. En Roca i jo mateix ens veiem sovint. El que jo dic és que si arribéssim a comprovar que la comissió d´enllaç és insuficient hauríem de pensar en una altra fórmula que podria ser la direcció col.legiada. Però encara podem aprofundir molt en la comissió d´enllaç.

—Tot i que sembla que la coalició CiU té bona salut, penso que en el cas que certs temes com l´avortament i l´eutanàsia esdevinguessin un tema polític de primera fila en el país, per força s´haurien de produir friccions entre vostès i els convergents. ¿No ho creu així?

—Sobre el tema de l´avortament quan es va plantejar al Parlament de Madrid, UDC hi va votar en contra i Convergència va donar llibertat de vot als seus diputats, alguns dels quals van coincidir amb els plantejaments d´Unió i d´altres no. El nostre pacte de coalició estableix llibertat de posicionament dels partits en temes com aquests i també en altres com ensenyament i en organització territorial de l´estat. Nosaltres tenim sobre aquest punt una visió confederal que Convergència no comparteix i no passa res.

—Parlem ara del seu partit, d´UDC, tinc informacions que en el si d´UDC hi ha una tendència que no és tan progressista com a vostè li agradaria i que s´identifica amb sectors de l´Opus.

—No és cert, no hi ha cap tendència en el si d´UDC. Hi ha algun militant que és de l´Opus i ho han dit públicament, ara, no constitueixen cap grup ni tendència dins el partit. En absolut. A més, jo no permetria que hi hagués en el si del partit un corrent de pensament identificat amb posicions confessionals.

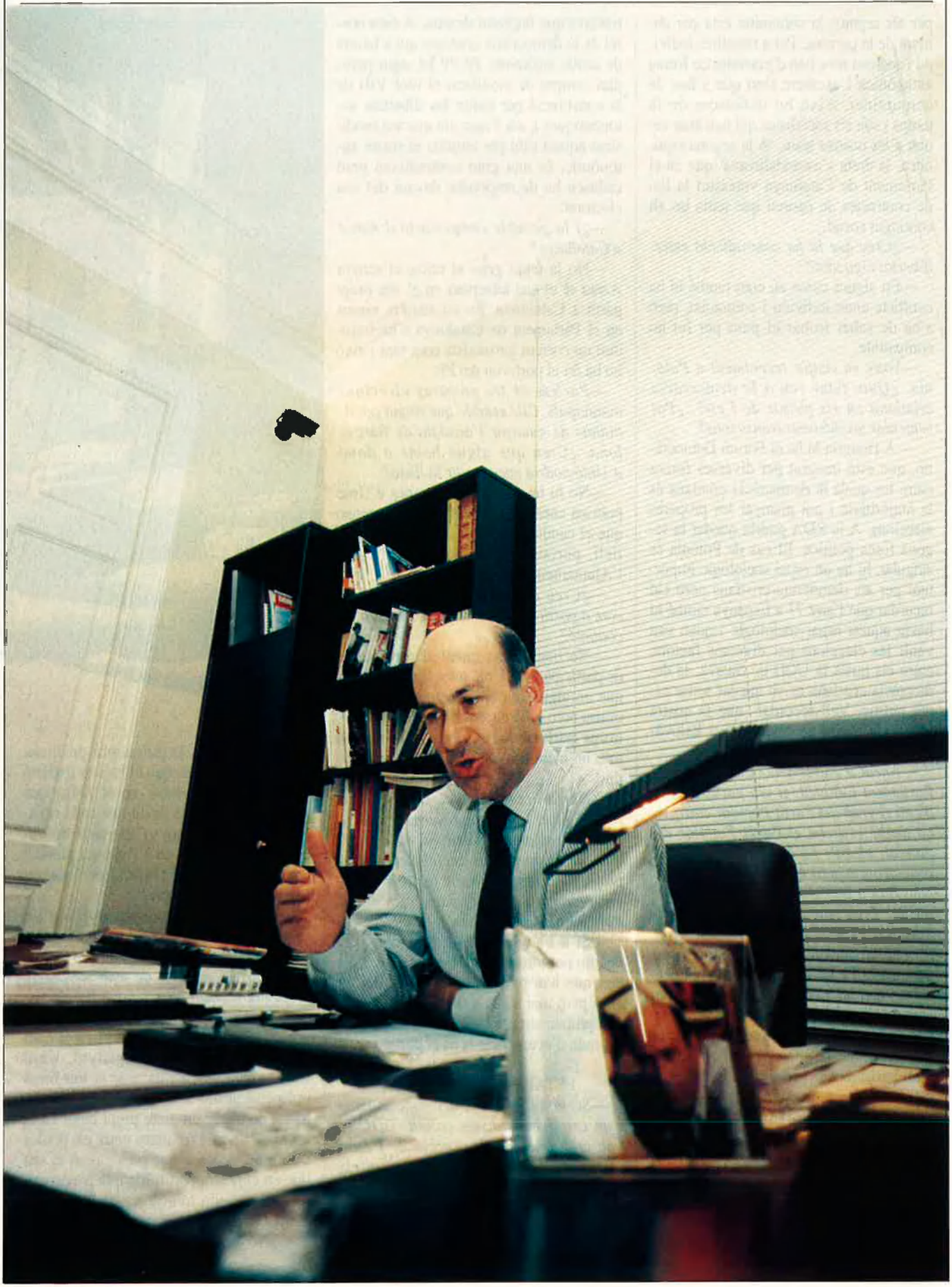
—¿Condiciona l´actual política d´Unió Democràtica el fet de ser un partit amb més de mig segle d´història?

—El passat sempre condiciona i tenim els exemples d´Esquerra Republicana i del PSUC, però no entraré a valorar si ho fa positivament o negativament. En el nostre cas ens condiciona positivament perquè si ara som més forts que mai és perquè hem estat fidels a la nostra ideologia, evidentment amb revisions i adaptacions.

NI LIBERALS NI SOCIALISTES

—Tot i que des de fora qualifiquin el seu partit de dreta, UDC amb els seus principis d´humanisme cristià fa una aportació de sensibilitat social que contradiu, fins a cert punt, la fal.lera d´enriquiment individual que preconitza el liberalisme. ¿No estan en aquest sentit acostant-se al socialisme democràtic?

—Segurament el socialisme democràtic és el que s´acosta a les nostres posicions. Això és un tema profund perquè, a finals del segle XX, la clàssica divisió de dreta i esquerra està superada. En segon lloc, la democràcia cristiana és una ideologia de caràcter progressistai naix per superar el liberalisme i el socialisme. Per als primers la persona pot fer el que li doni la gana perquè està per damunt de la comunitat,

per als segons, la comunitat està per damunt de la persona. Per a nosaltres individu i societat no s´han d´entendre de forma antagònica i excloent sinó que s´han de conjuminar. Això ho defensem de fa temps i són els socialistes qui han anat venint a les nostres tesis. A la segona república, la dreta s´escandalitzava que en el Parlament de Catalunya votéssim la llei de contractes de conreu que tenia un alt contingut social.

—¿Creu que hi ha contradicció entre llibertat i igualtat?

—En alguns casos sí, com també hi ha conflicte entre individu i comunitat, però s´ha de saber trobar el punt per fer-ho compatible.

—Vostè va viatjar recentment a Polònia. ¿Quin futur veu a la democràcia cristiana en els països de l´est?. ¿Pot vehicular les diferents transicions?

— A Hongria hi ha el Fòrum Democràtic, que està integrat per diverses forces entre les quals la democràcia cristiana és la majoritària i pot guanyar les properes eleccions. A la RDA podria quedar la segona força política. El cas de Polònia és singular, hi ha un espai sociològic important per als democrata-cristians però cal recordar que l´any 77 a Espanya també hi havia aquest espai sociològic i quan van venir les eleccions per diversos factors, entre els quals la UCD de Suárez, la democràcia cristiana es va quedar sense espai polític. Vull recordar que la nostra ideologia també és important a Eslovàquia, a Eslovènia i a Lituània.

—Anem a Europa occidental. En el Parlament Europeu, el seu partit es troba en el grup del Partit Popular europeu on també es troba el Partit Popular espanyol, el PP. ¿S´hi senten còmodes compartint aquest espai? Aznar va dir fa pocs dies a Barcelona que vol prendre-li a CiU , i per tant a Unió, part de l´electorat...

—Efectivament, compartir aquest espai amb el PP no ens és còmode políticament i així ho vam posar de manifest davant de l´opinió. Vam treballar a fons perquè no entressin sabent que perdríem. De tota manera ells només estan en aquest grup parlamentari però no en l´organització de partits demòcrata-cristians. El fet que estiguin en el mateix grup parlamentari que nosaltres respon a la tesi del partit democrata-cristià alemany, el majoritari en el grup, que vol sumar el que sigui a fi de tenir tants diputats com el grup socialista. Nosaltres hem combatut aquesta postura que no compartim però tampoc es tractava que fugíssim de casa. A casa nostra és la democràcia cristiana qui s´hauria de sentir incòmoda. El PP ha sigut partidari sempre de modificar el títol VIII de la constitució per reduir les llibertats autonòmiques i, ara Fraga diu que vol modificar aquest títol per ampliar el sostre autonòmic, és una gran contradicció però cadascú ha de respondre davant del seu electorat.

—¿I la possible competència d´Aznar a Catalunya?

—No la temo gens ni mica, el senyor Aznar té el seu adversari en el seu propi partit a Catalunya. En els darrers mesos en el Parlament de Catalunya s´ha introduït un corrent lerrouxista com mai i això ho ha fet el portaveu del PP.

—Parlem de les properes eleccions municipals, CiU sembla que tingui possibilitats de guanyar l´alcaldia de Barcelona. ¿Creu que algun home o dona d´Unió podria encapçalar la llista?

—No hi ha dubte que persones d´Unió podrien encapçalar la llista, però jo penso que el candidat idoni és Josep Maria Cullell, portaveu de la nostra coalició a l´Ajuntament de Barcelona.

—¿Creu que estan ben representats com a partit en les llistes electorals de la coalició?

—No tinc queixa quant al percentatge de participació d´Unió a les llistes. És cert que en alguns àmbits la representació és minsa però en d´altres és bona com en els grups parlamentaris, però jo m´estimo més un increment qualitatiu que quantitatiu.

—Un partit amb el qual Unió té bona relació és el PNB que governa en pacte amb els socialistes. Vostè ha manifestat que cal recuperar els socialistes per un projecte nacional. ¿Veuria factible en alguna circumstància un pacte com el del País Basc a Catalunya?

—Si a l´any 80 va ser possible, ¿per què no pot tornar a ser-ho en el futur?. És cert que han passat moltes coses del 80 ençà però mai s´ha de descartar el diàleg. Cal primar sempre la governabilitat, una fórmula d´aconseguir-la és el pacte.

ESTAT PLURINACIONAL

—Seguint la tradició del regionalisme i un cert nacionalisme català, UDC té una gran fe en la construcció de l´estat plurinacional espanyol, però quan els partits majoritaris espanyols rebutgen aquest concepte en favor del de nació única espanyola, ¿no senten vostès que estan en un compromís de via morta?

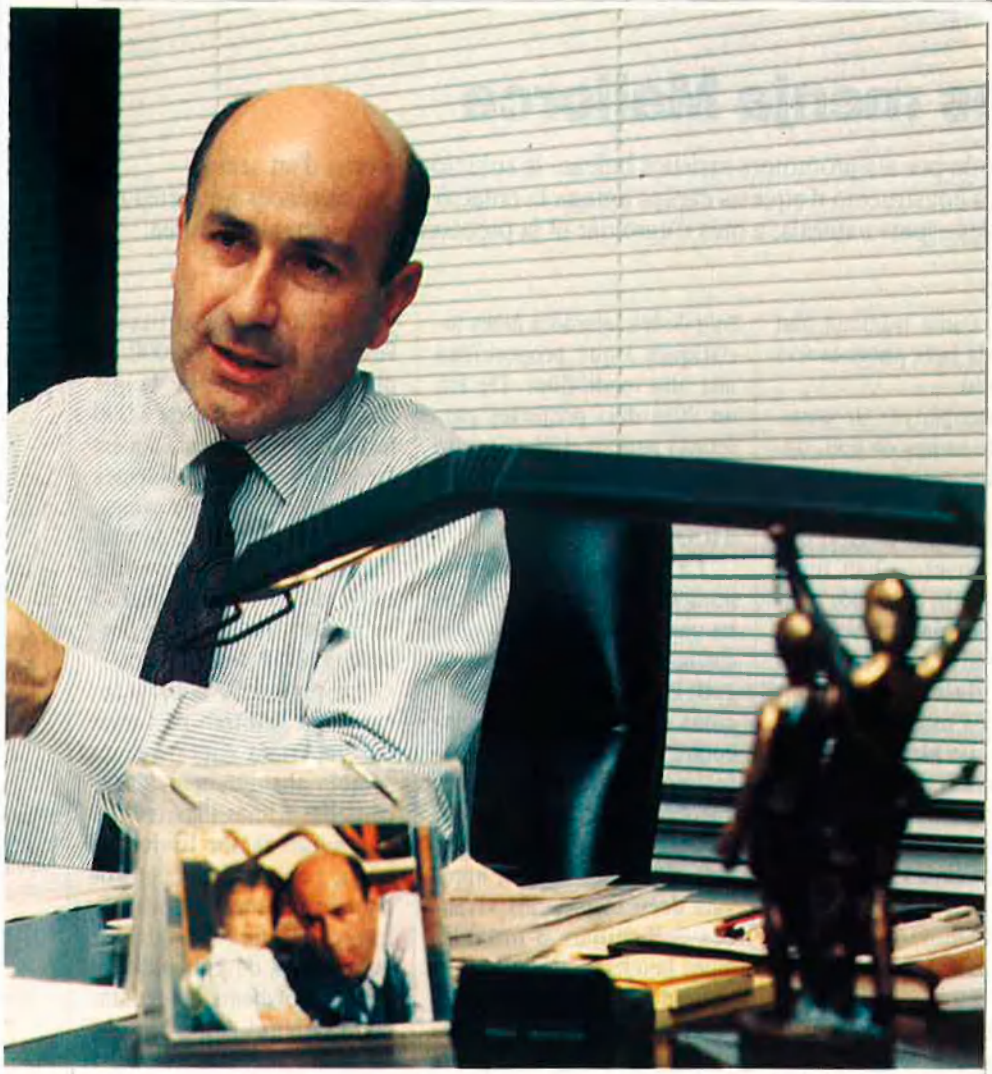

—Se sent com si estiguessis predicant en el desert. És cert que hi ha una tradició del catalanisme polític en el sentit que apuntava, però jo he de dir que cada vegada em preocupa menys l´aportació de Catalunya en el marc de l´Espanya plural i em preocupa més l´aportació de Catalunya en el marc d´Europa.

—¿Creu que l´expressió política de l´independentisme sociològic ha de passar pels partits establerts i més o menys nacionalistes, o bé ha de tenir un partit propi i òbviament més radical que els actuals?

—Si l´independentisme es planteja com a separació del marc espanyol, Unió Democràtica de Catalunya no és una força independentista. Si es planteja com la voluntat de trobar un marc propi basat en la no-existència de fronteres entre els pobles d´Europa, doncs sí que poden tenir el seu lloc en el nostre partit. Els independentistes que vulguin trencar amb el marc espanyol han de crear el seu propi partit.

—¿No pensa que les autonomies es

"Hem defensat sempre la confederació dels pobles de la Península Ibèrica"

veuen execessivament sotmeses a les contingències del govern de torn?

—Hem constatat una regressió important en l´autonomia des que governa el PSOE que potser arranca una mica abans , des del 23-F del 1981. Si hi hagués unes regles de joc estables i un àrbitre que les volgués interpretar bé, en aquest cas el Tribunal Constitucional no hi hauria d´haver cap problema. El que passa és que un codi penal difícilment és objecte d´interpretació mentre en un text polític això no és així. Hi ha dues possibles lectures de la constitució, la que permet l´encaix de Catalunya en el conjunt de l´estat i la que no ho permet. Clarament, s´està optant per la segona lectura.

—*¿I quin seria el sistema per a eliminar les ambigüitats?*

—El que nosaltres hem defensat sempre: la confederació dels pobles de la Península Ibèrica. Totes les competències que afecten Catalunya en la nostra condició interior ens les quedem nosaltres i les que no podem assumir com exèrcit i altres aspectes se les queden vostès. Aquest seria un marc de joc estabilíssim.

—*¿Aquest federalisme que defensa UDC té alguna cosa a veure amb la proposta federal que van fer els socialistes catalans?*

—No té res a veure. El nostre federalisme va de baix a dalt i parteix del reconeixement de la sobirania del poble de Catalunya com a punt de partida...

—*Però la Constitució no contempla això...*

—Quan la Constitució diu que la sobirania resideix en el poble espanyol es barra el pas al federalisme autèntic. Com deia abans, aquest ha de tenir com a punt de partida una situació de sobirania plena per després cedir-la en la mesura que es cregui convenient. La Constitució actual ens traspasssa unes competències de l´estat perquè la sobirania està allà i de dalt a baix no ens interessa.

—*¿Es partidari de la reforma de la Constitució?*

—Abans d´arribar a això hi ha uns passos previs que és fer complir el que vam pactar . Per exemple, l´Estatut actual no té res a veure amb el que vam pactar l´any 79. "L´Estatut és pacte d´Estat, fem-lo complir" és un eslògan nostre. L´Arzallus deia l´altre dia en el nostre congrés que no podem esperar gran cosa més de la Constitució espanyola, jo ho comparteixo i diria que hem d´esperar molt més de la Constitució europea.

— *Ara que la tempesta de l´autodeterminació està minvant, ¿creu que algú n´ha tret rendibilitat política i, a la inversa, creu que ha perjudicat especialment algú?*

—Sincerament, n´ha tret rendibilitat Esquerra Republicana de Catalunya. Era un partit petit que havia sofert una divisió important i això els va donar un protagonisme especial. Però a mi m´agradaria que quedés de tot plegat alguna cosa més que un profit partidista. M´agradaria que totes les forces polítiques, ens haguem equivocat o no en el moment de posicionar-nos, pensèssim en la manera de com s´ha d´orientar en el futur el dret a l´autodeterminació en la construcció d´Europa.

Albert Punsola

El golf es menja Mallorca

Els camps del golf són per als promotors turístics balears la solució a la crisi d'un sector totalment saturat. La construcció d'aquests camps amaga la creació de noves places hoteleres i ocupa moltes vegades espais naturals, a més d'agreujar el ja preocupant problema de l'aigua.

En un període de 10 o 12 anys, més de 2.500 hectàrees de Mallorca, cobertes per conradís, garriga, pinar o alzinar canviaran d'ús per a convertir-se en camps de golf. Es tracta d'una nova oferta que pretén rompre o canviar una mica el model turístic de les illes, fugint de l'estacionalitat, del "sol i platja", de l'allotjament en hotels, i del litoral, alhora que intenta diversificar i qualificar l'actual oferta.

L'onada de projectes presentats o anunciats en només 4 0 5 anys ha provocat que el Parlament legislàs específicament sobre el tema, aprovant una llei de camps de golf. No obstant això, aquesta llei, un any després de ser publicada en el BOCAIB, s'-ha aplicat a un cas: Sant Martí de Vilafranca.

D'autèntica plaga podem qualificar la darrera envestida de construcció de camps de golf. Tant el govern com la Federació Balear de Golf pensen que d'aquí a un parell d'anys hi haurà prop de 45 camps a totes les Balears. Tots ells, però, han anat acompanyats d'una polèmica fruit dels intents de lligar aquestes instal.lacions amb actuacions immobiliàries més o menys encobertes.

A Mallorca, un total de 45 projectes es contemplen a tres o quatre anys vista. Vuit d'aquests ja estan construïts i funcionen normalment (Son Vida, Bendinat, Santa Ponça, Ponent, Vall d'Or, Costa dels Pins, Can Porquer i la Vall de Manacor). Deu més estan aprovats i una trentena han anunciat la seva presentació i construcció.

Les campanyes de construcció de camps de golf, dutes a terme per diversos promotors, i amb suport de la Federació Balear de Golf o el mateix Govern s'han topat amb una forta oposició, bàsicament per part dels ecologistes, com ara el Grup Ornitològic Balear, GOB, per nombrosos motius, tals com la manca de planificació, l'elevat consum d'aigua, els impactes sobre la vegetació natural, la creació de noves places turístiques...

UN DESGAVELL DARRERE D'UN ALTRE

La manca d'una planificació integral del territori continua sent un fet clar a les Balears. Les directrius d'ordenació del territori estan per fer; pràcticament no hi ha cap Pla Sectorial i tot just s'han començat a redactar alguns Plans Directors (sense les Directrius) com els de ports esportius, carreteres, o el de Pedreres. Mentrestant es van construint camps de golf a tot arreu, sense cap planificació i amb una oferta complementària ja sigui de vivendes unifamiliars, ja sigui d'instal.lacions hoteleres.

La situació dels camps de golf, en general sobre espais naturals de valor ecològic i paisatgístic, ha estat una de les característiques d'aquesta plaga, sempre interessada a ocupar aquest tipus de zones a la vista d'una demanda que fuig de les saturades àrees turístiques i que proporciona una alta rendibilitat. De fet, un 90% dels projectes presentats aquests darrers quatre anys estan localitzats dins àrees incloses als Inventaris d'ICONA o d'INESE.

La promoció d'una oferta immobiliària conjunta ha estat una de les característiques d'aquesta onada de camps de golf. De fet, una de les acusacions més esteses llançades contra el golf era que aquestes instal.lacions esportives encobreixen urbanitzacions. La realitat així ho demostra. Tots els camps de golf aprovats duen incorporats vivendes unifamiliars o instal.lacions hoteleres. En tot cas, la culminació d'aquest procés ha vingut donat per l'aprovació de la llei de Camps de Golf, la qual estableix que els camps de golf tindran dret a tenir un complement per a 450 places. Si es duen a terme tots els projectes anunciats, en cinc anys s'augmentarà en 22.000 noves places l'actual oferta hotelera directa a causa dels camps de golf.

L'AIGUA, UN GREU PROBLEMA

L'impacte ecològic és també important, ja sigui pel consum d'aigua, per la transformació de la vegetació natural o pel canvi de les condicions naturals del sòl. L'alt consum d'aigua d'aquestes instal.lacions és un dels problemes a tenir en compte a l'hora de parlar d'aquests espais. Un camp de mides mitjanes (18 forats) utilitza a l'estiu entre 1.500 i 2.000 m³ diaris d'aigua, que és la que consumeix un poble de 8.000 habitants. Certament, aquest fet ja ha provocat problemes en zones veïnades als camps, en concret a l'entorn de Can Porquer i a S'Horta, prop del camp de golf de Felanitx, i ha fet devallar de forma sensible el nivell dels aqüífers.

La promoció d'instal.lacions que utilitzen de forma tan important aquest recurs sembla absolutament desaconsellat a unes illes on l'aigua és un factor limitant i escàs, i on constantment trobam problemes de proveïment a les àrees urbanes. Alguns camps de golf utilitzen aigües provinents de depuradores i d'altres.

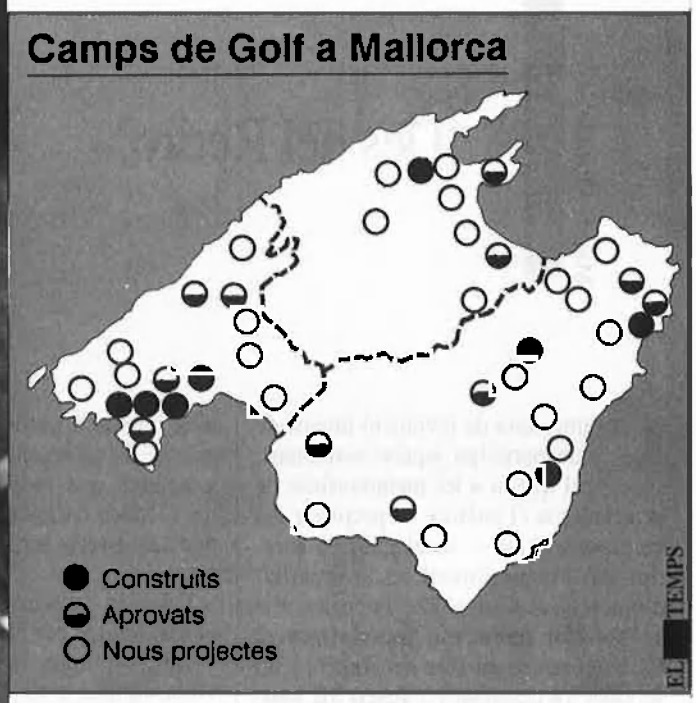
Ho tenen previst. El canvi d'ús, la construcció d'edificacions, vials, els canvis de cultius, l'arrasament de la vegetació natural, provoquen un impacte molt negatiu en les condicions naturals, alhora que transforma paisatges i els humanitza.

Ara fa un any i mig, el Parlament Balear va aprovar una llei de camps de golf, destinada clarament a establir una oferta hotelera annexa a cada camp de golf. Algunes característiques d'aquesta llei són:

— Els camps de golf de 18 forats tendran dret a tenir una oferta hotelera complementària de 450 places i de 4 o 5 estrelles.

— Els camps hauran de justificar la suficiència d'aigua que procedirà d'una depuradora als municipis si-

L'impacte ambiental dels camps de golf pot amenaçar espais naturals.

tuats al litoral; als d'interior no farà falta.

— No es podrà promoure la construcció de camps de golf a les àrees incloses en l'inventari d'ICONA ni als ANET.

Per una sèrie de circumstàncies aquesta llei no ha donat el joc que d'ella s'esperava, si més no la que pretenien els seus promotors, com era facilitar la construcció de l'oferta hotelera complementària dins el sòl no urbanitzable. La queixa de determinats promotors i de la Federació de Golf ha fet que el Govern faça una modificació de la Llei vigent a fi de permetre la construcció dels camps dins àrees naturals inventariades per ICONA.

La modificació de la Llei de camps de Golf, una patent de cors per a edificar indiscriminadament.

Tot i que la llei possibilitava la urbanització vora cada camp de golf, de fet hi va posar dos frens: per una part la impossibilitat de promoure camps de golf dins àrees incloses a l'Inventari d'ICONA i la prohibició de regar amb aigües de pous els municipis litorals, sinó únicament amb aigua provinent de depuradora.

Lògicament, aquests dos punts han evitat o poden evitar que certs projectes es puguin aprovar pel fet de no superar el llindar de la llei. Es tracta dels projectes de Can Guillo (Pollença), Carrossa i Sa Canova (Artà), Raixa (Bunyola), Sant Miquel (Campamet), Son Real (Santa Margarida), Orient (Bunyola), Andratx..., que amb l'actual llei no es poden aprovar.

Per aquest motiu el govern s'ha decidit a tirar endavant una modificació que al cap i a la fi pretén permetre la construcció de camps de golf i les urbanitzacions annexes fins i tot dins espais naturals catalogats per ICONA, que fins ara no permetia l'article 5 de la Llei.

D'altra banda, l'altra modificació (l'article quart) faria possible regar el golf dels municipis litorals amb aigües provinents de pous i no de depuradores com succeïa ara.

Miguel Àngel Marín

CAFE DEL TEMPS

'Des del Retiro'

L'atmosfera de revolució lituana de què participa aquest setmanari, pel que fa a les metamorfosis de la tecnologia i l'estètica, va propiciar —i va esponsoritzar— en el número anterior un transvestiment en la identitat d'aquesta secció i el qui la firma. Els agents que foren van transformar el *Cafè del temps* en *Des del Retiro*, i un servidor va permutar en **Josep M. Sanmartí** —més tard o més d'hora, a tots ens arriba el nostre *sanmartí*—. La complexió del caos, certament, hauria quedat disminuïda sense l'eclipsi total de la vitola *made in* **Satué**, i probablement és aquesta, justament, la causa de la seua desaparició.

Ben mirat, com que un dels temes que tractàvem anava de paternitats confuses —si Sorolles si Pinazos—, l'alterabilitat s'hi prestava que ni fet a propòsit. Quedava total i oportú: si *sanmartins* si *a lberoles*, amb una inferioritat indiscutible Una calamitat, sobretot per al bo de Sanmartí, perquè fer-li subscriure les despietats que des d'ací formulem és una canallada. Com a mínim, que li ho paguen.

El rumor, l'avantsala del xantatge

Circula el rumor —i se li ha de concedir credibilitat, perquè tracta de qui tracta— que la notícia del retall de 2.283 milions de pessetes en el pressupost de RTVV ha fet expel.lir foc pels queixals al director general, com un ninot encès en flama. De fet, quan **Amadeu Fabregat** portava la comptabilitat del centre regional de TVE ja va haver de capejar amb unes vaques tan magres com les que li depara, inicialment, el pressupost que ha assignat la Generalitat valenciana a la televisió autonòmica. En aquella ocasió ho va resoldre brandant habilitat i xantatge, que, roda i volta, són conceptes idèntics en les maneres del director general. I seria molt fàcil de documentar.

Fabregat va amenaçar que afrontaria el cas, obligat per les circumstàncies adverses, suprimint la retransmissió de la volta ciclista a no sé quina població i part dels reportatges d'informació esportiva. La demagògia va tocar fibra íntima. Ara, com que no pot recórrer, amb idèntic salomonisme, a la mateixa solució —entre altres coses perquè ha de consolidar el negoci i perquè si ho suprimeix ell ja ho oferirà un altre canal— diuen que diu que la novetat del pressupostos es pal.liarà a expenses del doblatge i de la producció pròpia, reduint-ne les despeses en un cas i l'altre.

Magnífic, perquè si l'alternativa a la moderació del pressupost passava per treballar-se el mercat publicitari autonòmic, que encara no té el seu **Colom** per descobrir-lo, el director general, contra tota lògica, opta per la martingala de debilitar el doblatge i la producció pròpia, les úniques propietats que singularitzen la TVV. Ara, davant la dimensió de l'avís, si algú s'empassa l'ham que comence a mobilitzar-se els detractors alabantli la producció pròpia. Per posar un cas, el *Paraor So Nelo* que perpetra **Salvador Barber** —el millor programa de la TVV, com assegura la revista *Tiempo* en el seu especial falles— tots els dijous pot quedar tocat de l'ala i perillar la seua continuïtat. Genial, que diria Amadeu.

La il.legalitat pressupostada

L'il.lustre Col.legi d'Advocats de Barcelona, a través de la Comissió de De-

fensa dels Drets de la Persona i del Lliure Exercici de l'Advocacia, ha adreçat una comunicació a tots els partits polítics catalans amb representació al Parlament espanyol, instant-los a expressar el seu rebuig per la inclusió en el projecte dels pressupostos generals de l'estat de partides de fons reservats.

La Comissió té constància que en el projecte pressupostari que l'executiu ha enviat rerentment al Congrés dels Diputats hi ha una partida, de 2.781 milions de pessetes, destinada a fons reservats que, en relació al curs econòmic anterior, han experimentat un increment que, en xifres referides al Ministeri de Justícia, se situa, poca broma, en el 50 per cent.

Els fons reservats, com apunta l'adjectiu, estan al marge no només del control parlamentari, sinó també del judicial, i, per tant, impedeixen la transparència requerida als diners usats en nom dels interessos generals.

Els del Comitè de Defensa dels Drets de la Persona consideren que l'Acte de la Sala 3ª del Penal de l'Audiència Nacional, del 25 del mes d'abril del 89,va crear condicions suficients per a considerar que l'existència d'aquesta classe de partides —i més encara el seu increment tan ostensible— constitueix una vulneració de l'estat de dret.

L'Acte a què al.ludeix el Col.legi d'Advocats va resoldre revocar, a instàncies del Ministeri Fiscal, una ordre dictada pel Jutge d'Instrucció en el procediment criminal seguit contra el comissari **Amedo**. L'ordre en qüestió exigia al Govern informació sobre la utilització de fons reservats en les activitats il.lícites de l'acusat i la seua banda de delinqüents funcionaris.

Des del punt de vista de la moralitat —noció molt recusada per la classe política en general— amb maniobres com les que fa al cas, un govern, del signe que siga, perd tota legitimitat quan condemna el terrorisme, i estafa l'electorat quan invoca els seus esforços per les altes cotes de transparència en la gestió.

Acords policials, paper mullat

El ministre de l'Interior, **José Luis Corcuera**, ha obert un expedient a dos policies nacionals per la gravedat que implica el fet d'haver col.laborat amb els mossos d'esquadra. Per tot delicte, la col.laboració dels agents consistia a haver facilitat unes dades d'un atestat a un agent autonòmic membre de la Brigada del Joc.

Els fets van ocórrer a causa de la detenció practicada a una súbdita americana el passat 14 d'abril del 1989, la qual estava acusada d'haver intentat cobrar mil duros amb una butlleta de la *loto ràpid* falsificada.

La curiositat del cas és que fa un mes —el passat 21 de febrer— que Corcuera i el president **Jordi Pujol** van firmar un acord en base a les col.laboracions entre el cos policial de l'estat i l'autonòmic, en el qual quedava contemplat que els mossos tindrien accés a les dades de què disposara la policia nacional. L'actualitat demostra que les coses que allà es van pactar no han servit de gran cosa. El Ministeri del ram continua sense reconèixer l'existència de cap policia que no siga la del cos de seguretat de l'estat.

I si això resulta insignificant, continuant el marxamo normatiu, Interior donarà major consistència pròximament, amb el pretext dels Jocs Olímpics del 92, a la seua presència a Barcelona. Que en plata vol dir, si no hi ha contraordre posterior, 10.000 milions de pessetes, i en coure, dos mil agents i sis comissaris més. I com és tradicional, quedaran com a llegat, com queden les insfrastructures olímpiques. El que es queixa és perquè vol: que Madrid discrimina Catalunya, és una observació que no toca de peus a terra. Passa tot el contrari.

Un APAT mal digerit

Dues de les directores dels Centres d'Atenció Integral de Drogodepèndencies (CAID) han estat acomiadades recentment, la qual cosa ha comportat certa crisi en el si de l'entitat APAT, associació que gestiona serveis municipals d'ajuda als toxicòmans.

Fa deu anys que un grup de deu professionals es van proposar actuar en l'atenció als malalts drogodependents i en la sensibilització social. Naixia així l'Associació per a la Prevenció de l'Alcoholisme, altres Toxicomanies i per a la Reinserció Social (APAT): una organització no governamental, independent i sense ànim de lucre.

L'organització va comptar, des dels seus inicis, amb el suport i la col.laboració de les institucions públiques i des de llavors ha gestionat el Programa DROSS per a l'Àrea de Serveis Socials i Joventut de l'Ajuntament de Barcelona. Per a tirar endavant el programa, integrat en el Pla Municipal de Drogodependència, l'Ajuntament va signar un contracte de prestació de serveis per a dos anys de durada i que s'ha anat renovant bianualment (l'últim, signat l'octubre del 89)

Amb aquest Programa es van posar en marxa 3 CAIDs, 3 Centres d'Activitats, una Comunitat Terapèutica i diversos tallers. Però en el transcurs d'aquests anys APAT ha anat creixent i ha passat a gestionar cada vegada més serveis i projectes, i si en un inici comptava amb un pressupost de 100 milions de pessetes, ara el bianual és de 500 milions.

A més del Programa DROSS, les activitats d'APAT s'han diversificat en serveis de gestió, documentació, publicacions, investigacions, jornades, col.laboren amb el Departament de Sanitat de la Generalitat de Catalunya, assessoren l'OMS, tenen residències urbanes, gestionen el programa de serveis d'Atenció Social als Jutjats, el d'Atenció a les Víctimes del Delicte i col.laboren amb entitats públiques com l'INEM, les diputacions de Barcelona i Lleó i l'Ajuntament de Madrid entre altres.

Però a mesura que APAT ha anat creixent han anat sorgint diversos problemes interns en el si de l'Associació, conflictes derivats de la gestió dels diners públics provinents de les subvencions i dels contractes de prestació de serveis, que han comportat divisions internes en la Junta de l'Associació.

La Junta està presidida per **Pilar Sanahuja** qui, alhora, és directora general d'APAT; com a directora executiva hi ha **Marisa Melgarejo** i com a directora administrativa **Ma. Candela Giró**.

TRES EREN TRES . . .

Els problemes van començar quan, davant les dificultats de gestionar l'economia d'una societat sense ànim de lucre d'una manera àgil, Pilar Sanahuja proposa a l'Assemblea General la creació d'una entitat mercantil amb el nom d'APAT S.L. (27 de gener de 1988) "per veure si així era més fàcil la presa de decisions", explica la directora general.

L'accionarat de la societat estava compost en un 51% per Pilar Sanahuja, un 7% per Ma. Candela Giró i un 3% per cadascun dels 14 socis. Però més endavant Sanahuja demanà que cada soci cedís una acció a APAT i d'aquesta manera l'accionariat total dels socis quedava en un 28% i APAT amb un 14%. D'aquesta manera els diners entregats per l'Ajuntament a través d'APAT S.L. serien gestionats directament per la majoria accionarial i l'Associació quedava lligada econòmicament a APAT S.L.

Davant aquesta lleu irregularitat, els membres de la Junta demanen explicacions i la resposta donada és que Pilar Sanahuja cedirà el 26% de les seves accions al membre de l'Ajuntament que s'haurà d'incorporar a la S.L. Aquest membre resulta ser la directora tècnica del Pla Municipal de Drogues, Marisa Melgarejo.

Davant aquests fets, els membres de l'Assemblea decideixen frenar la S.L., per la qual cosa "no va arribar a funcionar mai ni la vam tancar", explica Pilar Sanahuja.

Més endavant es va organitzar el congrés internacional "Resposta de la societat enfront a les drogues", un congrés que segons la Directora General va costar 23 milions de pessetes i segons els socis va costar-ne prop de 40. Les divergències pressupostàries són degudes al fet que ni tan sols la tresorera d'APAT, **Marta Escudero**, no ha vist els llibres de comptes que han estat sol.licitats diverses vegades.

Però, a més a més, hi havia membres d'APAT que no estaven d'acord que s'organitzés el congrés donat que les finalitats o intencions d'aquest no eren gaire clares. Les sospites comencen en preguntar-se si no hi haurà altres interessos rere d'APAT i llavors van comprovar que en el Registre Mercantil figuraven dues societats anònimes amb el mateix nom, la mateixa seu social i número de llicència fiscal.

Aquestes societats són APAT Associats S.A. (amb 100.000 pessetes de capital social) i APAT Serveis S.A. (amb 200.000 pessetes de capital social), ambdues constituïdes el 13.06.89.

El consell d'administració de la primera d'elles el componen Marisa Melgarejo com a presidenta i amb 40 accions, Pilar Sanahuja com a secretària i consellera delegada amb 30 accions i Ma. Candela Giró com a vocal i amb 30 accions més. El consell d'APAT Serveis està integrat per Pilar Sanahuja com a presidenta amb 120 accions, Ma. Candela Giró com a secretària i consellera delegada amb 40 accions i José Antonio Martinez el qual cedeix poders a l'entitat mercantil Gestió Organització Comunicació S.A. amb 40 accions més. Aquesta entitat mercantil és l'encarregada de dur a terme el Pla Informàtic dels CAIDs.

A més a més, Marisa Melgarejo demana una excedència a l'Ajuntament per tal de poder-se incorporar a aquestes societats.

Però el responsable tècnic de reinserció de l'Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament,**Orencio Medina**, i marit de Melgarejo, segueix treballant en el Pla Municipal de Drogues i és l'encarregat tècnic de la concessió de paquets de diners per a la gestió de diferents programes i serveis.

Pilar Sanahuja.

Els conflictes es van agreujant i culminen amb l'acomiadament (1 de març de 1990) de dues directores dels CAIDs de Garbivent, a la Sagrera, i de Sants, **Àngels Guiteras** i **Felisa Perez** respectivament. Aquests acomiadaments han anat seguits de les protestes i la recollida de més de 2.000 signatures dels usuaris i familiars que hi estan en contra ja que els serveis que dirigien les dues ex-directores funcionaven correctament, a parer de la majoria d'afectats.

A partir d'aquí, Felisa Pérez (qui a més a més és la secretària d'APAT) i Àngels Guiteras (sòcia d'APAT) i cinc socis més, entre ells la tresorera i la vocal, han enviat una carta de protesta a la ministra d'Afers Socials, Matilde Fernández, als responsables municipals de Benestar Social i Sanitat com als consellers respectius de la Generalitat.

En aquesta carta denuncien "possibles irregularitats econòmiques i de funcionament associatiu", la negativa "d'entregar i mostrar els llibres d'actes a la secretaria d'APAT i els llibres de comptes a la Tresorera" durant tot el 89 i el 90, "el descobriment de dues Societats Anònimes amb la denominació d'APAT i demanen que es faci una auditoria financera i una altra de gestió.

Els afectats denuncien també que en sis anys no s'ha reunit mai la junta directiva. Fins i tot s'ha hagut de fer un requeriment notarial (15 de desembre 1989) en el qual Marta Escuderor afirma que "en els anys en què he estat com a tresorera de la junta directiva, mai no he tingut accés a la documentació comptable d'APAT".

En un altre document (16 de febrer 1990), cinc membres i socis d'APAT sol.liciten a Maria Giró explicacions de per què presenta la dimissió com a administradora d'APAT S.L. i li demanen que "informi sobre l'activitat de la societat i, concretament, sobre les relàcions d'aquesta amb l'Associació APAT, APAT Serveis S.A. i APAT Associats S.A".

A més, la Secretaria ha demanat diverses vegades la presentació dels llibres d'actes i afirma que més d'una vegada se li han fet signar actes sense saber-ne el contingut.

I és que, a més de la gestió que s'ha denunciat, Pilar Sanahuja ha estat fortament criticada de personalista, dictatorial i d'utilitzar l'Associació com a plataforma de les seves aspiracions personals i exigir plena confiança en la seva gestió en tot moment si no es volia córrer el perill de ser despatxat.

De fet, una vegada efectius els acomiadaments, Sanahuja va fer passar pel seu despatx els 124 treballadors per tal que signessin un document (7 de març 1990) que donava suport a la gestió duta fins ara d'APAT i, en concret, a la gestió de la directora general. S'ha confeccionat una llista de possibles acomiadaments que l'han feta passar pels centres", afirmen les denunciants, i si encara no s'han fet efectius ha estat"pel rebombori que està provocant el cas, però tenen en perill els llocs de treball", asseguren les ex-directores.

A mesura que han anat passant els dies, tant la tresorera d'APAT, Marta Escudero, com les dues directores acomiadades, Àngels Guiteras i Felisa Pérez, han anat rebent diverses amenaces intimidatòries per telèfon, fets que han estat denunciats per Guiteras a la Comandància Superior de Policia (13 de març 1990).

Fins ara l'Ajuntament s'ha mantingut al marge de l'afer tot dient que "és un a qüestió interna de l'Associació en la qual no hi podem intervenir", assenyala el coordinador de l'Àrea de Salut Pública i responsable del Pla Municipal de Drogodependències, **Eduard Spagnolo**.

Ara bé, a través del conveni signat entre l'Ajuntament i APAT, aquest ha de donar el vist-i-plau de tota nova designació de personal que afecti els càrrecs de directors, coordinadors o responsables. I el cas és que l'Ajuntament no sabia oficialment que s'havien produït aquests dos acomiadaments ni ha ratificat els nomenaments dels dos substituts (**Joan Albaros** pel CAID de Garbivent i **Candela Calle** pel de Sants).

Ara per ara l'Ajuntament s'ha limitat a sol.licitar a Pilar Sanahuja que en el termini de 10 dies (a partir del 12 de març 1990) doni una explicació dels acomiadaments i que abans que acabi el mes es presenti una auditoria.

Silvia Monfort

Jiménez Villarejo

LA SETMANA

1 El fiscal en cap de Barcelona, i fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, Carlos Jiménez Villarejo, és partidari de presentar de manera immediata una querella sobre la compatibilitat de la gestió política del secretari general de la Presidència de la Generalitat de Catalunya, Lluís Prenafeta, amb les seves activitats privades.

El fiscal general de l'estat, Leopoldo Torres, en canvi, és partidari d'una ampliació de proves, de conèixer si hi ha noves dades que puguin ser considerades essencials, per saber si finalment cal presentar o no la querella.

Les dues postures enfrontades ja han aconseguit escampar el *cas Prenafeta* abans i tot que els magistrats s'hagin posat d'acord sobre la consistència i i fonamentació de la possible futura querella.

El cas en qüestió s'ha destapat immediatament després que Lluís Prenafeta anunciés la seva retirada de la política per al proper 31 de maig, i un parell de dies després que quedés absolutament arxivat el *cas Banca Catalana*, amb la total absolució de tots els encausats.

La tossuderia pot portar Jiménez Villarejo a endegar un *cas Prenafeta*. El mateix fiscal que un bon dia de l'any 1984 va impulsar un *cas Banca Catalana*, del qual al cap de sis anys no ha quedat judicialment res, tret d'un cost econòmic desmesurat en despeses a càrrec de l'aparell de Justícia per un error de la fiscalia, i tret d'un cost d'imatge incalculable a càrrec dels que errròniament van ser presentats com a presumptes culpables.

Després del fracàs del *cas Banca Catalana*, qualsevol actuació de Villarejo està inevitablement abocada a la transcendència, i en les seves mans està optar entre afinar més la punteria o reincidir en l'error o, per què no, reconèixer l'error anterior i dimitir.

Josep Ma. Pasqual

Segona oportunitat

2 El Consell de la Generalitat valenciana acaba d'aprovar un pla triennal per promocionar l'ús del valencià, tant a l'administració com a la societat en general. El programa ha estat elaborat pel Gabinet d'ús i ensenyament del valencià i va ser presentat pel conseller de Cultura Antoni Escarré. Amb més de cent actuacions, el nou pla establirà tres grans àmbits d'actuació: ús oficial, ús social i estudis sociològics i lingüístics.

Per a la Generalitat, l'acord pres pel Consell és un "compromís irrenunciable amb la recuperació del valencià, llengua històrica i pròpia del nostre poble". Aquest acord és, a més, un dels punts del pacte d'investidura que el PSOE va subscriure amb Esquerra Unida i Unitat del Poble Valencià per tal que aquests dos grups donaren suport a la investidura de Joan Lerma com a president de la Generalitat.

Més enllà de les bones intencions, aquest pla triennal representa una nova oportunitat per tal que les expectatives que va crear l'aprovació de la Llei d'ús i ensenyament del valencià puguen ara concretar-se. No obstant això, des del començament hi ha diversos punts que tornen a mostrar la timidesa de la Generalitat valenciana a l'hora de desenvolupar una política de normalització lingüística: no hi haurà cap organisme que coordine aquest nou pla i tampoc hi ha una dotació econòmica específica.

Es ben difícil saber com un pla pot desenvolupar-se sense pressupost i sense un departament concret que ho coordine i és també preocupant que s'hi especifique i ratifique que la TVV haurà de potenciar l'ús del valencià, quan el conseller de Cultura Antoni Escarré, del departmanet del qual dependrà de moment el projecte, manifestà fa poc al mitjans de comunicació que " el percentatge de valencià a la TVV em sembla correcte perquè reflecteix la realitat social". EL TEMPS va calcular que hi havia setmanes, on aquest percentatge no superava el 55%.

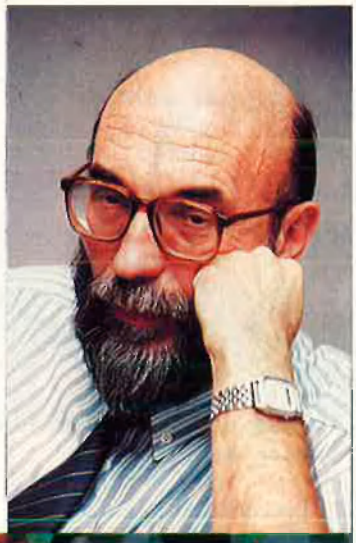
Es massa prompte per a realitzar judicis valoratius. El temps dirà fins on ha arribat aquesta declaració de principis.

Jordi Sebastià

El parc impossible

3 En sols una setmana, el Tribunal Superior de Justícia de València ha dictat un parell de sentències contra el decret de la Generalitat valenciana segons el qual es va declarar l'Albufera Parc Natural. La primera vegada va ser amb motiu d'un recurs presentat pel sindicat de regants de Sueca i la segona pel mateix Ajuntament de Sueca, diverses associacions d'arrossers i l'Associació d'Agricultors Valencians, AVA.

El parc, doncs, ha deixat de ser parc i ha quedat sense cap protecció. L'única possibilitat que l'Agència del Medi Ambient té ara de conservar el llac és recòrrer contra la sentència. Per al seu director, Carlos Auernheimer, es traca únicament d'una qüestió de forma perquè el Tribunal ha condemnat que el decret es realitzara sense consulta prèvia al Consell d'Estat. Segons manifesta, "si cal consultar,

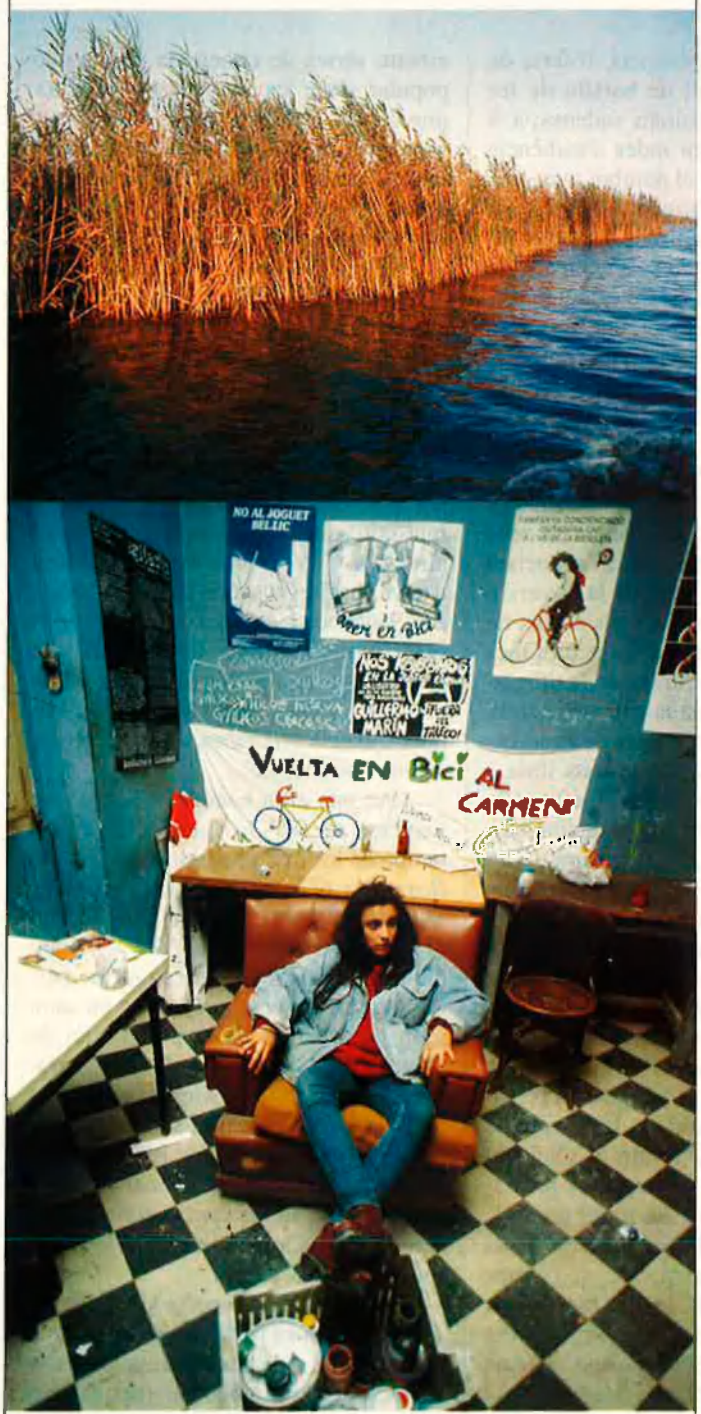

Antoni Escarré proposa al Consell el nou pla per a fomentar l'ús del valencià. Baix: ¿hi haurà un *cas Prenafeta*?

consultarem i prou"; no obstant això, les sentències manifesten que no s'ha entrat a considerar altres qüestions de fons plantejades pels recursos i és per això que els advocats que representen els querellants opinen que no tot és tan senzill com creu el senyor Auernheimer.

La realitat és que el decret tenia defectes de forma i que a la Generalitat li estan clavant gols legals dels més humiliants. El decret, el decret per a regir i protegir el parc natural més important del País Valencià, fa aigua per totes bandes. Que els recursos vindrien era cosa sabuda després de veure l'escàs interès que pel llac tenen els arrossers i més quan el decret xocava de ple amb el seus interessos; però malgrat això la Generalitat es presenta amb una llei mal redactada que proporciona fàcils victòries als seus adversaris. Lamentable.

J.S.

L'Albufera, sense protecció. Baix, Palma 5, s'ha quedat buit.

Per fi, la reforma

4 Un mes després que l'estatut d'autonomia complís el setè any de vida, la comissió parlamentària per a la reforma de l'Estatut ha acabat el seu treball preparatori: el dictamen, que ara s'ha de començar a debatre i votar per a posteriorment passar al plenari. Han estat prop de catorze mesos de feina per arribar a dictaminar unes conclusions que haurien de possibilitar –amb permís del PSOE– l'assumpció de noves competències i la reforma estatutària per l'altre.

De les conclusions de la comissió –creada amb els vots en contra del PSOE– es desprén que la petició d'ampliació de competències se centrarà en les matèries d'ensenyament, sanitat i policia local. Es tracta, sens dubte, de tres aspectes fonamentals amb els quals tots els grups –excepte el PSOE– es mostren d'acord. Per una part, en l'ensenyament, Balears és l'única comunitat amb llengua pròpia que no té competències, la qual cosa provoca una situació de greuge comparatiu, denunciada reiteradament per associacions de docents, d'alumnes, i associacions cíviques i culturals. Les competències sanitàries comportarien que la comunitat assumiria tot l'entramat sanitari a més de l'Insalud. Pel que fa a la policia, la idea és la de coordinar totes les policies locals a més de crear una policia autonòmica a imatge de les existents al País Basc i Catalunya.

D'altra banda, la comissió ha vist com el grup d'Unió Mallorquina ha proposat una de les reivindicacions econòmiques tradicionals del PP a Balears, com és la creació dels concerts econòmics iguals que els del País Basc i Navarra.

Miquel Payeras

Adéu al 'kasal'

5 La setmana passada, i coincidint amb la *plantà* de les falles, les forces de la policia nacional desallotjaren l'habitatge del carrer de Palma 5 on, des de fa més d'un any, vivia l'única assemblea d'*okupes* de la ciutat de València. Els *okupes* van entrar en l'edifici, que era una antiga església anglicana i, a més de reformar-lo, hi havien realitzat nombroses activitats culturals i organitzatives. Des del primer moment, el propietari havia denunciat la situació i l'Ajuntament va indicar que l'edifici es trobava en ruïna.

La policia va entrar a sac en el *Kasal* i els enfrontaments entre els joves que encara tenien ànims després del primer assalt i els guardes de l'ordre van continuar durant tot el matí. Amb el resultat d'un detingut, diversos ferits i un matí de caos al barri del Carme, finalitza el primer episodi d'una història que, com ja han anunciat els desallotjats, tot just acaba de començar. La capacitat organitzativa dels joves va fer que el col.lectiu del Parc Alcosa contractara una ambulància, per si de cas.

Amb bales de goma i porres les FOP han aconseguit llevar una altra taca de la ciutat però les raons últimes que han provocat el naixement dels moviments *okupes*, la falta de locals i habitatges per a molts sectors de la joventut, continuen vives. I el temps dirà si el *detergent* ha estat efectiu o ha representat únicament un brutal maquillatge

Jordi Sebastià

Com s'han preparat de cara a l'arribada de les privades

TV públiques, amb la guàrdia alta

Les cadenes de TV privades entren, o han entrat, ja en funcionament. Davant d'això, les televisions públiques s'han anat preparant per no perdre audiència. Ara, són els espectadors qui decideixen.

Antena 3 i Tele 5 són les dues televisions privades que s'han posat enguany en funcionament; Canal Plus, la que resta, esmola les armes a l'espera del seu torn. Davant d'aquest fet, les emissores que ja se sintonitzaven als Països Catalans, TV-3, Canal 33, Canal 9-TVV, TVE i TVE-2, han anat efectuant canvis a fi de rebre l'aparició de les televisions privades amb el mínim de perjudicis quant a la seva audiència. Això, dins d'un àmbit de forta competitivitat.

De fet, el procés de competència entre les televisions va començar quan TVE va perdre el seu ancestral monopoli, amb l'aparició de les TV autonòmiques. Entre elles, una de les primeres a emetre, i sens dubte la més eficaç fou, i és, Televisió Nacional de Catalunya, TV-3. Des d'un bon principi, la incidència de TV-3 en els telespectadors va ocasionar un fort sotrac a la supremacia de Televisió Espanyola, que va veure's ben aviat desbordada per una TV dinàmica, intel.ligent i innovadora. Amb una tàctica d'oferir qualitat– Adolfo Suárez, quan era president del govern espanyol, amb el temor que TV-3 acabés per convertir-se en una televisió digna i competent, ja va advertir, a les portes de la seva creació, que la TV autonòmica catalana no hauria de sobrepassar els continguts folklòrics–, pot afirmar-se que TV-3 va ser, des dels seus inicis, una de les pioneres en el camp televisiu a l'estat, liderat que, pel moment, no sembla que hagi perdut. Tant és així, que TVE va veure's obligada a replantejar-se de dalt a baix la programació i, en el cas més evident dels informatius, els *Telediarios*, a entrar en el joc de competitivitat que més tard les emissions de la resta de televisions autonòmiques, i ara les cadenes de TV privades, han acabat de definir.

Dins, doncs, d'un mercat televisiu presidit per la competència, l'oferta de qualitat és el cavall de batalla de les emissions de les distintes cadenes, a fi d'aconseguir el major índex d'audiència que permeti atraure el nombre més gran possible d'anunciants. L'audiència, però, és sempre limitada, i segons les estimacions dels entesos, aquesta no pot augmentar, sinó que s'ha de repartir.

Allò que, contradient algunes suposicions pessimistes, s'ha incrementat –encara que amb les evidents limitacions–, ha estat el volum de publicitat a la TV. Segons un estudi efectuat per Media Control, amb l'entrada en antena de les TV privades, el 80 % dels anunciants tenen previst augmentar els seus pressupostos. El que busca l'anunciant és rendibilitzar al màxim la inversió efectuada, de manera que els espots de televisió són cada volta de factura més brillant, i el seu inseriment en la programació ve determinada per un estudi, com més va més específic, de l'audiència a qui va dirigit. En aquesta línia, i paral.lelament a les preferències dels espectadors, el volum de publicitat tendeix a distribuir-se en les distintes televisions, en funció de l'audiència que aconsegueixen aglutinar.

Les TV públiques –estatals i autonòmiques– són les que menys depenen de la publicitat. En les emissores privades, la necessitat és absoluta. La lluita, doncs, per l'audiència els resulta, a les televisions no públiques, un fet vital. Per aquesta raó, les dues cadenes privades, Antena 3 i Tele 5, s'han fet amb els serveis de prestigiosos professionals, capaços, pel seu propi nom, de reclamar l'atenció de l'espectador. És el cas de Luís Carandell, Mayra Gómez Kemp, Lydia Bosch, Juanjo Menéndez, José Luís Balbín, etc., a Antena 3. Per la seva banda, a part d'aquest sistema –Jesús Puente, José Luís Moreno, José Luís Coll...–, Tele 5 ha optat també per emetre sèries de coneguda acceptació popular, entre les quals destaquen *Los ángeles de Charlie*, *Vacaciones en el mar*, *La abeja Maya* o *Lassie*. En aquest camp, Antena 3 compta amb *El Santo*, *Espacio 1999*, *Los hombres de Harrelson* o *Hospital General*.

TV-3, MODEL A IMITAR

Les televisions públiques dels PPCC, a la vista de l'oferta televisiva que es gestava amb l'adveniment de les cadenes privades, han respost amb la mateixa moneda. És a dir, amb la contractació dels professionals que els garantissin una programació compacta i atractiva. TV-3, amb l'experiència ja d'anys, ha jugat sobre segur, i davant dels balbucejos en aquest aspecte de la relativament nova Canal 9-TVV, presenta un equip força popular: Joaquim Ma. Puyal, Josep Ma. Bachs, Miquel Calzada *Mikimoto*, Antoni Bassas, Jaume Pastallé, etc.

Per una altra banda, les sèries que s'emeten per TV-3 i Canal 9-TVV són també de les més prestigioses de la TV. *Roseanne* (TV-3-TVV), *Veïns* (TV-3), *Dallas* (TV-3), *George i Mildred* (TVV), *Sherlock Holmes* (TVV), entre altres. Televisió Espanyola no ha perdut el tren, tampoc, i s'ha curat en salut amb personatges de la popularitat de Concha Velasco, Chicho Ibáñez Serrador, Jesús Hermida, Mercedes Milá o Manuel Campo Vidal. I si TV-3 i TVV emeten *Roseanne*, una de les telecomèdies de més èxit internacional de la televisió, TVE no es queda enrere, amb sèries de la importància de *Cheers* i *La hora de Bill Cosby*.

Hi ha, però, un aspecte a considerar, sobretot quan es parla del liderat televisiu de TV-3 a l'estat espanyol, i és la imitació que ha rebut per part d'altres TV, en concret de TVE. En són exem-

ples, a part de la modernització dels informatius que va imposar TV-3 –amb un especial èmfasi en la informació meteorològica–, el *Tariro-tariro* de *La Trinca* –*No passa res* (TV-3)–; *Un dia és un dia*, d'Àngel Casas –*Àngel Casas Show* (TV-3)–; *remakes* de programes consagrats de Joaquim Ma. Puyal –verbigràcia: *Tribunal Popular* (TVE) de *Vostè jutja* (TV-3)–; la compra per part de TVE d'espais de la producció pròpia de TV-3, com *Tres Estrelles*, d'*El Tricicle*; o el mateix to que han agafat les retransmissions esportives de TVE, sobretot de bàsquet i del món del motor –el futbol, a Televisió Espanyola, conserva el sabor ranci del madridisme a ultrança, derivat de l'escola franquista-grandiloqüent de Matias Prats, pare–. I com a circumstància curiosa, ressaltar que en l'actualitat els màxims dirigents de TVE són catalans i valencians: Jordi Garcia Candau, director general de RTVE, i Ramon Colom, director de TVE, entre altres.

TV-3, des del 8 de gener d'enguany, ha iniciat la segona *desconnexió*. Això és, que les redaccions de Televisió de Catalunya a les comarques de Barcelona, Lleida, Girona i Tarragona emeten, de manera simultània, distints informatius, els quals fan arribar als telespectadors de cada zona les notícies específiques de la seva comarca; la *segona* fa referència al fet que, des de l'any passat, la *desconnexió* es duia a terme sols al migdia, de les 13:40 a les 13:55 hores. Ara s'hi afegeix la segona, a les 20:00, que dura 2 minuts, i que s'efectua només amb caràcter publicitari.

D'aquesta manera, es possibilita que les empreses amb interès d'intensificar una campanya publicitària en unes comarques determinades tinguin oportunitat de fer-ho fragmentadament i, al mateix temps, que les petites indústries locals puguin accedir a la TV per a la difusió dels seus productes, sense que això els obligui a dur a terme una campanya a nivell nacional, més cara i no sempre coincident amb els seus interessos. TV-3 en surt beneficiada ja que augmenta el nombre d'anunciants, tot adequant les tarifes publicitàries a l'audiència i l'horari d'emissió.

COM UNA TV ESTATAL

Això no obstant, el més remarcable de Televisió de Catalunya ha estat la creació del segon canal, Canal 33, que,

Joaquim Ma. Puyal, Josep Ma. Bachs i Miquel Calzada *Mikimoto*, estrelles de TV-3

amb la seva aparició el passat 11 de setembre, permetia a la Televisió de Catalunya posar-se a l'altura d'una televisió pública estatal. Les previsions són que per abans d'octubre de l'any en curs, Canal 33 pugui rebre's a un 90 % de la geografia del Principat.

En ple procés de consolidació, ara fa quinze dies, el segon canal de Televisió de Catalunya va efectuar una enquesta telefònica –telèfon obert– en què sol.licitava a la seva audiència diversos suggeriments sobre la programació existent, i sobre la qual podria introduir-se pròximament en la citada cadena. La resposta dels telespectadors va ser prou satisfactòria, ja que es van comptabilitzar al voltant de 12.000 trucades.

Canal 33, en la mateixa línia de la primera cadena, TV3, tracta d'oferir a l'audiència programes caracteritzats per la seva qualitat, avalats en la major part per noms de prestigi. En aquest aspecte es pot equiparar al segon canal de Televisió Espanyola que, seguint la mateixa política, va fer el *salt* el novembre passat, en estrenar la nova programació. Entre els primers –Canal 33– s'ha de destacar Àngels Barceló (*Actual*), Maria Gorgues (*Tres, catorze, setze*), Salvador Alsius (*La caixa sàvia*) i Josep Cuní (*A debat*). Respecte a TVE-2, destaquen Joaquín Arozamena (*Las doce en punta*), Fernando García Tola (*Corazón*) i Joaquín Prat (*El precio justo*).

Per a dur a terme el procés de consolidació de Canal 33, i per dotar a TV-3 d'una programació de màxima qualitat, el pressupost de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió (CCRTV) per a l'any 1990 s'ha situat a 26.321 milions de pessetes que, tenint present que l'any anterior aquest va ascendir a 18.418 milions, ha significat un augment d'un 42'9 %. Quant al finançament per publicitat, s'espera per a 1990 que Televisió de Catalunya recapti al voltant de 12.000 milions de pessetes, xifra que representa un increment d'un 20 % respecte a l'any anterior. En aquest apartat s'ha de remarcar que el global de publicitat a emetre enguany per TV-3 i Canal 33 sofreix un increment d'un 11 % en relació a 1989.

TVV, ¿I LA PUBLICITAT?

Per la seva banda, Canal 9-TVV va presentar un pressupost per a 1990 de 8.054 milions de pessetes, de les quals demanava una subvenció a la Generalitat valenciana de 6.544 milions. Això no obstant, segons es va saber la setmana passada, la Generalitat, d'acord amb la seva política *d'austeritat*, sols va aprovar una subvenció de 4.261 milions. La Conselleria d'Hisenda va criticar també la gestió d'Amadeu Fabregat al front de RTVV, ja que els ingressos de publicitat de Canal 9-TVV pujaven només a 1.500 milions, xifra que cobreix una part molt nímia del pressupost.

L'explicació que es dóna des de Canal 9-TVV respecte a la poca quantitat de publicitat emesa, respon a criteris d'infrastructura, ja que va optar-se des d'un principi per comercialitzar la publicitat des d'un departament propi de TVV. Malgrat les baixes tarifes publicitàries de la Televisió Valenciana –de 160.000 a 300.000 pessetes els 20 segons–, els anunciants no semblen haver reaccionat davant de l'ocasió de promocionar els seus productes per pocs diners. Això és degut, principalment, al fet que quan Canal 9-TVV va iniciar la seva emissió, els anunciants ja havien confeccionat els pressupostos per aquest any, i gran part d'ells havien anat a parar a mans de les TV privades, de cobertura estatal. D'altra banda, els anunciants locals, que era sobre qui es pretenia incidir amb el baix preu de les tarifes publicitàries, no han reaccionat en la mesura que s'esperava.

Segons s'ha fet públic aquest febrer, l'Estudi General de Mitjans atorga a Canal 9-TVV una audiència d'1.002.000 espectadors, aspecte que encara fa més incomprensible la baixa xifra d'ingressos en concepte de publicitat. D'altra banda, també quant a l'audiència, l'EGM demostra amb xifres l'estratègia duta a terme per Televisió de Catalunya i Televisió Espanyola de potenciar –o crear, en el cas català–, els respectius segons canals. És a dir, que guanyen audiència tot repartint-la.

TV-3, respecte a 1988 perd uns 70.000 espectadors, baixa que queda eixugada pels nous telespectadors adquirits per Canal 33, sobre els 270.000. L'audiència de TV-3 queda fixada en 2.435.000 espectadors. Televisió Espanyola, pel seu costat, va perdre, en el mateix període de temps, més de mig milió d'audiència; en canvi, TVE-2 va passar de 8.261.000 telespectadors el 1988 a 12.864.000 l'any passat.

Segons s'apunta, aquesta tendència tendirà a accentuar-se al llarg de 1990, ja que la incidència de les TV privades no s'espera que sigui gaire important en la configuració de l'actual mapa televisiu, si més no durant aquest any. En aquest sentit, Antena 3 ha denunciat el mal senyal ofert per Retevisión, que en dificultava la recepció a diverses zones de la capital d'Espanya, i Tele 5 es pot veure a penes a Barcelona i Madrid.

Eduard Company

EL TERMÒMETRE

Jordi Garcia Candau

Per una vegada, i ben estrany que és, s'ha de desitjar bon temps a la RTVE per haver canviat la inicial decisió de, pràcticament, d'anul.lar els informatius territorials, la qual cosa en el cas de Balears hauria significat perdre un important espai televisiu en llengua catalana. Bon començament, idò, del nou *amo* de l'Ens, Jordi Garcia Candau i mala imatge la del responsable de l'ens a Catalunya, Enric Llobregat, que està intentant fer minvar la presència del català i que , a més, aquest tinga únicament usos antropològics i barretinaires.

Felipe Guardiola

Vendaval democràtic per al portaveu del grup socialista a les Corts valencianes que, dimecres passat, va defensar a capa i espasa el naixement d'una Comissió contra el Tràfic d'Influències, prèviament pactada amb el CDS de Suarez-Gil Orozco. Guardiola, per donar exemple, ja ha sol.licitat els serveis d'un magatzem de mudances per a guardar, mentrestant, el despatx de favors que comparteix amb el president econòmic de la RTVV, Enrique Linde.

Pasqual Maragall

El bon temps que no ha abandonat Barcelona durant tot l'hivern va de la mà de Pasqual Maragall, l'alcalde de Barcelona. Diverses manifestacions de diferents col.lectius professionals s'havien acostumat els darrers dies a col.lapsar extraordinàriament per damunt del que és habitual el trànsit de la ciutat, mentre el governador civil de Barcelona, Ferran Cardenal, feia els ulls grossos. Maragall, en adonar-se que els embussos efectaven inversament la seua popularitat, va plantar cara a Cardenal, que ha hagut d'activar els seus cossos policials. I és que ni que es militi en el mateix partit sempre hi pot haver qui estigui al servei de Barcelona o al servei de Madrid.

De dalt a baix: Jordi Garcia Candau, Felipe Guardiola i Pasqual Maragall.

L'Armada espanyola.

Que Eol propiciï fortes ventades per allà on naveguin els vaixells de l'Armada. Els guardacostes espanyols, en lloc de protegir els pescadors allà on fa falta —que prou falta fa al nord d'Africa, per exemple— es dediquen a combatre la flota pesquera allà on no toca, i a apaivagar les protestes dels pescadors de Tarragona, Cambrils, Vilanova, Barcelona, o d'on sigui. No es pot esperar gaire més quan fa quinze dies les mateixes autoritats militars navals van muntar-se una guerra particular contra les barques de pesca del port de Palamós on onejava la senyera.

Canal 9 TV

Auguris negatius contra la programació esportiva, i en concret futbolera, de la Televisió Valenciana. Després d'haver manifestat que el partit entre el Castelló i el València seria retransmès com a devolució del València—Castelló, els responsables de l'àrea han confirmat que no hi haurà retransmissió. Mentre el València CF ha signat un acord per 10 partits i 450 milions, el Castelló ha cobrat una mitjana de tres milions per cada retransmissió. Tots dos en primera i tots dos valencians, però ja es veu que uns més, molt més, que altres.

Gerard Garcia

Tempestes de Calabruix amb pedres de mig quilo per al delegat del Govern a les Illes, Gerard Garcia, si du endavant l'aberrant idea d'obligar Palma *la nuit* a complir estrictament els horaris que marca la llei. Segons aquests horaris tots els bars, inclosos els de les zones de marxa, haurien de tancar a les 3 — si algú tanca actualment abans de les cinc o les sis és que té greus problemes— i les discoteques ¡a les cinc!, quan ara el més normal és tancar a les set, vuit i alguna fins i tot a a les nou —o més— del matí. Que els déus noctàmbuls il.luminin l'enteniment de Don Gerard i no ens faci aquesta animalada.

Universitat de Deusto: sembra de cervells i collita de poder

El poder del saber

La Universitat de Deusto, que ha format la plana major de la societat basca, s'enfronta avui amb problemes de supervivència. Al dèficit econòmic que pateix s'ha d'afegir la dificultat d'adequació del seu marc a les condicions democràtiques actuals.

A finals del segle passat el conservadorisme catòlic estava alarmat. Al País Basc, zona en la qual coincideix un fort sentiment religiós amb una gran capacitat d'iniciativa personal i de grup, no van perdre el temps. Així, el 19 d'abril de 1883, es donaven a la llum pública a Bilbao els estatuts de la societat anònima La Ensenanza Católica, els fins de la qual no deixaven cap escletxa per al dubte: "...educar e instruir a la juventud en todos los ramos del saber humano con arreglo a los principios de la religión católica...". Eren els primers passos de la Universitat de Deusto, una institució educativa que, al llarg de 100 anys i de la mà i direcció dels pares jesuïtes ha fornit la societat basca i espanyola d'un notable cabal de dirigents.

En la riba dreta de la ria de Bilbao, just a la vora de les contaminades aigües i entre els ponts de Deusto i de La Salve, s'alça un sòlid i solemne edifici d'estructura neoclàssica de pedra, que consta de tres cossos i altres tantes plantes. Es troba situat en un campus de 60.000 metres quadrats en els quals s'allotja també una altra construcció que s'ha convertit en un símbol de la vida econòmica del país: la Universitat Comercial de Deusto, una de les fonts més fructíferes de líders econòmics, polítics i socials de l'estat espanyol.

La primera pedra del que es va anomenar en un començament Colegio dedicado a los Sagrados Corazones de Jesús y María, fou col.locada el 13 de juny del 1883. Els jesuïtes i l'entorn social en el qual es movien —catòlics i conservadors de rendes privilegiades— es donaren molta pressa i el 13 de novembre del 1886 inauguraven oficialment una obra que, en la seua època, estava considerada com la més gran de Biscaia. Noranta-dos alumnes formaren la primera promoció de la Universitat de Deusto, amb cognoms tan sonors com Chalbaud Errazquin, Berastegui i Fernández Navarrete o els comtes de Montavo i de Colchado. Estava clar que aquella gent no estava disposada a deixar-

Jesús María Eguiluz, rector de la Universitat.

se portar pel liberalisme laicista i formaren un centre d'estudis que mesclava, sense solució de continuïtat, l'ensenyament del Dret, Filosofia i Lletres i preparatori d'Arquitectura i Enginyeria, amb els dictats més ortodoxos de l'església catòlica. ¿Era un reducte inexpugnable, a l'estil dels monestirs de l'alta Edat Mitjana, o simplement es tractava d'educar els fills de l'elit contra les influències pernicioses? El cas és que el solemne edifici, dissenyat per Francisco Cubas y González Montes, Marquès de Cubas, es convertí a poc a poc en el centre obligat de referència a l'hora d'analitzar els sobresalts docents d'aquella tempestuosa època de la història basca... i espanyola.

Els esdeveniments seguiren a Deusto el seu curs normal. Les promocions se succeïen i els llicenciats s'incorporaven a la societat amb el bagatge d'una formació de qualitat i amb l'esperit d'Ignasi de Loyola perfectament assumit. I amb un lema que no deixa de ser una sorprenent declaració de principis per als temps que corrien: "més val la saviesa que la riquesa". Després, cadascú va interpretar a la seua manera aquesta sentència hi hagué persones —un repàs a la llista dels antics alumnes ens ho confirma— que ho trabucaren en alguna cosa així com "més val el poder que la saviesa i la riquesa". Era la filosofia de l'èxit que es pot resumir en allò que afirmava un personatge mític de la Universitat Comercial de Deusto, el pare Luis Bernaola, alquimista genuí de cervells, de les mans del qual han eixit els homes d'empresa més notables avui dia. Deia el pare Bernaola: "No basta ser bo. Cal ser el millor". En aquest sentit no es pot sinó citar una periodista que recentment i amb agudesa escrivia: "Deusto formava els homes per a ser samurais, generals o Lames. Havien de sobreeixir del ramat".

Però les enormes tensions socials dels anys anteriors a la guerra civil arribaren de ple a Deusto. L'anticlericalisme gaudia d'una bona salut i el 23 de gener de 1932,

Façana de la vella i prestigiosa Universitat de Deusto.

el govern de la República firmà el decret de dissolució de la Companyia de Jesús. Onze dies més tard, els jesuïtes abandonaren la Universitat tot i que seguien amb la tasca docent, *ora et labora,* als locals de l'Academia Vizcaína de Cultura.

Durant la guerra, Deusto allotjà les milícies socialistes asturianes que, en la retirada posterior, volgueren dinamitar l'edifici. La intervenció personal de Jesús María de Leizaola, ex-lehendakari nacionalista del govern basc en l'exili, evità l'ensorrament de la Universitat. Més tard, i amb les tropes franquistes ja vencedores, les aules de Deusto es convertiren en un enorme camp de concentració de presoners de guerra. Fou presó, hospital i centre de distribució i arribà a allotjar 8.000 detinguts.

Una volta imposada la *normalitat* pels vencedors, Deusto obrí les portes l'octubre del 1940 a 206 alumnes. Els jesuïtes tornaven a prendre el control de la Universitat i, a poc a poc, Deusto va anar creixent en alumnes, en docència i influència. Avui dia té vuit facultats que ofereixen tretze títols de llicenciatura diferents, a més de dues escoles i set instituts. 12.500 alumnes, dels quals estan becats el 20%, omplen les aules i freqüenten una espectacular biblioteca que conté mig milió de volums. Com a dada curiosa i que recalquen amb orgull els jesuïtes, de dos mil llicenciats en la Universitat Comercial de Deusto només estan en l'atur catorze, i la meitat d'ells per problemes que res tenen a veure amb la recerca d'un lloc de treball. El 1963, l'estat va reconèixer oficialment la titulació aconseguida a Deusto ja que, abans d'aquesta data, els alumnes havien de desplaçar-se a Valladolid, Salamanca o Saragossa per convalidar els estudis, el cost econòmic dels quals —matrícula i docència— se situa en les 200.000 pessetes per alumne i curs. Si es té en compte que, per mitjana, els alumnes tarden sis anys a concloure els estudis, el compte arriba al 1.200.000 pessetes per carrera.

De la llarga sèrie d'alumnes que ha passat per la universitat bilbaïna, es pot extraure una sucosa *llista d'or,* formada per dirigents socials, polítics i econòmics que han portat l'empremta de Deusto en la seua activitat pública. Dir que un és llicenciat està bé. Afegir allò de "...sí, però per Deusto", representava i representa un valor afegit.

Ministres, advocats, notaris, jutges, registradors de la propietat, advocats de l'estat, inspectors d'hisenda, agents de canvi i borsa, enginyers, arquitetes, metges, escriptors, periodistes, diplomàtics, grans i petits empresaris, banquers, *lehendakaris,* sindicalistes, revolucionaris i fins i tot etarres, han estat llançats a la societat amb un missatge molt clar: "Heu de ser els millors en els vostres llocs."

Avui dia, Deusto s'enfronta a problemes de supervivència. A pesar de les tarifes, l'economia no va tan bé com voldrien els responsables, els quals comencen a mirar l'estat i les seues subvencions amb molta atenció. S'enfronta també al problema d'adequació social a un marc democràtic en el qual la llibertat personal i col.lectiva ha avançat substancialment. No obstant, la Universitat de Deusto, amb més de cent anys d'història, es resisteix a aquesta adaptació. Fins al punt de fer dir a José Ramon Scheifler, secretari general de la Universitat: "La societat ha canviat en els últims quaranta anys més que en els 300 anteriors i la Universitat es resisteix al canvi."

José Miguel García Mateache.
Bilbao

DES D'EL RETIRO

Josep M. Sanmarti

Menys literatura i més matemàtiques

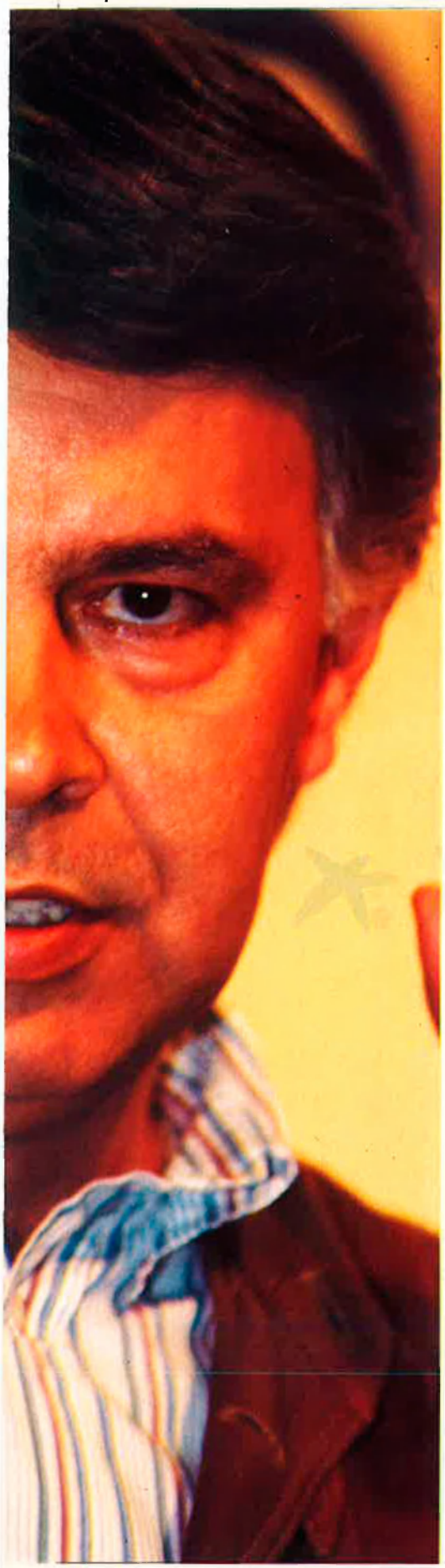
La paternitat de qui va inventar la frase "menys literatura i més matemàtiques" ha estat atribuïda a moltes persones, però el seu significat ha estat sempre el mateix: no tanta retòrica i més diners. I aquest pot ser una altra vegada el resum en quatre mots del viatge d'una setmana que el president Felipe González acaba de fer per cinc països sudamericans. Aquesta vegada però, el primer ministre espanyol duia una estratègia mil.limetrada que va aplicar amb el màxim rigor, perquè sabia que la situació ha canviat radicalment a Amèrica Llatina i que les relacions amb aquestes nacions s'han de plantejar d'una manera ben diferent.

En primer lloc, Amèrica Llatina s'ha democratitzat més o menys. Tots els seus governs, llevat del de Cuba, tenen un origen electe, hi ha divisió de poders i a grans trets es respecten els drets humans. El panorama en començar aquesta dècada dels 90 ha canviat totalment en comparació al que hi havia durant els anys 70 i 80. Precisament per aquesta raó el discurs paternalista fet des de certs sectors europeus i nord-americans a favor de la democratització del subcontinent ja no té sentit. És una etapa acabada que posa fi a les solidaritats polítiques expressades pels poders públics europeus, incloent-hi els espanyols. En aquest terreny els llatinoamericans se senten tan demòcrates com nosaltres, a desgrat d'algunes imperfeccions paleses.

La presa de possessió dels presidents de Xile i del Brasil consagrava aquesta evolució. Deixant de banda la tasca de consolidar alguns d'aquests sistemes democràtics encara tendres i febles, ara el repte de tots aquests països és fonamentalment econòmic i financer, i molt especialment el control de la inflació i el pagament del deute públic. Els governs llatinoamericans només volen parlar de diners i tenen raó.

Esgotada per ella mateixa la retòrica de la *Hispanidad,* que un filoespanyol com el president de Veneçuela, Carlos Andrés Pérez, va condemnar davant dels nassos del mateix Felipe González en un acte públic a Caracas, i abandonada la literatura pro-democràtica i defensora dels drets humans, a Felipe González no li quedava més remei que entrar en el joc econòmic. I aquí és on li li tornaren a fallar les bases, malgrat les precaucions preses.

A Caracas, per exemple, el president González va signar una Acta de Bases d'un pròxim tractat comercial, financer, cultural, etc ., que pot moure uns 2.500 milions de dòlars. Veneçuela és un país atractiu per als inversionistes, però la situació és encara verda per als empresaris espanyols, que tot i això han presentat nombrosos projectes. Es tracta encara d'una fase de temptejos i d'aproximació després d'experiències desastroses arran de l'anterior presidència de Luis Herrera. A Xile Felipe González va signar una Acta d'Intencions per a un tractat semblant i a Brasil va comentar amb el nou president Fernando Collor de Melo la possibilitat d'endegar els contactes per arribar a una sortida idèntica. Fins ara, Espanya n'ha firmat dos d'aquests tractats destinats a estimular i emmarcar les inversions conjuntes, l'un amb Argentina i l'altre amb Mèxic. El segon fa molt poc que ha entrat en vigor i no es pot jutjar, el primer tothom reconeix que no rutlla. Al mateix temps que Felipe González recorria Sud-Amèrica ho feia el primer ministre italià, Giulio Andreotti. Però mentre que l'espanyol intentava eliminar traves, Andreotti inaugurava fires d'empreses italianes, per exemple a Buenos Aires, amb importants volums de nego-

cis. Els mateixos diplomàtics espanyols reconeixien en privat que mentre l'emigració italiana ha sabut crear un teixit industrial molt potent, l'espanyola no ho ha sabut fer i la demanda és molt menor. Només cal donar una altra dada per a comprendre la situació: tot el comerç espanyol amb Amèrica Llatina equival pràcticament a l'hispano-japonès.

Tot té l'aire massa improvisat i agafat amb agulles per a pensar en un canvi radical en les relacions entre l'estat espanyol i Amèrica Llatina. Darrere no hi ha xifres, no hi ha un volum de negocis prou important i la iniciativa pública no ho pot fer tot. Aquest és el drama que s'ha palesat ara que no hi ha discursos sobre la *Hispanidad* i la *Madre Patria*. La patètica crida que el president argentí Carlos Menem i Felipe González van fer a Buenos Aires per atreure capital espanyol no podia convèncer a ningú que acabés de llegir les informacions econòmiques del mateix dia. Solament grans multinacionals que funcionen per elles mateixes gosen invertir en les condicions actuals. Els altres, l'únic que pretenen és especular a recer de la inflació.

Més o menys conscient d'aquestes limitacions estructurals, Felipe González i el seu canceller, Francisco Fernández Ordóñez, van fugir per un altre costat: la CE. En diverses ocasions els dos mandataris espanyols es van referir a les pressions que estan fent sobre els governs dels *Dotze* i sobre les institucions comunitàries perquè multipliquin les seues ajudes a Amèrica Llatina. Ho han fet en un bon moment, quan a la CE li convé descongestionar el seu *front oriental* i obrir-se cap a altres blocs mundials per evitar la imatge de fortalesa amb debilitats vers els antics països comunistes.

La CE, però, al marge de l'interès sempre relatiu que pugui tenir per Amèrica Llatina, no pot suplir la influència nord-americana també malmesa per l'enorme dèficit públic de la seva administració.

La segona cortina de fum de la delegació espanyola va ser la situació a Amèrica Central, i concretament a Nicaragua. Felipe González es va unir als presidents llatinoamericans que van pressionar fortament el vice-president dels EUA, Dan Quayle, perquè la transició de poder a Nicaragua sigui pacífica i perquè ni la nova presidenta Violeta Chamorro hagi de començar amb problemes insolubles per a ella, ni ofegar del tot la sortida a Daniel Ortega. S'ha de veure si les gestions van donar resultats o no. En qualsevol cas, Felipe González va ser present en la intensa agitació oficial d'aquests dies a Amèrica Llatina. El subcontinent intenta resituar-se ara que ha resolt els seus problemes de siste ma i davant l'amenaça encara llunyana de l'Europa Oriental. Però el primer ministre espanyol ha pogut veure arreu que la influència ve dels diners i que sense un taló a la butxaca la gent t'escolta ... per educació. Aquest nou escenari que s'obre a l'altra banda de l'Atlàntic compta encara amb Espanya. Hi ha signes que ho demostren, però tots els presidents saben on són els centres de poder i qui són els ordinaris que han de dur els missatges a aquestes potències reals. I un d'aquests ordinaris és Felipe González.

EL NOSTRE SÍMBOL

EL NOSTRE SERVEI

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

El nostre símbol és conegut.
El nostre servei, reconegut: visió de futur,
creació constant de nous productes,
una experiència de 85 anys
i l'atenció més personalitzada
que reben els nostres clients.
Resultat de la formació dels professionals
que atenen les més de 1500 oficines de "la Caixa".
En qüestió de serveis,
és prudent escollir cinc estrelles.

GGK

INTERNACIONAL

Parla Willy Brandt

Alemanyes, any zero

L'avi del SPD dissenya el nou rostre de l'Alemanya reunificada i el de l'Europa del 2000, però adverteix: "No sé si el que farem serà una ajuda per a Gorbatxov".

"La nova Alemanya serà encara més federalista que l'actual".

Willy Brandt obre els braços com per a dir: vostè em pregunta sobre el futur d'Alemanya, però qui pot saber-ho... després, aclucant els ulls només un moment, es posa a parlar amb convicció, com si llegira un text escrit. A Brandt li cal ben poca cosa per a transformar la imaginació en lògica, la intuïció en discurs. M'havien dit que no el trobaria tan lúcid com abans... que 76 anys pesen molt a tots, però, en sentir-lo parlar en aquesta oficina del 239 de la Hoch-Haus Tulpenfeld de Bonn, el palau dels diputats de la RFA, l'avi de la socialdemocràcia alemanya és encara l'espill de la seua imatge de sempre: la imatge del *profeta realista*.

En el fons, es pot dir que la Història camina en la direcció de Willy Brandt. Si a algun home polític li anava dedicada la caiguda del mur de Berlín era a ell. Ell, que en els anys setanta amb l'Ostpolitik, començà a donar els primers colps de pic. I així, avui, després de Bismarck, després de Hitler i després d'Adenauer, potser és realment el nom d'aquest senyor de Lübeck, que ha treballat tota la vida per modificar les relacions entre els punts cardinals del món, Est-Oest, Nord-Sud, qui millor representa la història alemanya en la vetlla d'esdevenir "única". Li ho dic. Willy Brandt obre els braços...

— *Senyor Brandt, a Alemanya, amb la reunificació, es prepara un gran canvi en el futur. En realitat, però, es tracta també d'un canvi en el passat. ¿Com respondria a qui té por d'aquest passat que torna?*

—Li diria que el passat ha mort. Que la nostra república ha aconseguit alliberar-se'n i que l'eixamplament dels con-

fins de l'estat no pot modificar, de fet, aquesta dada. Respondria també que evocar el fantasma d'un nou perill alemany, seria entès com una autèntica injustícia per part de les joves generacions i podria provocar fenòmens nacionalistes. No, evocar fantasmes no li convé a ningú.

—Però, des d'un punt de vista geopolític, ¿en què seria diferent la Nova Alemanya de la de l'imperi guillemià, de la de Bismarck?

—L'Alemanya de Bismarck era un terç més gran del que seria ara l'Alemanya reunificada. I, a més, qui se'n preocupe, ha de tenir en compte una cosa: avui, el nou estat naixeria dins d'un procés en el qual hi ha algunes parts d'Europa que volen apropar-se entre si. La constel.lació geopolítica europea és ben diferent de la del segle passat.

—En l'imaginari europeu, Prússia sempre serà Prússia...

—Però ¿què és Prússia? S'ha fet sempre massa literatura al voltant d'aquest concepte. Me'n recorde d'un col.loqui amb el general De Gaulle en el qual ell anomenava així tota la RDA i, tanmateix, ni Saxònia ni Macklenburg no han estat mai prussianes. Li puc fer memòria i recordar-li que Berlín, que ha estat la capital de l'imperi prussià, estava format per un quart de francesos, cosa que encara es veu en el dialecte d'aquesta ciutat. No, ara és arqueologia el temps de Frederic II, el temps en què es deia que "és natural que un estat forme un exèrcit i, en canvi, a Prússia havia estat l'exèrcit el que havia format un estat". Aquest esperit prussià, veritablement, ja no existeix, i, a més a més, hi ha encara una garantia més de fons...

—¿Quina?

—La nova Alemanya serà encara més federalista que l'actual. Avui mateix, la RFA és ja molt més diversa que en aquella primera temptativa de centralització. Demà aquest procés serà total. A la RDA s'estan reformant els cinc *Länder* i abans que hi sorgesca un nou govern, hi haurà una conferència dels primers ministres de tots els *Länder* de l'Oest i de l'Est. El federalisme serà el nostre futur.

—Senyor Brandt, entrem, doncs, en el fons del problema de les qüestions polítiques que s'obren al voltant de la reunificació. Xevardnadze, el ministre d'Afers Estrangers soviètic, ha proposat de sotmetre la qüestió a un referèndum internacional...

—Amb tot el respecte per qui representa la Unió Soviètica, no em sembla una bona idea.

—¿S'estimaria més un referèndum a Alemanya?

—¡Però si seria un referèndum amb un resultat conegut! No, m'estimaria més que, d'acord amb les dues superpotències, es buscara quina forma de reunificació és possible d'acomplir, respectant alhora els desitjos del poble alemany i els dels nostres veïns. I com vostè sap, nosaltres tenim molts veïns...

—A propòsit d'això, el líder de l'Est, Modrow, ha suggerit la tesi de la neutralitat.

—Em permetra fer observar que Modrow és un cap d'estat transitori per a la RDA.

—¿I, llavors, s'ha enganyat?

—No, perquè de qualsevol manera el que ha dit ha estat important, sobretot perquè ho deia després d'una visita a Moscou. No obstant, això de la idea de neutralitat no funciona.

—¿Per què?

—Perquè Alemanya pel nombre d'habitants, per col.locació estratègica i pel seu pes econòmic no és un país qualsevol. Els nostres veïns viurien el *vacuum Germania* que s'arribaria a crear com un factor d'inseguretat més que no de protecció: un factor de desestabilització. Més ben dit: és més assenyat preguntar-se com es pot superar gradualment el conflicte establert fins ara entre els dos blocs.

—¿Pensa en una superació de l'OTAN?

—Europa ha canviat. ¿Qui podria dir encara que Hongria, Txecoslovàquia, Polònia o la RDA són "posicions enemigues"? El Pacte de Varsòvia s'està preparant per a esdevenir una organització política i la part militar només serà qüestió de la Unió Soviètica en un progressiu afrontament de *reducció* amb els EUA. No sé on durà tot això, però, pense, que només amb aquests elements es pot demanar a l'OTAN que revise les seues concepcions

—D'acord, però fem ara la identikit *de la Nova Alemanya. ¿Com la imagina? ¿Quina constitució, quins òrgans polítics?*

—La raó ens diu que hem de començar per la unificació econòmica i monetària.

—¿Hi ha, tanmateix, polèmiques al seu país al voltant d'aquesta qüestió...?

—Escolte, dins de la RDA s'engendrarà el caos si no aconseguim garantir als alemanys de l'Est la possibilitat que en alguns anys assoliran un nivell de vida no molt pitjor que el de l'Oest, que veuran unificades les economies, i el canvi. Això no té possibilitat de discutir-se: és el nostre primer deure.

—Tornem al disseny de la identikit *de la reunificació.*

—Ja l'any passat Modrow havia parlat d'un "contractual agreement", és a dir, la formació d'una comissió governamental comuna que deixarà de banda la sobirania de les dues parts. La comissió podria preveure les infrastructures encarregades de solucionar els problemes de les àrees més importants, per exemple, els transports. Això podria ser el primer pas.

—¿I la segona?

—Una confederació. I llavors els drets de sobirania de les dues parts podrien ser tramesos a òrgans comuns.

—¿Com ara?

—Una estructura parlamentària que es podria anomenar Consell parlamentari, format per representants de la Cambra del Poble i del Parlament Federal. Òbviament i encara que nosaltres siguem més nombrosos, s'hauria de tractar d'un organisme paritari perquè els dos estats continuarien sent sobirans.

—¿I, al capdavall, vostè preveu un govern alemany comú?

—Certament, però abans d'això arribarem, respetesc, a una conferència dels primers ministres dels *Länder*. I això serà de molt el més important. Fins i tot els *Länder* occidentals, Silèsia i Baviera, cercaran d'augmentar-hi el seu poder en l'enfrontament amb el govern. En suma, la Nova Alemanya serà més federalista que la RFA per tal de garantir la tutela de les diferències ètniques i culturals. La meua fórmula és aquesta: l'Alemanya unida o serà federalista i orientada vers Europa o simplement no serà.

—¿I els partits seguiran el mateix ritme?

—És inevitable. Ja fa dues setmanes els dos partits socialdemòcrates van fundar una comissió comuna. I també la CDU, a pesar de trobar-se en un moment difícil, està trobant les seues aliances. I també el partit liberal.

—En definitiva, ¿vostè està convençut que s'arribarà a un sistema polític comú?

—Sí, sí. No n'hi ha cap dubte.

—¿Quant de temps es necessitarà?

—Pel que fa als partits, el procés podria concloure's enguany.

—¿Com veu en el futur la funció històrica de l'Europa nascuda el 1989?

—Països com RDA, Txecoslovàquia i Hongria aconseguiran apropar-se a la CEE en un temps relativament breu. Més difícil serà per a Polònia i Romania, pero he de dir que a la fi d'aquest decenni haurem de tenir ja una Europa ampliada i engrandida amb els països de l'Est. Només hi veig una sola incognita...

—¿Quina?

—Es tracta d'una dramàtica pregunta que tenim sobre els nostres caps: ¿l'URSS continuarà unida? No ho sé. Però que si no és així ens trobarem amb turbulències l'abast de les quals no aconseguesc d'imaginar i que podrien tenir repercussions en tots els altres països de l'Est.

—Segons vostè, Gorbatxov aconseguirà resoldre aquest problema.

—He parlat amb ell a l'octubre. Parlàvem en concret sobre els països bàltics, i ell em deia: "Estic disposat a concedir-los la màxima autonomia possible, però no deixar-los eixir-se'n de l'URSS. Qualsevol líder moscovita que permetera això seria rellevat, seria atropellat pel nacionalisme rus". I després afegia: "Vull crear una federació, cosa que ni Rússia, ni la Unió Soviètica han estat mai".

—¿I segons vostè, la farà?

—No ho sé, realment no ho sé. Fins ara Gorbatxov ha tingut èxit solament en política exterior, però no ha reeixit en la reforma de l'economia ni en la democratització interna i, ara, es troba amb aquest gran repte del problema de les nacionalitats que no són sols de naturalesa ètnica. Li puc dir que estic molt preocupat, que veig tot això com una cosa molt amenaçadora.

—¿Pensa que el nacionalisme serà més fort que Gorbatxov?

—Tinc fortes temors. I això no val solament per a l'URSS sinó també per als altres països de l'Est. Espero que no, però el nacionalisme podria ser el verdader postsocialisme.

—En aquest marc, ¿no pensa que la reunificació alemanya podria arribar a perjudicar Gorbatxov?

—Espere que no, perquè això aniria en contra dels nostres interessos... M'agradaria que la reunificació no perjudicara Gorbatxov, però no tinc la seguretat que li puga servir d'ajuda.

—Com més d'un comentarista ha fet, ¿és just renonèixer que amb el 1989 el capitalisme ha assolit el triomf?

—Una cosa és reconèixer la victòria del mercat sobre el sistema burocràtic de producció i una altra cosa és pensar que les úniques condicions possibles de mercat són les que tenen com a funció primordial el potencial industrial i financer. Això és curt circuit. En realitat, a Occident se li han plantejat noves preguntes que fan referència a la seguretat social en l'àmbit de l'economia de mercat, per no parlar de la relació entre economia i medi ambient. Tot això no ens autoritza a parlar de triomf del capitalisme.

—¿Quin és el missatge que 1989 ha deixat a la Història?

—Pense que es pot parlar d'un real i vertader renaixement de la socialdemocràcia. De la RDA a Txecoslovàquia, d'Hongria a l'URSS de Gorbatxov això és un tret dominant. Per l'octubre he parlat amb un grup de professors de l'URSS que han format un consell dins l'Acadèmia de Moscou per a l'estudi de la socialdemocràcia. Un d'ells m'ha dit: "A vegades ens preguntem si, considerant la vida de la gent normal, no hi ha més socialisme a Suècia que a la Unió Soviètica". En aquesta pregunta es troba resumida tota la nova època que s'ha obert.

" L'Espresso/Ferdinando Adornato
Traducció: Vicent Hernàndez Esteve

Cohabitació a la xilena

El nou règim d'aliança entre demòcrata-cristians i socialistes que ha dut Patricio Aylwin al poder, camina encara sota la tutela del general Pinochet.

Xile ha recuperat la democràcia però d'una manera *sui generis*, és a dir, amb molts peròs. Perquè de fet, quan el passat 11 de març el nou president, Patricio Aylwin, prenia possessió del càrrec s'iniciava una experiència de cohabitació política entre un cap d'estat i el seu govern, elegits pel poble el passat 14 de desembre, i l'ex-cap d'estat, general Pinochet, que s'ha reservat el control de l'exèrcit de terra i assumeix la funció de tutela sobre els nous dirigents polítics i els esdeveniments del país. Aquesta és la realitat.

Està clar que Xile ha retornat a la democràcia, però es tracta d'una democràcia vigilada o tutelada. El passat desembre, en els dies anteriors i posteriors a les eleccions presidencials i legislatives, milers de joves ja plantejaven aquesta qüestió quan desfilaven pels carrers cèntrics de Santiago cridant rítmicament: "A ver, a ver quién tiene la batuta, el pueblo armado, o el hijo de puta". Ningú dubtava que aquells milers de joves en parlar del fill de puta es referien al general Pinochet. Com és normal en una dictadura aquelles desfilades acabaven amb els joves corrent davant els carrabiners que els disparaven granades lacrimògenes o els ruixaven amb els cotxes-mànega.

PINOCHET HO TÉ TOT LLIGAT

Ja d'entrada, l'ex-dictador ha deixat clar que el seu interlocutor serà el mateix president i no el nou ministre de Defensa, Patricio Rojas, membre de l'ala dreta del Partit Demòcrata-cristià. Aylwin ha cedit en aquest punt; es farà càrrec personalment dels afers militars. També Pinochet ha tingut èxit en vetar el candidat d'Aylwin a subsecretari de Defensa i el nou president ha nomenat una altra persona, acceptable per als militars. Així mateix després de les eleccions de desembre el règim militar va privatitzar nombroses empreses públiques, va assegurar importants càrrecs pels seus addictes i va legislar l'autonomia i els recursos de l'exèrcit. Els militars, doncs, han rebut un important patrimoni en béns diversos i edificis i un marc jurídic que els proporciona total autonomia per actuar com els sembli convenient.

Per si quedava algun dubte, Pinochet, que ara té 74 anys i té previst seguir com a comandant en cap de les forces armades fins al 1998, ha creat un consell assessor que constitueix de fet una mena de govern a l'ombra per controlar el govern del país, sector per sector. I com que no creu en la democràcia ni en els seus successors al Palau de la Moneda, s'ha comparat amb el general romà Cincinat, qui després de retirar-se del poder va ser cridat novament pels seus conciutadans. S'especula que quan acabi el mandat del demòcrata-cristià Aylwin podria presentar-se candidat presidencial, el 1994.

LES FORCES ARMADES NO SÓN MONOLÍTIQUES

Encara que sembla que tot està lligat i ben lligat, com deia el dictador espanyol general Franco referint-se a la seva successió, cal que matizar sobre el monolitisme de les forces armades. Quan Pinochet va perdre el referèndum del 1988 sobre la seva permanència al poder, va estar temptat de donar un nou cop d'estat i segons sembla van efectuar-se preparatius.

Però van ser abortats en produir-se filtracions d'aquests plans que se suposava van provenir de Matthei i Stange, militars més adaptables que Pinochet a una situació democràtica i més receptius a les suggerències provinents de Washington.

El nou règim té al seu favor un punt important que és la col.laboració existent entre socialistes i demòcrata-cristians. Les seves baralles i enfrontaments són les que el 1973 van obrir pas al colp d'estat de l'11 de setembre dirigit per Pinochet. Ara la seva aliança ha possibilitat la derrota del dictador a les urnes i és garantia d'estabilitat política. Les dues forces polítiques, més altres partits menors centristes, són l'eix del nou govern i s'han repartit la presidència del Senat, ocupada pel demòcrata-cristià Gabriel Valdés, i de la Cambra de diputats, atribuïda al socialista José Antonio Ucera Gallo, l'actual partit socialista unificat (continuen existint més d'una desena de petits i petitíssims partits que s'anomenen socialistes o socialdemòcrates i que de fet són reduïts grups d'amics o un aspirant a líder i els seus fidels) ha fet força camí del marxisme doctrinal del temps d'Allende a la socialdemocràcia i avui dia és un partit pragmàtic i realista que s'inspira en els socialistes i socialdemòcrates europeus.

Una de les primeres mesures del nou cap d'estat va ser indultar els presos polítics que no estan relacionats amb activitats armades, anunciar la tramesa al Congrés de projectes de lleis per canviar la legislació repressiva de l'anterior règim i la formació d'una comissió pel retorn al país dels milers d'exiliats. Un altre dels problemes prioritaris del nou govern és el dels drets humans, investigar i aclarir durant la dictadura les tortures, detencions i morts com també sobre els desapareguts durant la dictadura. Existeix una pressió popular en aquest sentit i Aylwin ja ha deixat clara la seva postura: es farà llum i s'establirà la veritat sobre les violacions als drets humans i a continuació s'aplicarà el perdó. No és possible aplicar la justícia i menys la venjança. El problema és que el poder judicial xilè en el seu conjunt ha estat fidel al règim militar. El mateix president Aylwin ha dit que "el poder judicial a Xile, i especialment la Cort Suprema, s'han fet creditors a moltes de les crítiques que se'ls han fet" però a partir d'ara "els tribunals actuaran conforme al dret". El fet és que els mateixos jutges que van col.laborar amb el règim militar ara hauran de jutjar les malifetes d'aquell règim sabent que als culpables no els passarà res. El cas d'Argentina queda molt a prop, en l'espai i en el temps.

EL DEUTE SOCIAL

El tercer gran problema heretat de la dictadura és el del deute social. Perquè si bé l'economia és una de les que millor funciona a tot Sud-amèri-

Els nous governants han d'assolir equilibris entre el poder executiu-legislatiu i el poder militar.

ca, això és a nivell macroeconòmic. El desenvolupament del país beneficia prioritàriament uns dos milions de xilens, del total de dotze. I es calcula que uns cinc milions de xilens viuen en la pobresa i la meitat d'ells en l'extrema pobresa, és a dir, que tenen problemes per a menjar cada dia. La situació social és penosa i els sectors de l'educació, sanitat i habitatge popular requereixen urgents actuacions del nou gabinet. El govern ha donat seguretats als empresaris que no canviarà la política econòmica que tan brillants resultats ha donat en els últims anys, però ha promès als sindicats que capgirarà les prioritats socials en favor dels més desvalguts. En la campanya electoral, Aylwin no va voler fer demagògia amb promeses que després no es podrien complir i el nou ministre de Finances, Alejandro Foxley, ha declarat que en els pròxims quatre anys els treballadors no podran recuperar tot el terreny perdut durant els setze anys de dictadura però s'apujaran els sous i garanteix que el govern tindrà sensibilitat pels problemes socials més urgents. Això vol dir que faran el que podran situats entre l'espasa d'un empresariat acostumat a obtenir elevats beneficis i la paret d'una societat amb greus dèficits de supervivència.

Resumint, pot dir-se que la tasca essencial de la nova democràcia és consolidar-se perquè l'amenaça del retorn a una dictadura és molt real. I davant aquesta realitat el camí és extremadament dur per als nous governants que han d'assolir complicats i delicats equilibris entre treballadors i empresaris, entre el poder executiu-legislatiu i el poder militar, entre les aspiracions de gran part de la població i els condicionaments heretats de la dictadura. La cohabitació Aylwin-Pinochet és un experiment nou a Sud-amèrica.

Antoni Reig

Hongria: la transició silenciosa

Amb les eleccions legislatives lliures del 25 de març, Hongria arriba al punt àlgid de la transició democràtica que va començar no fa encara dos anys amb la destitució del vell líder comunista Janos Kadar

El procés reformista hongarès ha estat gradual, silenciós i, de vegades, fins i tot *avorrit*. Sobretot si se'l compara amb els esclats democràtics de la RDA, de Txecoslovàquia i de Romania. Al llarg d'aquest últim any i mig, doncs, Hongria s'ha anat reconvertint gairebé sense sotragades. Els dos grans episodis que van provocar que la gent sortís al carrer –la rehabilitació d'Imre Nagy, el 16 de juny passat, i la commemoració de la insurrecció de 1956, el 23 d'octubre– van tenir més un caire de reafirmació nacional, de litúrgia històrica, que no de pressió contra el poder.

I és que la transició a Hongria és el producte d'un pacte, fet als despatxos, entre el sector del règim comunista disposat a modernitzar el país, per continuar governant-lo, i el d'una oposició incapaç d'imposar-se com a recanvi d'una manera contundent.

A l'ombra d'aquest paraigua de consens, el Partit Socialista Obrer d'Hongria –l'antic partit comunista– va tenir temps per fer tranquil.lament el seu gir socialdemòcrata i convertir-se en Partit Socialista. Fins i tot els va quedar temps als nous socialistes hongaresos –Imre Poszgay, Rezso Nyers, Miklos Nemeth– per *ajudar* a crear una oposició de centre-dreta amb la qual es pogués pactar una futura coalició governamental: Fòrum Democràtic de Jozsef Antall i Lajos Für –a mig camí de la democràcia cristiana i del nacionalisme populista– n'és l'expressió. Un partit amb implantació al medi rural i

Parlament hongarès.

partidari –com els socialistes ex-comunistes– d'introduir l'economia de mercat i de fer les privatitzacions a poc a poc. Sense caure en precipitacions que podrien provocar esclats de malestar social.

Però el disseny d'aquesta futura coalició governamental de centre-esquerra que es donava per feta i beneïda fa sis mesos va començar a trontollar quan el Parlament es va veure obligat a convocar un referèndum impulsat per l'Aliança dels Demòcrates Lliures. Aquest partit, de tendència liberal progressista, fortament anticomunista i aglutinador de quadres intel.lectuals i tècnics ben preparats, va tenir la paciència de recollir més de 100.000 firmes perquè se sotmetès a referèndum la convocatòria de las eleccions presidencials que estaven previstes per abans de les legislatives. I el 26 de novembre la majoria del hongaresos van votar contra el projecte governamental, darrere del qual hi havia la gran jugada del nou Partit Socialista: aprofitar la popularitat conjuntural d'Imre Poszgay, l'artífex de la reforma, per fer-lo arribar a la presidència de la República que tenia forts poders executius. Amb Poszgay convertit en Mitterrand a l'hongaresa, els ex-comunistes s'asseguraven la continuïtat com a partit hegemònic.

El fracàs del Partit Socialista va arrossegar també el Fòrum Democràtic, que havia cridat a l'abstenció, per invalidar el referèndum per falta de participació i afavorir així el disseny de transició fet des del govern.

Des del 26 de novembre l'Aliança dels Demòcrates Lliures –que encapçala el fill de Laszlo Rajk, ministre comunista executat el 1949 per ordre de Stalin– ha pogut guanyar el temps que no li va donar el poder per organitzar-se bé. I ha aconseguit el seus propòsits: segons les últimes enquestes aquest grup més que cap altre partidari de les privatitzacions i el mercat lliure, té una tendència de vot que sobrepassa el 20 per 100. Fa sis mesos no arribava al 6 per 100. Paral.lelament el Partit Socialista ha vist com baixava la seva popularitat: del 20 per 100 d'octubre al 8 per 100 de fa uns dies, segons un sondeig de Gallup. El Fòrum Democràtic, per la seva banda, es manté amb un 22 per 100 amb tendència a la baixa i el Partit dels Petits Propietaris –un dels històrics d'Hongria– s'ha anat recuperant i se li atribueix un 17 per 100.

Tenint en compte que el Partit Socialdemòcrata –també històric– té una tendència que no arriba al 4 per 100, es perfila a Hongria un govern de coalició de centre-dreta amb els liberals i el Fòrum com a protagonistes. Els vents democràtics que es va endur Kadar, s'estan emportant també els seus successors. I amb el mateix silenci.

Llibert Ferri.

EL TEMPS

26/1 abril 1990

Any VII - No. 301 - Setmanari d'informació general - 250 Ptes.

REPORTATGE

Xiquets aparcats

ESPECTACLES

La mili de l'IVÀ

PERSONES

Paul Newman, l'últim dinosaure

Xiquets aparcats

El canvi que està experimentant la nostra societat i en conseqüència la família, ha fet aflorar tot un negoci cada vegada més especialitzat al voltant del que de sempre ha estat considerat el rei de la casa.

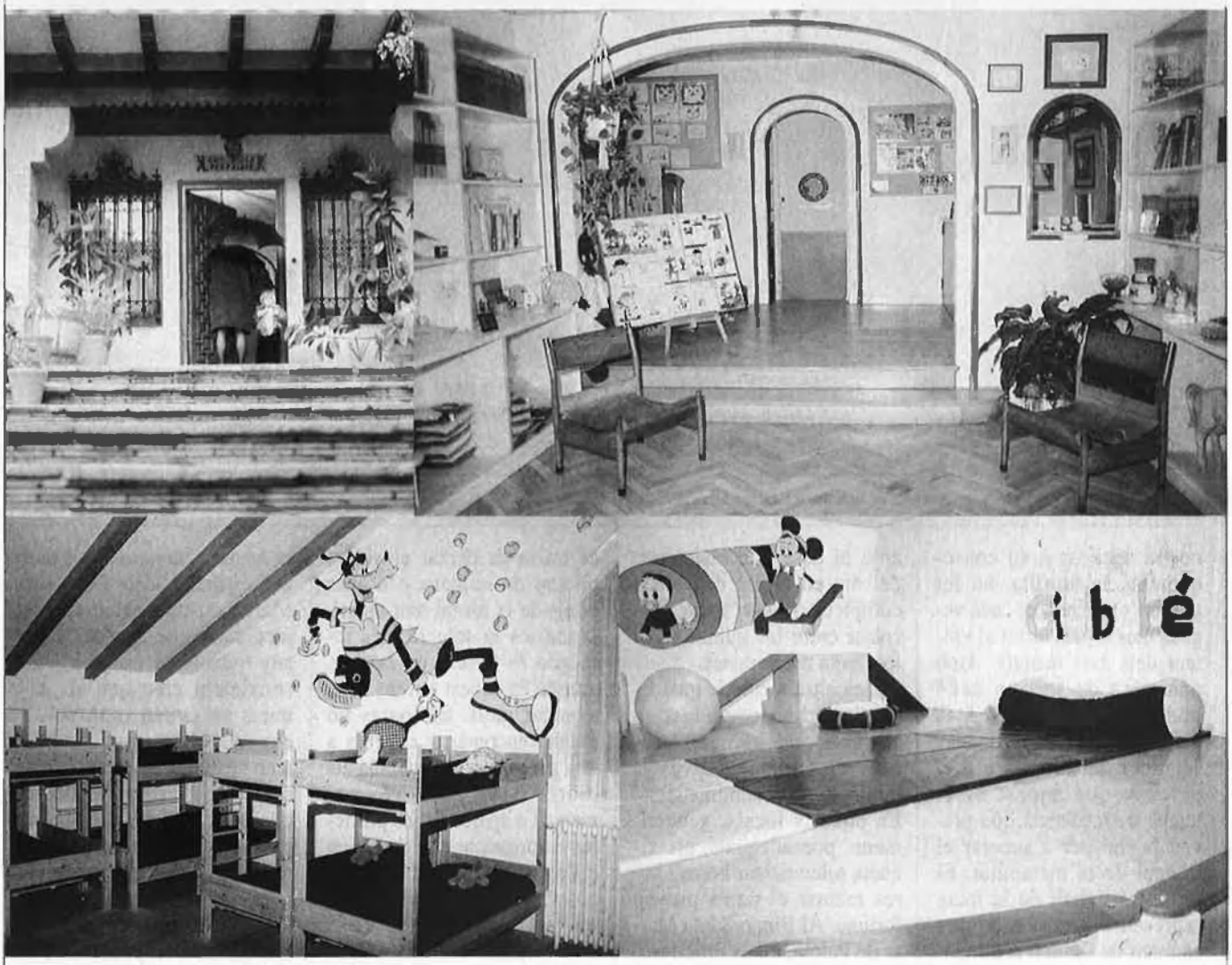
Els xiquets passen en les guarderies la major part del dia.

Miquel encara no ha fet els tres anys i ja sap exactament què significa el soroll del despertador que el trau del llit cada matí a dos quarts de vuit. Des que tenia dos mesos, aquest ritual, que es completa amb dos contactes precipitats amb la mare, l'un al matí, que es quan el trau del llit i l'altre,més odiós, a la nit, moment en què ve a recollir-lo a la guarderia amb el cotxe, després d'una jornada esgotadora de treball, l'ha obligat a prendre una postura de resignació. De tota manera no ha arribat a conèixer un altre tipus de vida millor.

Els xiquets claus o les mares magnetòfon que han sorgit als Estats Units com el nou model de relació entre la mare i el fill, són un precedent del que ens espera en aquesta recent estrenada dècada dels noranta. El fet cert és que malgrat que hi ha tot un moviment de retorn a les velles estructures socials, amb la família com a pilar base indiscutible, aquella imatge de la mare esperant que tornàrem d'escola i amb l'entrepà de xocolata, es podrà rememorar a través dels contes de les àvies. El més habitual serà tornar a casa i trobar un magnetòfon on la mare li recordarà que ha de ser bo fins que ella torne.

Els xiquets, vulguem o no, han deixat de ser els reis de la casa i els seus pares, cada dia més preocupats per no perdre el tren de la competitivitat laboral, no estan disposats a dedicar els únics moments que tenen de llibertat a un fill que s'han acostumat a veure a estones perdudes.

Els xiquets claus o les mares magnetòfon que han sorgit als Estats Units com el nou model de relació entre la mare i el fill són un precedent del que ens espera en aquesta recent estrenada dècada dels noranta.

Gimbebé és l'únic hotel per a xiquets que hi ha a tot l'estat espanyol. Compta amb tot un seguit de serveis que van des de piscina i gimnàs fins a sessions de cinema o teatre.

Els psicòlegs no es posen d'acord en les repercussions que aquesta nova forma de relació familiar té amb els més menuts. "Per una banda ens trobem amb xiquets amb una tendència molt forta a l'individualisme, i el fet de passar moltes hores fora de casa els converteix en uns éssers nerviosos i inquiets al temps que esdevenen immadurs i poc estimulats", ens comenta la psicòloga Maribel de la Vega, que treballa en un programa sobre la problemàtica dels menors dins la Creu Roja."Cada dia són més els xiquets que desenvolupen al.lèrgies i no hem d'oblidar que aquesta és una malaltia psico-somàtica. Sense arribar a aquests extrems podem posar exemples de xiquets que quan veuen arribar la mare, després de passar tot el dia fora de casa, reaccionen de manera immediata ficant-se a plorar. Aquests dos exemples són ben il.lustratius de com reaccionen contra la manca, per dir-ho d'alguna manera, d'afectivitat".

En contraposició hi ha tot un corrent de psicòlegs que asseguren que el més important és que els xiquets senten cobertes les seves necessitats bàsiques "siga a través de la minyona de la casa o d'un magnetòfon on la veu de la mare li recoda que té l'entrepà preparat al frigorífic". De tota manera tots coincideixen a afirmar que allò realment desitjable fóra que els xiquets menuts "estigueren durant els primers anys de la seua vida atesos per una sola persona".

El profund canvi estructural que ja ha experimentat la

De vegades, la vida dels nens es converteix en una dura jornada laboral.

nostra societat i, en conseqüència, la família, ha fet aflorar tot un negoci cada vegada més especialitzat al voltant dels més menuts. Amb una mica de sort un nadó podrà passar sense massa obstacles unes 16 setmanes seguides amb la mare o el pare, ja que aquest és el temps d'excedència que preveu la llei per a superar el tràngol de la maternitat. El retorn al treball de la mare representa deixar el xiquet en mans de l'àvia o la minyona o el que és més freqüent, en una guarderia.

Les guarderies han proliferat en els últims temps com bolets. En qualsevol cas, no totes reuneixen les condicions més indicades perquè un xiquet passe els primers anys de la seua infantesa. La majoria dels locals no tenen un espai a l'aire lliure ja que ocupen els baixos dels edificis que en principi estaven concebuts com espais comercials. A les guarderies, els xiquets d'entre tres mesos i sis anys hi passen la major part del dia en règim de pensió completa. Aquest servei pot costar entre les quinze mil i les trenta mil pessetes.

Una altra mena de guarderies que han començat a aparèixer són les instal.lades a les sales de bingo, davant la inhibició de l'administració. En aquests locals, generalment poc adequats, els xiquets solen passar hores i hores mentre el pares proven fortuna. Al Bingo Santa Marta de Palma, no és difícil trobar xiquets a la una de la matinada en un local de no més de 10 metres quadrats que s'hi ha habilitat per a aquesta circumstància i que compta amb dos bancs per seure, un televisor i uns quants trencaclosques als quals els falten la meitat de les peces.

MARES DE CAP DE SETMANA

Quan el servei de la guarderia no és suficient perquè es tracta de deixar el xiquet un cap de setmana o a unes hores de la nit un tant intempestuoses la solució més indicada és buscar un cangur. També en aquest terreny s' ha avançat molt. Els pares no volen encomanar els fills a una persona que s'anuncia als diaris i per això han començat a aparèixer les primeres empreses que es dediquen a llogar cangurs. "És l'única possibilitat que hi ha de tenir un interlocutor vàlid quan vols reclamar les deficiències d'un servei", ens comenta Kika Colom, propietària de Don Canguro, l'única empresa d'aquesta mena que hi ha en aquests moments a Alacant.

Els estudiants han esdevingut el col.lectiu ideal per a realitzar aquesta mena de serveis perquè tenen un horari flexible i poden compatibilitzar a la perfecció els seus estudis amb un treball que els permet obtenir uns guanys "que sempre vénen bé per a poder afrontar cada setmana la nostra economia, un tant deficitària", diu Carmina Martínez, una estudiant de medicina, que des de fa un any treballa de cangur. "Personalment crec que els xiquets se senten molt sols i quan vas a una casa et miren amb resignació. És una sensació molt estranya. Pensa que cada cap de setmana el passen amb una persona diferent i ells saben que els cangurs són un element estrany dins del seu entorn".

Aquestes empreses solen disposar també d'un pediatre que està localitzable les 24 hores del dia, per si sorgeix cap problema durant el servei. Una nit o un dia sencer de treball pot costar entre les 3.000 i les 5.000, de les quals el 50% és per a l'empresa i la resta per al treballador.

JQRNADES LABORALS INTERMINABLES

Si l'escola no resulta suficient per a mantenir ocupats

Els psicòlegs no es posen d'acord sobre les repercussions del nou ritme de vida en els xiquets.

els petits, sempre es pot recórrer a les classes d'anglès, de dansa o de judo, per posar uns exemples. També en aquesta matèria han aflorat tot un seguit d'empreses que ofereixen cursets de tota mena per tal de mantenir els xiquets entretinguts en les franges horàries que van des de les sis de la vesprada, que és el moment en què tornen d'escola, fins a les vuit de la nit, hora en què els pares poden tornar a fer-se'n càrrec. La millor solució consisteix a dur els nens tres vegades a la setmana al gimnàs i dues vegades més a la classe d'anglès.

"La majoria dels xiquets tenen unes jornades —diguem-ne laborals—, que fins i tot els adults serien incapaços de resistir. Els pares volen que els seus fills aprenguen a parlar anglès des de ben menuts, que facen gimnàstica, en fi, tot allò que no van poder fer ells quan tenien la seua edat" –ens comenta Maribel de la Vega .

Els caps de setmana s'han cobert gràcies a les granges-escola, recurs molt adequat per a tota mena d'urbanites que al mateix temps que deixen els pares tranquils poden aprendre que una truita és alguna cosa més que una massa groga dins d'un plat.També de ben menuts, els xiquets saben que l'estiu el tindran cobert a força de campaments o d'estades a l'estranger. En aquest sentit tant l'oferta privada com la pública ha millorat en les condicions.

Viatjar tampoc no resulta en aquests moments cap inconvenient més o menys molest. Renfe ha muntat un servei que es troba a mitjan camí entre la guarderia i el parc infantil. També és una forma subtil que els pares i la resta de viatgers es desprenguen de les criatures que més d'una vegada resulten "insuportables"."Aguantar un viatge llarg amb xiquets resulta horrorós. Ací es distrauen i ens deixen estar tranquils"–comentava una mare que acabava d'aparcar el seu fill durant el trajecte Madrid-La Corunya.

Els nens solen passar en aquesta guarderia, que ocupa un vagó del Talgo, al voltant de cinc hores. S'hi pot trobar un parc d'atraccions menut i tota mena d'eines per canviar els nens i calfar els biberons i els potets. En cada vagó hi ha unes puericultores que s'encarreguen que els nens arriben sans i estalvis a la seua estació d'origen.

HOTELS DE LUXE PER ALS MENUTS

Posats a aparcar xiquets no hi ha res més luxós que l'hotel Gimbebé de Barcelona. Aquest espai funciona com a parvulari de dilluns a divendres i com a hotel els caps de setmana i els períodes de vacances. No hi ha cap cosa que no haja estat estudiada perquè els nens d'entre 3 mesos i sis anys hi passen els dies d'alló més agradables. Des d'un extens jardí que compta amb piscina i tota mena d'instal.lacions per al joc i l'esport, a classes de dibuix, música o sessions de teatre i cinema "perquè aprenguen a escoltar i estar atents". Fins i tot el menjar està completament controlat i "s'intenta que es convertesca en una cosa familiar i casolana procurant sempre adaptar-lo a les necessitats concretes i individuals"–diu Montserrat Leita, que duu vint-i-sis anys a càrrec de Gimbebé. El servei és permanent i els xiquets estan atesos per sis puericultores, dues cuineres i dues auxiliars.

Es el lloc ideal per a passar els caps de setmana, que és quan més difícil ho tenen els pares per desfer-se dels fills. Pel preu de 3.000 pessetes el nen té dret a sopar, dormir, desdejunar i fins i tot que el duguen al col.legi al dia següent. La pensió completa està al voltant de les 5.000 pessetes diàries.

Tona Català

L'últim dinosaure

Un general relacionat amb la utilitat de la bomba atòmica. Un governador amant d'una *stripteuse*. Un advocat bastant antipàtic. Aquest és el nou Paul Newman de les tres darreres pel.lícules.

Ha fet els 65 anys el passat 26 de gener, l'edat en què la major part dels americans es retira i espera la magra assignació de la previsió social. Ell, en canvi, ha rodat tres pel.lícules, una rere l'altra: *Fat man and little boy, Blaze* i *Mr. and Mrs. Bridge*, i després s'ha tornat a posar al volant de seu Nissan 300 ZX 2+2 Turbo per a preparar la nova estació agònica.

"Sóc un dinosaure, ho sé. L'últim que encara s'aguanta sobre els unglots ... En cert moment, el dinosaure va esdevenir inútil, no trobava res a menjar, no tenia raó de ser ... Era arcaic com els actors."

Per a ser l'últim dels dinosaures encara li queda molta energia. En perfecta forma, amb uns *jeans* ajustats i una camisa blanca que en realça el bronzejat, Paul Newman, cabells de plata i, sobretot, els mítics ulls blaus, és certament l'última gran estrella. Marlon Brando només apareix de fet en papers menuts i, sempre, entre polèmiques. Com recorden les males llengües, Clint Eastwood no té tant de talent. Kirk Douglas, Gregory Peck i Burt Lancaster són relegats a esporàdics papers de vells.

El nom de Paul Newman, en canvi, al capdavant d'una pel.lícula significa la seguretat de cues en la taquilla, de manera que pagar 7 milions de dòlars al *boss* de Hollywood no pareix cap despropòsit.

Les seues no són interpretacions marginals o de prepensionat. El general Groves, la ment diabòlica de la bomba atòmica en *Fat man and little boy,* pot impressionar menys que l'Oppenheimer interpretat per Dwight Schultz, però té molt més carisma. I també Earl Long, el governador excèntric *de Blaze*, amb una envilidora afició per les *stripteuses,* vell i llunàtic, al voltant del qual giren les gràcies nues de Blaze Starr, àlias Lolita Davidovitx. Finalment, en *Mr. and Mrs. Bridge,* Newman comparteix capçalera amb una de les actrius més respectades de Hollywood, la seua esposa Joanne Woodward i interpreta un advocat un tant antipàtic del Midwest. Tot papers complexos i interessants que, no obstant, no entusiasmen massa la nostra estrella:"El cinema ha patit un canvi de terratrèmol", explica amb veu profunda i gest adust. "No parle del producte final, sinó del mode en què es realitzen les pel.lícules, del paper de l'actor, de la supremacia dels aspectes tècnics, de l'efecte que la televisió ha tingut sobre el cinema en el fet de dur-ho tot al nivell més baix, en el fet que els joves en compte de veure cinc pel.lícules, en veuen una sola cinc vegades, del gran èxit dels *caçafantasmes*, en el fet que la gestió cinematogràfica haja acabat en mans de comerciants i advocats... És molt engrescador això. Les pel.lícules que més m'agraden, avui és impossible que es facen.

—¿Aquests són els motius que l'han tingut apartat del set *tots aquests anys?*

—Era pràcticament impossible trobar bons guions i com que no crec que tinga el do de l'escriptura no puc escriure'm jo a soles les històries. És increïble: quan començava a treballar en aquesta feina, de deu guions que llegia un, almenys, em feia venir ganes d'interpretar-lo.

Avui, se n'han de llegir 150 per a trobar alguna cosa, de la qual, potser després, te'n penediràs. El cinema i la televisió són tan voraços que endrapen no solament guionistes sinó tot allò nou que la gent puga dir. Un autor que podria tenir una vida creativa llarga –40 anys– és exprimit en quatre.

Fa temps, els escriptors eren capaços de donar vida a idees per a set muntatges teatrals i setze pel.lícules, ara hi ha prou amb una sèrie de televisió per acabar amb ells, per a cremar-los.

—I ara, ¿quin és el criteri amb què escull les seues pel.lícules?

—Si ho sabés, de gust li ho diria, però no en tinc la més mínima idea. No sé perquè he fet tres pel.lícules, una rere l'altra. No ho he planificat. Són personatges completament diferents, emotivament i intel.lectualment, i ha estat interessant interpretar-los. S'ajuntaran als fragments de papers que al final acaben "clonant" la teua personalitat: quan en poses molts junts, poden anul.lar el teu caràcter original. I tu acabes per no ser res més que un munt de molts trossets de personatges acumulats al llarg dels anys. Després, pot ocórrer que tingues èxit en interpretar un paper determinat –poc importa si això s'esdevé en televisió, en política o dins de casa– i, llavors, és difícil aconseguir evitar que aquesta personalitat simulada s'infiltre i, d'alguna manera, controle la vertadera que l'allotja. De qualsevol manera espere que tot això forme part del fet de ser un actor i no una estrella de l'espectacle per a la societat.

— Així, ¿el públic no és el responsable de la identificació entre actor i personatge?

—En gran part, sí. A Europa és molt més fàcil canviar el rostre, la personalitat. Ací, als EUA, si el públic et troba una vacil.lació, t'abandona. Si em pose una perruca negra i un nas còmic és molt probable que no vinga a veure'm ningú. Els americans volen aquesta elaboració, si els l'alteres ja no la compren. Pense que el meu epitafi podria ser un dia: "Ací jau Paul Newman que acabà en la misèria perquè els seus ulls esdevingueren marrons".

— Per una vegada, almenys, "old blue eyes" s'ha arriscat a perdre el seu públic en col.locar-se una perruca blanca i llarga i maquillar-se amb unes quantes arruges de més per a interpretar Blaze ...

"Per a mi actuar sempre ha estat molt fatigós".

— Estava molt preocupat per si el públic no m'acceptava en un paper com aquest. I estava preocupat per la diferència d'edat entre els protagonistes. Al capdavall, però, és sempre qüestió de riscs.

— *Earl Long, governador de Louisiana, es juga una carrera per la desfermada passió vers la llegendària* stripteuse *Blaze Starr* ...

— Earl era original, un americà estrafolari, bergant, picardiós i meravellosament excèntric.

— *En canvi, ¿com és el personatge de la pel.lícula que acaba de rodar ara mateix:* Mr. and Mrs. Bridge*?*

— Mr. Bridge és una força nebulosa en l'ambient de Kansas City i la pel.lícula és un seguit de relats sobre gent que espera que la vida arribe. Una pel.lícula no-convencional pel que fa a la trama, un *patische* impressionista en l'ús de la càmera i dels detalls menuts.

— *Molt diferent de* Fat man and little boy *i del general Groves, un modern Faust que s'apropia de l'ànima de l'ambiciós Oppenheimer.*

— Groves era un increïble manipulador, fort com una roca. Per a interpretar-lo he hagut de repescar els vells films postbèl.lics en què apareixia àcid, arrogant: una vertadera estrella, d'alt nivell.

— *Groves ha lluitat perquè es fera la bomba atòmica i fóra llançada. Però ell es bat de sempre per la reducció dels arsenals nuclears, ¿com és possible interpretar un personatge d'idees tan oposades? ¿L'ha triat per sensibilitzar el públic envers aquest problema?*

— He lluitat anys i panys pel control d'armaments, però no puc negar que ha estat l'existència de la bomba el que ha mantingut la pau durant quaranta anys. La meua és, doncs, una posició més aviat conflictiva. Les meues idees sobre el control de les armes no ha canviat, però, certament, la por a l'error humà, a l'incident que podria originar el començament d'una guerra nuclear, és molt inferior a la por de fa quinze, vint anys.

El problema dels capçals nuclears ha de ser constantment examinat a la llum de les noves informacions i de l'evolució de la història, i si els meus esforços poden servir aquest fi continuaré treballant en aquest sentit.

Aquesta és una pel.lícula que t'obliga a pensar, que estimula la curiositat i et du a prendre posicions. És terrible pensar que hi ha estudiants als Estats Units que no han sentit mai parlar de Hitler.

— *Així, doncs, ¿pensa que un cert nombre d'armes pot mantenir la pau?*

— L'ex-ministre de Defensa, Robert McNamara, deia que dos-cents capçals eren suficients per a destruir la Unió Soviètica com enemic. Després, es juga un poc amb el nombre i esdevenen quatre-cents, quatre-cents seixanta ... Certament no hi ha cap necessitat de dotze mil bombes.

—*¿No pensa que l'opció zero és l'opció ideal?*

— Mentre continuem comportant-nos com salvatges, tindrem necessitat d'alguna.

— *Vostè ha estat sempre un activista polític. ¿La seua lluita, coneguda a tot Amèrica, li ha donat almenys algun resultat concret?*

— Un activista ha de tenir alguna victòria, no pot continuar mantenint el mateix interès en la vida si no té més que derrotes. En el camp del control d'armaments l'activista només pot vèncer per mitjà d'altres persones i, en aquest sentit, pense que Gorbatxov representa una victòria dels antinuclears.

— *Vostè manté també una croada personal contra la droga des que el seu fill morí a causa dels estupefaents: ¿què pensa de la campanya que du a cap el govern americà?*

"El meu epitafi podria ser: Ací jau Paul Newman que acabà en la misèria per-

— Massa poc, massa tard.

— *Fins i tot ha posat a nom del seu fill, Scott, la fundació que administra els guanys de la línia alimentària Paul Newman* ...

— Hauria estat una cosa repugnant posar la meua cara sobre les etiquetes i els diners en la meua butxaca. I són milions de dòlars: els meus condiments per a ama-

nides o per als espagueti venen més que les meues pel.lícules.

Sempre he pensat que els fonaments del Estats Units eren democràtics perquè els més afortunats allargaven la mà als més dissortats. Ja no és així. L'exaltació de l'individu a costa de la col.lectivitat és una tràgica, molt tràgica, pèrdua de recursos.

— Marlon Brando diu que actuar, ara, és insuportable, ¿a vostè li passa el mateix?

— No (i somriu), però puc entendre per què diu Marlon això. En aquesta feina hi ha aspectes que són realment infantils, com simular que s'és un altre, però cal saber-ho fer, fa falta un poc d'exercici i d'intuïció ... la veritat és que odie les persones com Marlon que tenen un talent natural. Jo sempre he sentit que he estat molt afortunat, i prou. Per a mi actuar, sempre ha estat molt fatigós. Una persona amb el talent de Marlon no s'hi ha de cansar. Quan torne a veure les meues primeres pel.lícules m'adone de com em desllomava. Hi posava molta energia però cap habilitat. Només fa molt poc que m'he ensenyat a fer l'actor.

*— I només fa tres anys, l'Acadèmia li ha atorgat l'Oscar per una envejable carrera d'artista i, l'any següent, l'Oscar per la interpretacvió d'*El color dels diners, *¿li va agradar?*

— En situacions que només depenen de judicis no saps mai quin sentit té un premi, és massa subjectiu, és un procés primitiu, no-verificable. Els trofeus del final de la vida són els únics amb un sentit real: van contra el temps, no hi ha cap qüestió que influesca en la història.

— ¿Com ha nascut la seua passió pel cotxes?

— De menut, no era un xiquet valent a l'escola i volia ser-ho, no era valent en l'esport i volia ser-ho, no era massa parlador i encara tinc dificultats ... L'únic lloc on em pareixia que tenia gràcia natural era al volant d'un cotxe. I fins i tot en això he hagut de treballar fort per a esdevenir valent. He hagut de superar algunes burles les primeres vegades que he sortit a la pista. Ha ocorregut en un moment en què actuar m'avorria o, més ben dit, m'avorrien els guions que m'arribaven. Necessitava una feina i l'he trobada. Ara, al final de cada temporada, em promet que ho deixaré, però no ho deixe mai. L'any passat he fet quatre curses. ¿Enguany?, qui sap. M'estan fent un cotxe expressament per a mi, més ràpid i amb més de 500 cavalls, però no puc dir res més perquè són informacions molt secretes.

—¿Què li impedeix deixar-ho?

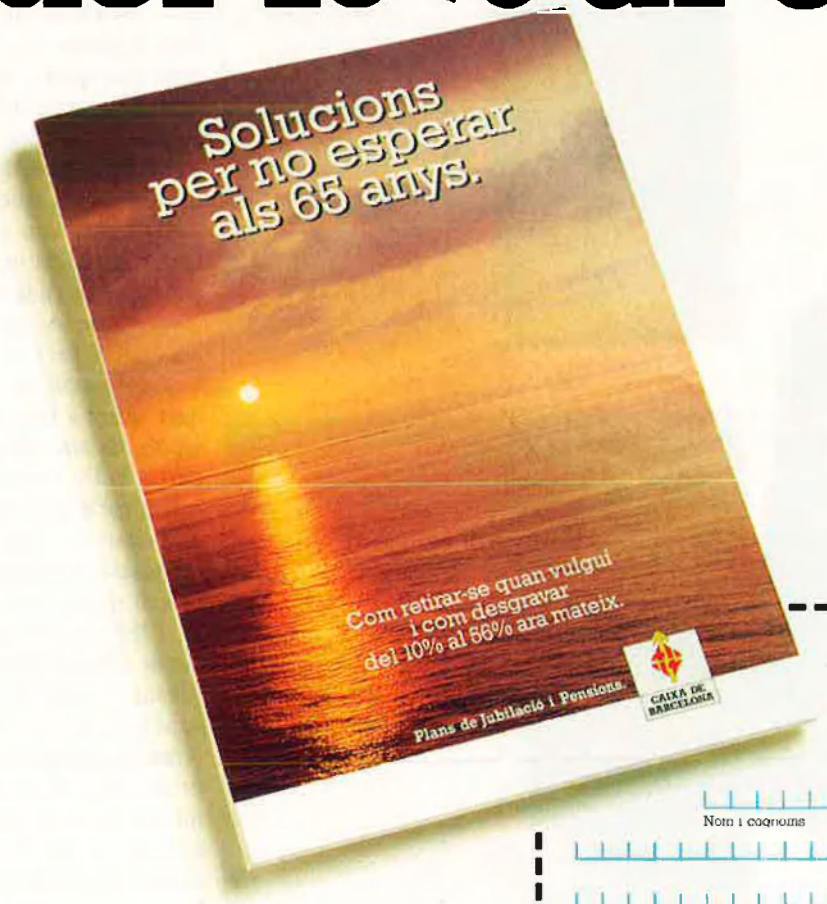
—L'encís de les curses

— ¿Amb tot aquell soroll?

— És ple d'encís.

L'Espresso / Luciana Capretti
Trad.: Vicent Hernández Esteve

Demani'l ara i desgravi del 10% al 56%.

Demani'ns el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".

L'hi enviarem a casa seva, gratis, encara que no sigui client de Caixa de Barcelona.

Perquè pugui fer-se un Pla per retirar-se quan vulgui, modificar les aportacions com li convingui, posar i treure diners en qualsevol moment i, a més, **desgravar del 10% al 56%.**

X **Enviïn-me per correu, gratis i sense compromís, el quadern "Solucions per no esperar als 65 anys".**

Nom i cognoms

Domicili

Codi postal Població

Telèfon D.N.I.

És titular d'algun compte a Caixa de Barcelona? ☐Sí ☐No

En cas afirmatiu, indiqui: Cl Oficina

Signatura

N.º de compte

Lliuri aquest cupó a qualsevol de les nostres Oficines o enviï'l per correu a CAIXA DE BARCELONA (Pla de Jubilació i Pensions). Diagonal 530, 08006 Barcelona.

Plans de Jubilació i Pensions.

CAIXA DE BARCELONA

La mili de l'IVÀ

L'IVÀ rep de la *mili* més de trenta cartes al mes. Les tires del dibuixant són més que un còmic, un informe top secret reflectit en imatges ni que ell al.legui que no sap dibuixar.

Ramon Ivà té 49 anys. En porta quinze dedicat professionalment a la il.lustració. Creador de *Barrabàs*, o el *Papus*, no ha volgut ser mai el que ell anomena un peó de la premsa, i per això ha arriscat la seva creació en projectes de nova tinta. El seu fugaç pas per *Serra d'Or* i els inicis de la revista *Tre t-zevents*, són notes amagades d'una biografia professional intensa, farcida de viatges i, des de fa mesos, d'espectadors que omplen les nits on es representen en carn i ossos els personatges de les seves tires. Després del seu pas per València amb *Makinavaja el ultimo choriso*, la sala Villarroel de Barcelona, té en cartellera *Nasio pa matà*, unes històries de la *mili* per a tots els gustos.

— ¿No et sents sempre al.ludit quan et pregunten si amb IVA o sense IVA?

— El meu, el tinc enregistrat des del 73. Jo vaig ser primer. Són les sigles d'"Intent de Variants Artístiques" , el nom d'un grup amb què volíem fer una mena d'empresa d'edició, de disseny, això que se'n diu serveis. Després ja no me'n vaig desfer. Hi vaig afegir l'accent i així he anat signant totes les tires i dibuixos que he anat fent.

— ¿Il.lustrador, periodista, escriptor gràfic ...?

— No, res. Simplement faig idees. Una cosa és relatar literàriament una situació. I l'altra, agafar una situació i fer parlar uns personatges i prou. El meu s'assembla al teatre, per això potser ha estat fàcil l'adaptació al teatre.

— ¿Molts contenciosos judicials per fer dibuixets?

— Ens sortia a dos judicis per mes de mitjana. Durant tres o quatre anys no feia res més sinó anar i venir dels jutjats. A més dels consells de guerra, arrestament domiciliari signant cada dia ... el típic de les escorrialles del franquisme.

— ¿Sempre has fet el que has volgut?

— Ho he intentat. El consell de guerra que et deia va ser l'any de la mort de Franco, amb uns còmics de mutilats que el saludaven.

— ¿I te'n vas sortir cada vegada?

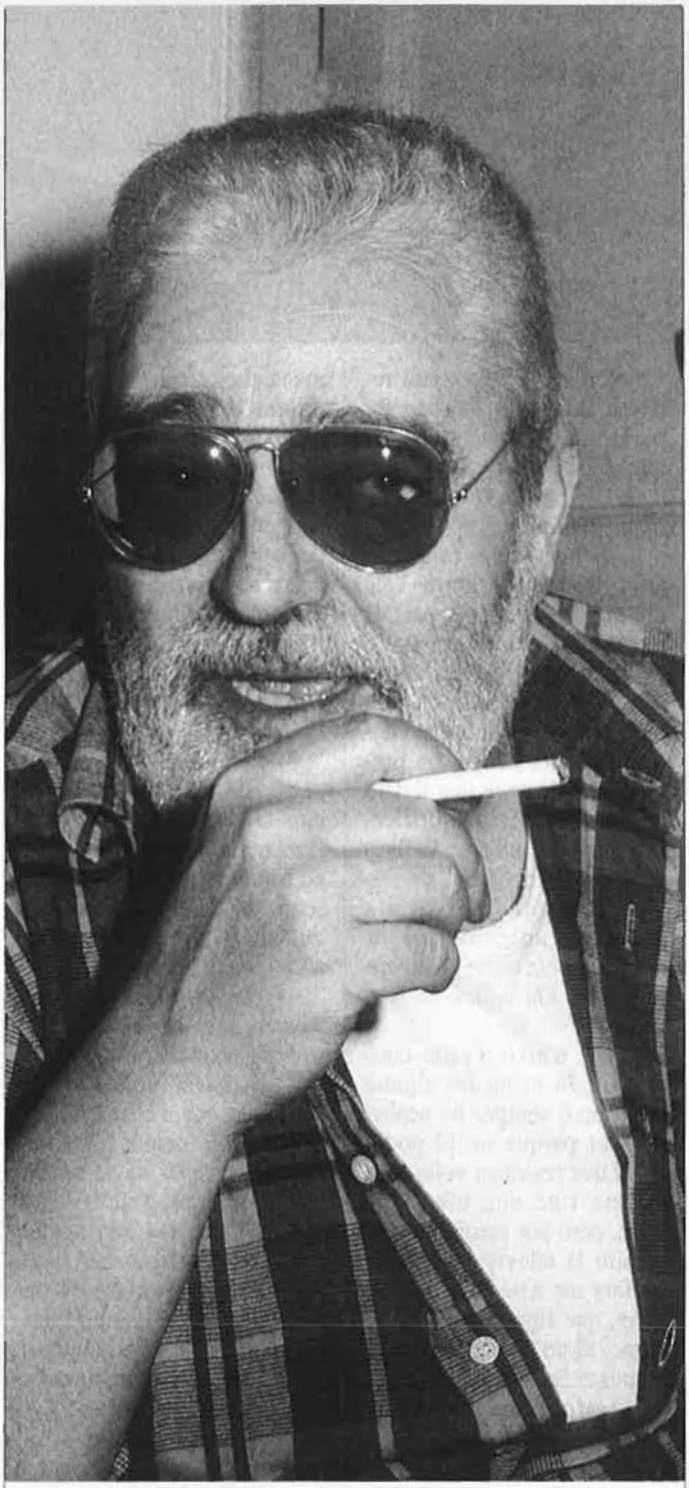
— Sí, de moment amb els avals bancaris que sempre portava abans d'entrar al judici. Entrar, condemnar, pagar i sortir.

— ¿I mai no vas tenir la temptació de deixar-ho córrer i fer acudits de mel i matò?

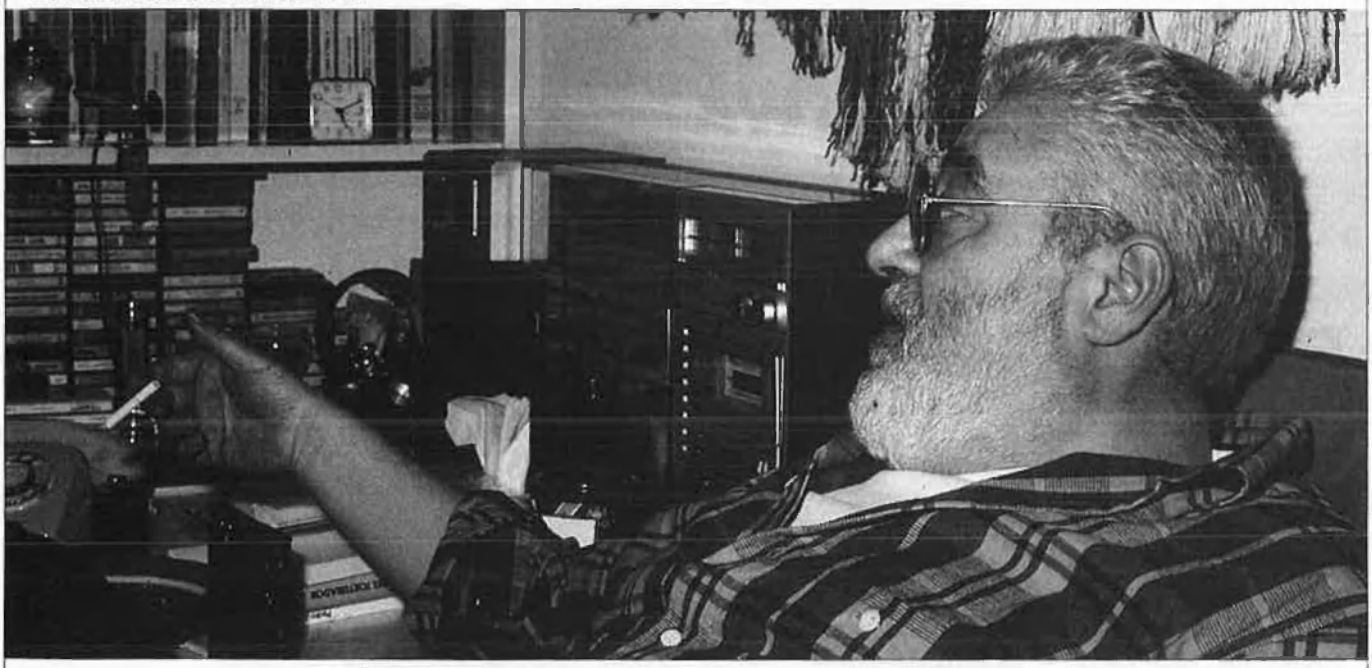
— Això és com el circ. T'agrada el risc. Cada vegada més difícil. Tot i que em sembla que també es tracta de tenir ganes de fer la guitza a segons qui. Passar de tot, vaja. He volgut ser molt conscient que la meva feina no serveix per a res.

— Tinc entès que no vols aparèixer mai a la televisió, encara que últimament t'hi hagin invitat ...

— ¡És clar! Es que a mi m'agrada viure tranquil. Mira, fa més de quinze anys que aquí on visc ningú havia sabut mai que em dedicava a les revistes i al còmic. Amb la promoció del diari i el teatre fins i tot el porter ho ha descobert. No m'interessa perquè jo aprofito el material que em dóna la gent del ca-

"Jo dibuixo tot el que hi ha de grotesc en el fet de la mili".

rrer, al bar, el porter, la gent que té coses a dir i, si es trenca l'espontaneïtat, em perdo el material bàsic.

— *¿Què hi ha en les tire s d'IVÀ de referències biogràfiques?*

— La cultura que has rebut. Nosaltres som una generació que es pot emparentar amb la feina gràfica, amb la qualitat impresa. En canvi, ara tenim la generació de l'àudio-visual. Nosaltres encara som una mena de sacerdots d'una cultura que va desapareixent perquè la gent demana cada vegada coses més modernes. Les nostres són referències més antigues que no són als vídeos, per exemple. Encara som capaços de llegir clàssics. Amb els anys, la gent s'abocarà a referències més pròximes, el cine, el vídeo, la imatge, sobretot.

— *Una poltrona a l'Acadèmia de la Llengua potser sí que te l'haurien de donar. ¿Ets conscient que has fet testimoni escrit d'un argot social molt concret?*

— ¡Només faltaria això! El que jo faig servir és un llenguatge col.loquial, tal com parla la gent. Però ja hi ha hagut grans escriptors que això ho han fet en literatura. Si jo en els dibuixos vull reflectir la realitat, no puc fer parlar igualment un paleta que un catedràtic.

— *¿Has tingut crítiques lingüístiques?*

— Bé, als inicis, fa quinze anys, hi havia la norma que els mitjans escrits o parlats havien de vetllar la correció de la llengua. Rebies algun toc del Ministeri de Cultura on es recomanava que no deforméssim el llenguatge perquè una revista té una funció educativa. Més que crítica, intent de no utilitzar la llengua del carrer.

— *Malgrat la teva reticència a aparèixer per la televisió, la teva feina de dibuixant s'hi aplica perfectament...*

— Sí, d'això n'estic convençut. Ja hi he fet alguna cosa, però sempre he acabat plegant perquè no hi podia fer el que realment volia. Ara mateix tinc una oferta de TVE, però per menjar no necessito la televisió, i si mai ho faig me n'he de sentir satisfet, que sigui divertit, però digne. Si no ho veig clar, que ho pugui fer bé, no ho faré.

— *¿Molt metòdic treballant?*

— Molt anàrquic. Jo només treballo els caps de setmana. Les tires les passo el dilluns i després només em queda l'acudit diari, però sense cap horari concret. Les tires d'*El Jueves* sí que exigeixen una certa concentració, però si convé no dormo abans de deixar-ho llest.

— *¿Les adaptacions de* Makinavaja *i* Històries de la puta mili *ha canviat alguna cosa de les teves tires de dibuixos?*

— Es que no m'ha afectat gens. El director i els actors han fet el que han volgut. Han manipulat els dibuixos com han volgut. Han fet el seu resultat. I jo no hi he volgut intervenir gens. És una altra cosa diferent.

— *¿La tria que s'ha fet d'entre dues-centes tires la trobes encertada, però?*

— Hi havia moltes tries a fer. Pensa que d'*Històries de la puta mili* només n'han escollit dotze. Hi havia temes més conflictius, d'altres de no tant ... Crec que han agafat un terme mitjà. L'Angel Alonso volia fer uns espectacles que arribessin a un tipus de gent que no va habitualment al teatre. I em sembla que ho ha aconseguit.

— *¿De les* Històries de la puta mili *se'n pot fer una lectura antimilitarista?*

— Tothom en pot fer la lectura que vulgui. Però mira, jo m'estimo més un exèrcit ple de gent que no hi creu, que de professionals que cobren per aprendre a fer la guerra. Ara, jo dibuixo tot el que hi ha de grotesc, d'injust i de divertit en el fet de la *mili*.

— *¿Fóra possible un IVÀ en català?*

— Amb un tiratge de 180.000 exemplars per una mitjana de 900.000 lectors, qu és el que diu que tenim actualment, ara mateix ho faria perquè jo segueixo pensant en català, Però per ara no sembla que es puguin aconseguir aquests tiratges.

— *¿Has matat molts personatges dels teus dibuixos?*

— Per obligació ... Un personatge té una vida i acaba cansat. El cremes i quan no hi ha espontaneïtat s'ha d'acabar. Ara estic fent el *Makinavaja* i m'ho passo molt bé. Les *Històries de la mili* les aguanto perquè mantenen un to actual i fresc gràcies a les suggerències que rebo de xicots que expliquen les seves peripècies per carta. S'hi senten identificats. Estic acumulant una informació *secreta* incalculable.

Un món rodó i sensual

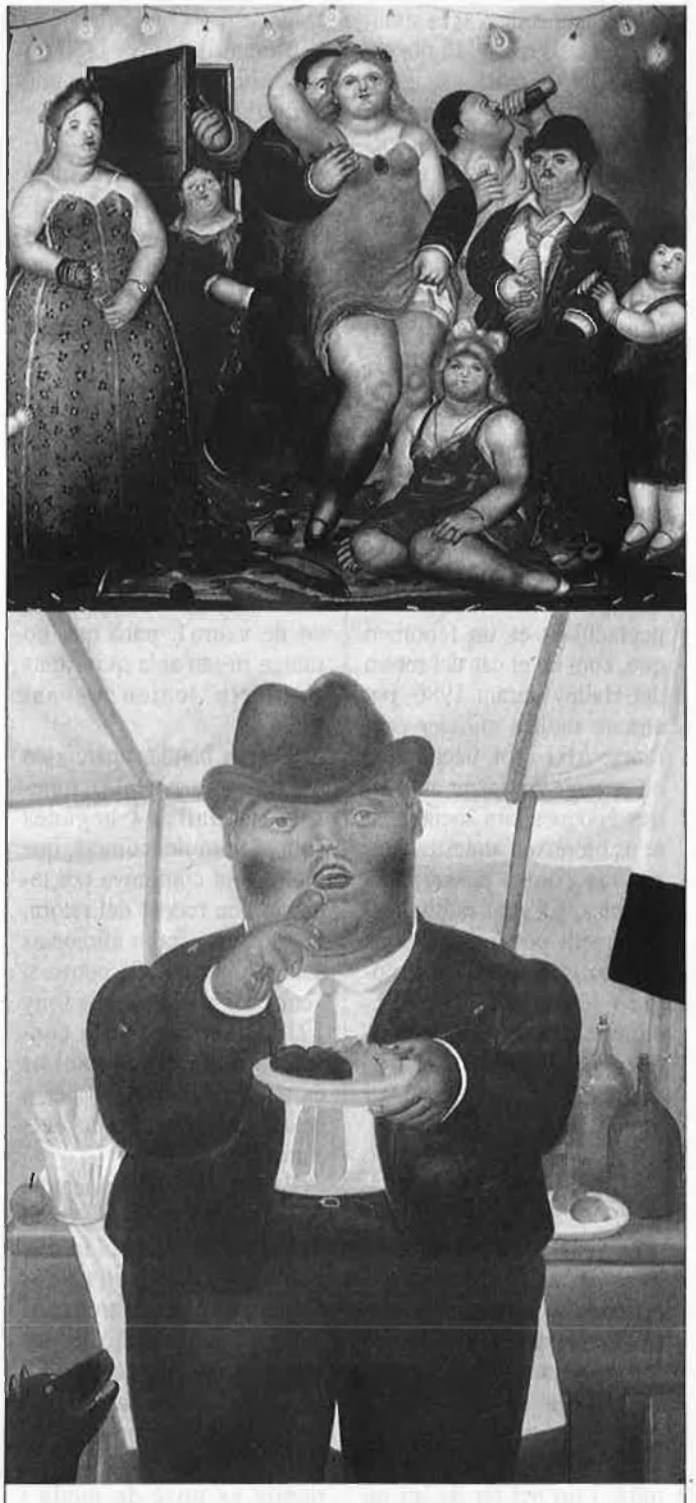
Durant aquest mes es pot contemplar a la galeria Tres d'Oros de Mallorca una mostra formada per olis, pastels i sanguines sobre paper del pintor Fernando Botero.

S'ha de recordar que a l'estat espanyol només s'ha tingut ocasió de veure la seva obra, llevat l'ARCO, en una retrospectiva organitzada l'any 1987 a Madrid pel Centro de Arte Reina Sofía, i l'any 1968, quan la galeria Juana Mordó va organitzarli una exposició que va tenir molt poc èxit tant de públic com de crítica. Per tot això, l'exposició presentada a Ciutat per la Galeria Tres d'Oros ja ha estat qualificada de fita en el panorama expositiu dels darrers anys.

Realment pot sorprendre la particular manera, única i exclusiva d'aquest autor, de conjugar en la seva obra aspectes de la més pura tradició naïf, popular i colonial d'Amèrica Llatina, amb aspectes i clares influències de la més culta tradició pictòrica europea occidental. Si creim que un pintor o un artista en general sempre ha de tractar el que millor coneix, el cas de Botero és d'una fidelitat admirable. Els seus quadros estan plens de referències a la seva adolescència a Medellín (Colòmbia) on va nàixer l'any 1932. En certa ocasió va dir que començà a pintar dibuixant toros.

La seva freqüència en el tractament de temes de la realitat d'Amèrica Llatina fa que siguin abundoses les referències irròniques, i alhora bondadoses i fresques, als sempre presents per aquelles latituds cardenals i bisbes, generals i coronels.

La seva lúcida i intel.ligent crítica aplega en les seves composicions militars orgullosos de les seves indumentàries amb les seves carismàtiques dones i fills (futurs militars), amb bisbes cara de complaença i beateria, tots ells disposats en unes composicions molt estudiades i plenes de detalls influïts per la pintura europea, conjunts escenogràfics i teatralitzats que pareixen omplir desmesuradament els límits de les teles.

Els quadres de Botero estan plens de referències a Llatinoamèrica.

Per a aquest pintor, i recordem també escultor, hi ha una esplèndida tradició dins de la història de l'art, de la qual se sent continuador: la pintura grassa i sensual, l'inici de la qual ell estableix en Giotto i que continua amb Massaccio, Piero della Francesca, Miquel Àngel, Rubens, Ingres, etc.

La mostra presentada a Ciutat ens ofereix una notable varietat, amb quatre natures mortes, una obra gràfica amb el títol *Família*, d'esplèndida composició i riquesa de detalls i matisos, una sanguina sobre paper de 1987 titulada *Four Musicians*, un retrat anomenat *Niña a caballo* i un altre titulat *Mujer* de 1983. Però sobretot, *El gordo Mollano comiendo en casa de Leonor,* de 1979, plena del carisma propi dels personatges masculins de l'autor, i *Nuestra senora de New York,* de 1966, tal vegada l'obra més tendra, una composició on Botero se situa en un primer pla amb la seua paleta de pintor just als peus d'una immensa verge amb nin, que sosté una poma diminuta, al.legòrica de la *Gran Poma* que és Nova York.

Mario Vargas Llosa ha dit d'ell que "Europa ha ajudat Botero extraordinàriament a ser Botero, a expressar, a través de la seva pintura aquest matís d'Occident que és Llatinoamèrica"

Jaume Reus

Missatges dels déus

Cada vegada més els fenòmens astronòmics desperten un major interès. Després del Halley, un nou cometa anomenat Austin ens podria visitar, segons les previsions, pròximament.

Durant segles els cometes han estat considerats malastrucs, que apareixien per anunciar els pitjors desastres i calamitats. Molts pobles n'havien relacionat l'aparició amb l'arribada d'una època de fam i malalties o bé de guerra, amb el consegüent canvi de règim polític.

Els nostres avantpassats van patir aquestes supersticions, que encara subsisteixen; tot i que les tenim més amagades. Així doncs, hi ha moltes possibilitats de desenterrar-les –bé que ho coneixen els astròlegs i d'altres aprofitats– com va ocórrer amb la penúltima aparició del Halley l'any 1910.

Tothom sabia que durant el segle XIX la Terra havia estat inclosa a la cua de diversos cometes, però, quan els astrònoms van assenyalar que el nostre planeta anava a endinsar-se en la del Halley, el pànic es va apoderar de la gent. El causant indirecte d'aquesta situació va ser l'home de ciència –representat en aquest cas per un conegut astrònom de l'època– que descobrí que la cua del cometa Morehouse en la seua aparició de 1908 presentava un conegut gas verinós: el cianogen.

De seguida s'adonaren, els estafadors i els astròlegs, que podien fer-se diners. I així, venent pastilles i màscares els uns i predient la fi del món els altres van aconseguir que la situació anara a pitjor. *L'últim dia,* es van succeir els suïcidis, mentre s'intentava controlar la situació des dels diaris. El dia següent tot es mantenia igual, només havien desaparegut els que s'havien deixat portar pel pànic i el bon grapat d'estafadors que els havien enganyat.

Vuitanta anys després d'aquest esdeveniment, hem de pensar que la recent disminució de la *febre comètaria* ha estat deguda més a la il.luminació elèctrica dels carrers que en dificulten l'observació, que a l'avanç dels coneixements sobre les qüestions còsmiques per part de l'home del carrer.

L'aparició de cometes espectaculars és un fenomen que, com en el cas del retorn del Halley durant 1986, pot atraure moltes mirades profanes. Així i tot, encara que no es puga comparar amb altres èpoques, ara socialment se'ns ofereixen aquestes aparicions com a passatemps còsmics. La gent estimula el seu apetit per les emocions barates mitjançant l'astrologia i les múltiples prediccions catastrofistes que tenen l'avantatge de ser al final completament errònies i inofensives.

LA HALLEYMANIA

La visió que tenen dels cometes a hores d'ara els aficionats és bastant diferent a la que té la gent del carrer. Per exemple, l'última aparició del Halley va tenir una gran repercussió social pel fet de ser un astre històric i mític i no pel fet de ser un cometa.

Durant dos anys la Terra va ser bombardejada per una malaltia típica d'una nova concepció dels mites. Tothom volia veure el cometa Halley i les associacions astronòmiques rebien una gran quantitat de nous socis halleymaníacs que no passaven d'una aparició per la seu. Quan hi arribaven, preguntaven pel cometa i dedicaven el seu temps a la cerca d'efemèrides, fins que un bon dia el veien i fugien de seguida, mostrant la seua decepció. Pertot arreu apareixien fanàtics que no volien deixar passar l'oportunitat de veure'l, però que no sabien ni tan sols quin tipus d'objecte tenien davant d'ells.

D'altra banda, apareixien tot tipus de pòsters, adhesius, medalles i begudes amb el nom del cometa, que molta gent comprava per tenir un bon record del retorn, tot i que no foren aficionats a l'astronomia. El contrast –entre les aparicions de l'any 1910 i l'última– de la concepció profana del cometes és prou significativa per a imaginar la sorpresa dels astrònoms.

Però no tot va ser negatiu per a l'astronomia. Arran d'aquesta bogeria col.lectiva van aparèixer molts nous aficionats, que van trobar finalment la direcció de les associacions astronòmiques als diaris –abans hauria estat impossible–. Per primera vegada en molts anys l'astronomia es posà de moda i ocupà els titulars del mitjans de comunicació ¡Al.leluia!

LA VISIÓ COMETÀRIA DELS AFICIONATS

La investigació dels cometes que fan els aficionats ha estat imprescindible per a l'avanç en els coneixements de l'estructura i característiques cometàries. Una gran quantitat de tècniques han estat desenvolupades per *amateurs* que encara aconsegueixen competir amb els grans telescopis del món pel que fa al descobriment dels nous cometes.

Un vertader investigador viu per a l'astronomia fins a un nivell inimaginable, ja que aquests estudis ocupen una gran quantitat de temps destinat a l'observació i l'anàlisi a posteriori dels resultats. De vegades els descobridors de nous cometes han observat ininterrompudament durant dos o tres anys cada nit –una o dues hores seguides– fins a arribar a fer un bon descobriment. Aquest tipus d'esforç per la nit pot resultar esgotador, i per motius de treball, estudis, etc., no es troba a l'abast de tothom.

No obstant això, una gran quantitat d'aficionats no es dediquen, per les causes abans esmentades, a l'observació intensiva del cel. També cal preguntar-se si tot aquest treball per a aconseguir un descobriment està pagat amb el fet d'haver-li posat el teu cognom al nou astre.

Els millors especialistes dediquen molt de temps a l'observació dels ja descoberts –n'hi poden haver uns deu en qualsevol moment de l'any visibles amb bons telescopis–, anotant tot tipus de canvi, mesurant-ne la lluentor, les dimensions, etc ... Un bon seguiment exhaustiu pot arribar a donar resultats que serviran per a estudiar l'estructura del nucli cometari, la grandària, les pertorbacions en el moviment degudes a l'expulsió de gasos, etc ...

Mentre els cometes siguen molt llunyans el treball resulta interessant, bé que mai espectacular. Aquest aspecte està reservat per als cometes nous que tinguen grans dimensions i que passen prop del nostre planeta, com ara l'Austin.

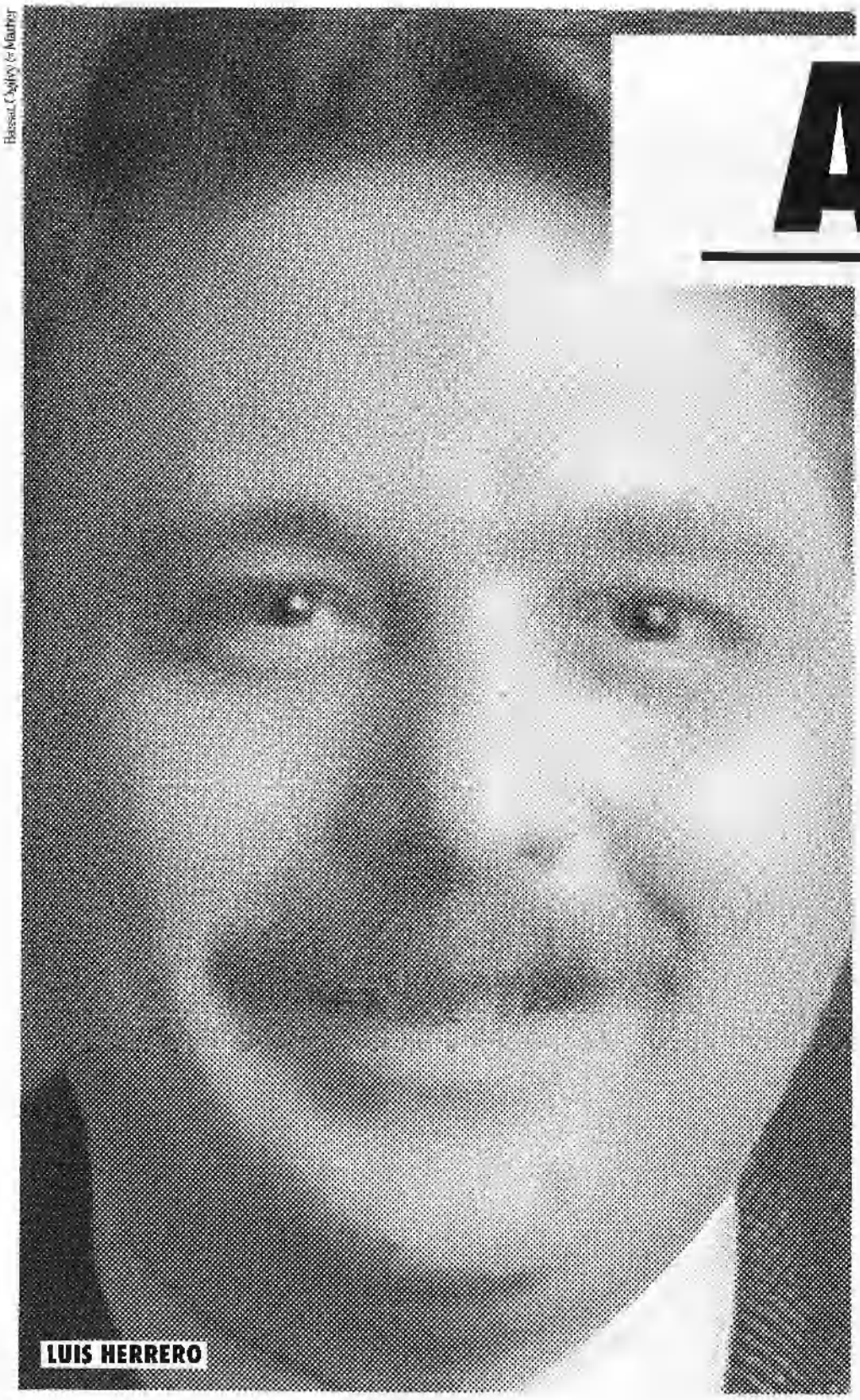
EL DESCOBRIMENT DEL COMETA AUSTIN

L'última gran aparició cometària –la del West durant 1976– tingué lloc ja fa molt de temps i per això tots els aficionats esperaven la vinguda d'un nou cometa que tingués unes excepcionals condicions d'observació. Durant el segon semestre de l'any passat els cometes Brorsen –Metcalf i Okazaki– Levy-Rudenko pareixien tenir unes bones condicions, encara que no es pot dir que a la fi hagen resultat gaire vistosos. Amb el descobriment fet en el mes de desembre per l'astrònom neozelandès T. Austin del seu segon cometa, podem estar molt contents perquè potser serà un dels més espectaculars del segle. Ara veurem si les prediccions es compleixen.

Josep M. Trigo

Bassil Dagher for Mather

APAR

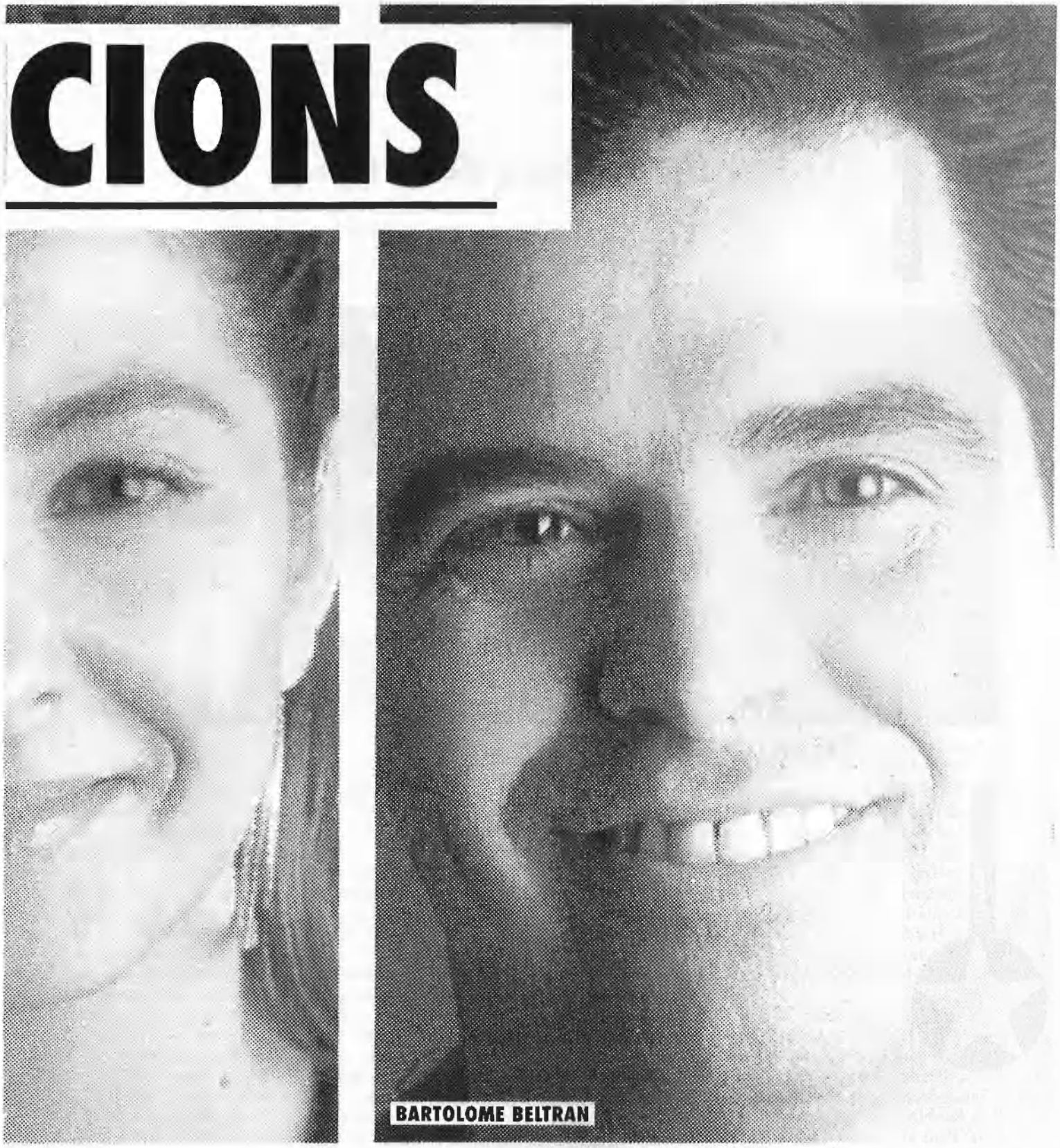

LUIS HERRERO

ESMERALDA VELASCO

CIONS

La Televisió privada arriba a València. A partir d'ara, si voleu disfrutar, es recomana que us quedeu a casa. Perquè en Antena 3 Televisió es podran contemplar les aparicions més extraordinàries, els més formidables monstres i els fenòmens més sorprenents. **24 hores al dia.*** En Antena 3 Televisió vosté descobrirà la Nova Televisió.

televisión

antena 3

La Nova Televisió

* **A partir de primers d'abril.** Durant el mes de març, per raó de les obligades proves tècniques de RETEVISIÓ, emetrem una programació parcial de (2 de la vesprada a 8 del matí).

CRÍTICA

Tragèdia en clau de farsa

Lolita Davidovich, tot un descobriment, i Paul Newman.

CINEMA

El escándalo Blaze. Direcció i guió: Ron Shelton, del llibre de Blaze Starr i Huey Perry. Fotografia: Haskell Wexler. Intèrprets: Paul Newman, Lolita Davidovich, Jerry Hardin, Gailard Sartain, Jeffrey DeMunn. EUA, 1989.

¿Una aventura de faldilles entre un governador i una ballarina? Això recorda una modesta *cause célébre* a la Barcelona de la postguerra. Però el governador que aquí es tracta no era un espanyol amb vocació de destí en l'universal, sinó un pur –i excèntric– americà del sud. S'anomenava Earl K. Long, i va ser tres vegades governador de Louisiana, entre 1939 i 1940, entre 1948 i 1952, i entre 1956 i 1960. El seu germà gran ho va ser també, el notori Huey Long, que va servir de model a l'escriptor Robert Penn Warren per al protagonista de la seva exemplar novel.la sobre la política nord-americana *All the King's Men*.

No menys pintoresc, extravertit i polèmic que el seu antecessor, Earl es va distingir per les seves contradiccions: tenia idees radicals, defensava el vot dels negres, evadia sistemàticament els seus impostos, practicava els mètodes més antidemocràtics per a mantenir-se en el poder. El seu idil.li públic amb una ballarina de *strip tease*, Blaze Starr, va provocar un escàndol tan gran, que els seus adversaris el van tancar en una casa de salut. Però el 1959, de nou en la palestra, va fer campanya per a la seva reelecció amb el lema quasi heroic de " No estic boig". I va perdre. Va ser una petita tragèdia americana representada com una farsa.

Les memòries personals de Blaze Starr serveixen ara al cineasta Ron Shelton, un especialista –aparentment– en extravagàncies ianquis –l'any passat ens va sorprendre amb l'agradable *Los búfalos de Durham*, raríssima barreja d'heroisme i beisbolistes de tercera fila– per evocar la vida i els temps d'aquest singular personatge, una nova encarnació del rei Lear sense saber-ho. Entre allò satíric, allò picaresc i allò afectuós, *El escándalo Blaze* és una pel.lícula quasi irresistible. Gràcies a Haskell Wexler, que capta meravellosament amb la seva càmera el color i la lenta decadència del sud. Gràcies a Lolita Davidovich, tot un descobriment com la –ací impròpiament circumspecta– Blaze. I gràcies a Paul Newman, excel.lent en un personatge que, a primera vista, no es diria que és de la seva corda.

Durant la projecció cal preguntar-se, però, si una visió menys fantasiosa, més seriosa de Long no hauria estat més interessant. Però la pel.lícula conclou amb un pla extraordinari. Blaze –molt Jacqueline Kennedy– ix del palau que ara és capella ardent, mentre la càmera puja per mostrar una vista general dels dominis del governador, s'escolta el *blues* de Randy Newman *Lousiana 1927*. I en el vers *They're tryin' to wash us away*, la càmera es gira cap a les aigües del Mississipí, el corrent del qual sembla emportar-se no solament Earl, sinó tota una tradició de la política del sud. I es comprèn aleshores que aquesta divertida comèdia no tracta solament de la integritat, la pèrdua del poder –personal, sexual, polític– d'un home, sinó també de la fi d'una època.

José Luis Guarner

Oscar Niemeyer. Una arquitectura sensual i lliure

ART

L'agost del 1988 vaig tenir el privilegi de passejar pels carrers i les places del Brasília amb un bon amic de Barcelona, l'arquitecte Josep M. Botey. Vam tractar de viure i veure la capital artificial del Brasil en totes les seves dimensions i percepcions. Ara, un any i mig després, i amb sorpresa per a mi, presenta com a comissari una exposició monogràfica dedicada al gran arquitecte brasiler Oscar Niemeyer.

Ministeri de Justícia de Brasília, obra d'Oscar Niemeyer.

Niemeyer no solament és un dels més importants arquitectes i urbanistes del nostre segle, sinó que probablement és el ciutadà brasiler més universal, l'home que encarna l'esperit potent de bellesa, ritme i exotisme d'aquest país de vuit milions i mig de quilòmetres quadrats i cent quaranta-dos milions d'habitants.

Malgrat haver rebut tots els reconeixements possibles –Brasília ha estat declarada patrimoni de la humanitat per la Unesco i l'estat espanyol atorgà a Niemeyer el premi Príncep d'Astúries de les arts– l'obra de l'anomenat *poeta del formigó* no és encara prou coneguda, tot i haver aconseguit grans elogis de polítics, intel.lectuals o col.legues seus (Allende, Malraux, Le Corbusier ...).

Al llarg dels seus vuitantados anys de vida, Niemeyer ha fet obres molt remarcables al seu país i a l'estranger, indubtablement, però, la seva intervenció en la concepció, planejament i edificació de Brasília, realitzada juntament amb Luico Costa, és l'obra més destacada i popular.

Brasília és una ciutat diferent en tots els aspectes, pels grans espais verds, pel traçat clar i lineal de les grans avingudes, per les característiques dels edificis –construïts generalment sobre puntals– o per la magnificència dels monuments que retallen la silueta d'un paisatge pla, situat al mig d'una immensa planúria.

Malgrat les seves grans contradiccions, malgrat els constrastos accentuats entre riquesa i pobresa, malgrat el seu precoç envelliment, cal reconèixer que Niemeyer aporta una intel.ligent i elegant síntesi entre els postulats funcionals i pragmàtics del racionalisme i l'organicisme sinuós i poètic de Gaudí, de qui es confessa un gran admirador.

Botey i els organitzadors d'aquesta exposició (Fundació Caixa Barcelona, Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya i el Col.legi d'Arquitectes de Catalunya) ens presenten mitjançant un intel.ligent muntatge de fotografies, plànols i maquetes i un documentat i valuós catàleg, una visió panoràmica del quefer de Niemeyer, que presenta els projectes més remarcables de la seva carrera: Ministeri de Sanitat i Cultura, el Pavelló de Brasil a Nova York, el Complex de Pampulha, la Catedral de Brasília, l'Auditori del Ministeri d'Educació, l'Estadi de Rio, el Memorial Kubitschek, el d'Amèrica Llatina, la seu de les Nacions Unides a Nova York, l'Editorial Mondadori a Milà, l'Edifici del PC a París, hotels, bancs ... són algunes de les realitzacions d'un autèntic innovador de l'arquitectura que al mestratge de Le Corbusier va afegir una sàvia morfologia orgànica, derivada del surrealisme i un contundent ús de les formes i dels colors.

Els que hem pogut parlar amb Niemeyer i hem vist com explica i dibuixa gestualment la seva arquitectura, podem entendre la magnificència d'unes formes que fan treballar el formigó com si fossin autèntiques peces escultòriques. Hi ha un sentit latent de la sensualitat en aquests *palaus* del segle XX que ell justifica d'aquesta manera: "No és l'angle recte el que m'atrau, ni m'interessa la línia recta dura, inflexible, creada per l'home. El que m'atrau és la corba lliure i sensual. La corba que trobo en les muntanyes del meu país, en el curs sinuós dels seus rius, en el cos de la dona preferida. L'univers està fet de corbes. L'univers corb d'Einstein".

Un gran arquitecte i una gran exposició.

Daniel Giralt-Miracle

¡Bravo B.D.!

DISSENY

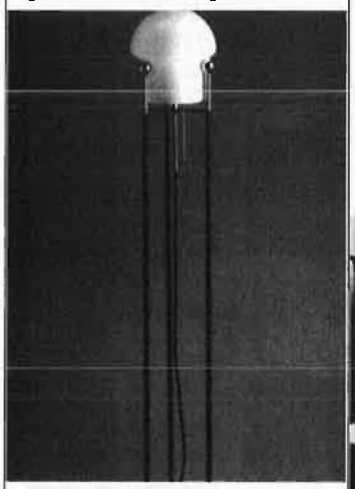
La Comissió europea convoca, cada dos anys, un Premi de Disseny per distingir les petites i mitjanes empreses de la CEE, els productes i la política global de disseny de les quals resulten exemplars. En la primera edició es premiaren la Tecno d' Itàlia i Lamy d' Alemanya, dues firmes molt conegudes, l'una pel seu mobiliari d'oficines i l'altra per les seves estilogràfiques.

Acaben de donar-se a conèixer ara els premis concedits en l'última convocatòria i és molt significatiu que, entre els guardonats, es troba B.D., una empresa catalana obstinada des de fa dos anys a editar objectes d'excel.lent qualitat de disseny. B.D. és a l'estat espanyol tota una institució, que va merèixer, l'any passat, el Premi Nacional de Disseny. Ara és a Europa que se li reconeixen els seus mèrits. Em sem-

bla important destacar aquesta notícia i congratular-nos per aquest èxit aconseguit davant d'una forta competència europea. Crec que també aquesta feliç circumstància és un bon moment per a allunyar aquest complex victimista amb què solíem rebre la victòria d'altres en els concursos europeus. Massa sovint hem sentit com s'atribuïen els nostres fracassos a l'existència d'una malevolença internacional. No sé si mai va ser certa, però avui aquest argument no és vàlid. Es clar que guanyem quan ens ho mereixem. Si els nostres productes no s'obren camí a Europa, no hem d'exculpar-nos cercant suposades resistències atàviques, sinó que hem de qüestionar la qualitat real d'allò que oferim. D'entrada tenim les mateixes oportunitats que qualsevol, l'únic que es requereix és que el que fem tinga la qualitat que avui s'exigeix. Un producte ha de ser oportú, estar ben dissenyat, ben fabricat i ben promogut. L'exemple el tenim en B.D., que ha sabut mantenir el llistó molt alt, sense transigències, fins situar-se entre les firmes de disseny de més prestigi, fent-se sense complex amb les de més relleu a Europa. ¡Bravo B.D.!

André Ricard

Llàntia Zoraida, disseny de Lluís Clotet per a B.D. Edicions de Disseny

ARQUEOLOGIA

Escultures ibèriques i etrusques

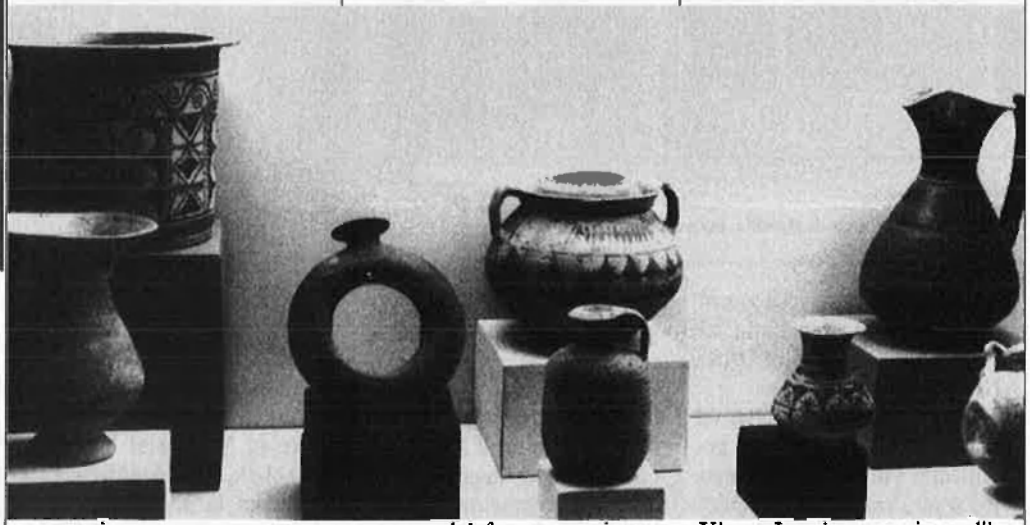
El pròxim mes d'abril tindrà lloc a Barcelona un col.loqui organitzat per l'Istituto Italiano di Cultura i la Facultat de Filosofia i Lletres sobre les relacions entre Etrúria i Ibèria. A aquesta taula rodona han estat convidats gairebé tots els que poden dir novetats sobre aquesta qüestió, amb un total de vint-i-nou ponències, que cobreixen àmpliament l'àrea d'estudi. Es curiós que l'interès pel món etrusc haja baixat tant en els últims decennis en la investigació espanyola. A principis de segle, un hispanista alemany, Adolf Schulten, que tingué molt de ressò en la recerca històrico-arqueològica peninsular, mantenia una postura panetrusquitzant tan àmplia i extensa que possiblement va descoratjar els col.legues i els va fer avorrir la qüestió estrusca. Durant molts anys ningú n'ha parlat, tot i que s'anaven trobant cada vegada més restes de ceràmiques etrusques, el *bucchero nero* tant a la zona hel.lenitzant del nord de Catalunya com a la zona més semititzant del litoral andalús i al sud-est de la península.

Fa uns trenta anys l'aparició d'alguns vasos metàl.lics per Extremadura i Andalusia va alertar Antonio Blanco Freijeiro i Antonio García y Bellido, professors de les universitats de Sevilla i Madrid, que els van seguir la pista i es plantejà la possibilitat de contactes amb el món etrusc, més sòlids que les elucubracions de Schulten. De fet, i seguint la seua investigació, es va anar fent clar que el mític Tartessos, ciutat i territori, era el receptor de béns d'aquesta mena. El professor Joan Maluquer de Motes organitzà un congrés a Jerez en el qual es va repassar tot el que es coneixia fins al moment, i ell mateix publicà posteriorment un interessant volum sobre Tartessos. Les excavacions fetes per J. de Mata Carriazo al turó del Carambolo a Sevilla van ser l'esperó per a una anàlisi del fenomen que es manifestà com el desenvolupament del fenomen orientalitzant portat pels fenicis que havien fundat Cadis, i posteriorment una sèrie de factories comercials per tota la Costa del Sol. Doncs bé, dins de les mateixes dates Etrúria desenvolupava també un període orientalitzant (segles VII-VI abans de Crist) molt semblant al que s'esdeveina a la meitat meridional de la Península Ibèrica. Aquest moviment orientalitzant, a Ibèria, donà com a resultat final la civilització ibèrica que s'estèn des del segle V fins al segle I abans de Crist.

Voldria convidar els lectors possibles que es miren algun llibre il.lustrat d'art ibèric i d'art etrusc, i podran comprovar el sorprenent aire de família que tenen unes i altres peces: esfinxs, lleons, monstres marins són, sovint, intercanviables, i si passem a les figuretes xicotetes de bronze, abundants en el món ibèric d'Andalusia, com els ex-vots del santuari de Despeñaperros, el paral.lel amb els petits bronzes etruscs és més punyent encara, fins al punt que algunes de les peces més boniques no són distingibles sinó pels experts.

La raó d'aquesta sorprenent semblança no és gens estranya: la iconografia del període orientalitzant portava totes aquestes figuracions, tretes del repertori de Síria, Palestina, Orient Pròxim, Egipte i Xipre. Les importacions d'imatges sacrals –com la Dama de Galera, deessa asseguda entre dos esfinxs, amb els pits perforats que podien rajar el líquid que es vessava per un forat a dalt del cap– i el repertori d'animals sagrats i d'altres figuracions estan en la base de la iconografia etrusca i ibèrica, i expliquen a bastament aquesta qüestió sovint debatuda.

E.A.Llobregat.

Un so compacte i ben empastat

MÚSICA

L'Orfeó Universitari de València i la Polifonia religiosa valenciana.(Palau de la Música, diumenge 11 de març de 1990, 19.30 horas)

És molt lloable l'esforç que l'Orfeó Universitari està fent per la música coral valenciana i, en especial, per la polifonia religiosa renaixentista i barroca dels nostres compositors, i no tan sols des del punt de vista interpretatiu sinó també musicològic. I aquesta lloança adquireix més valor perquè el Renaixement i especialment el barroc valencià aporta compositors i obres abundants i de molta qualitat que –desgraciadament– són desconeguts per a la gran majoria dels valencians.

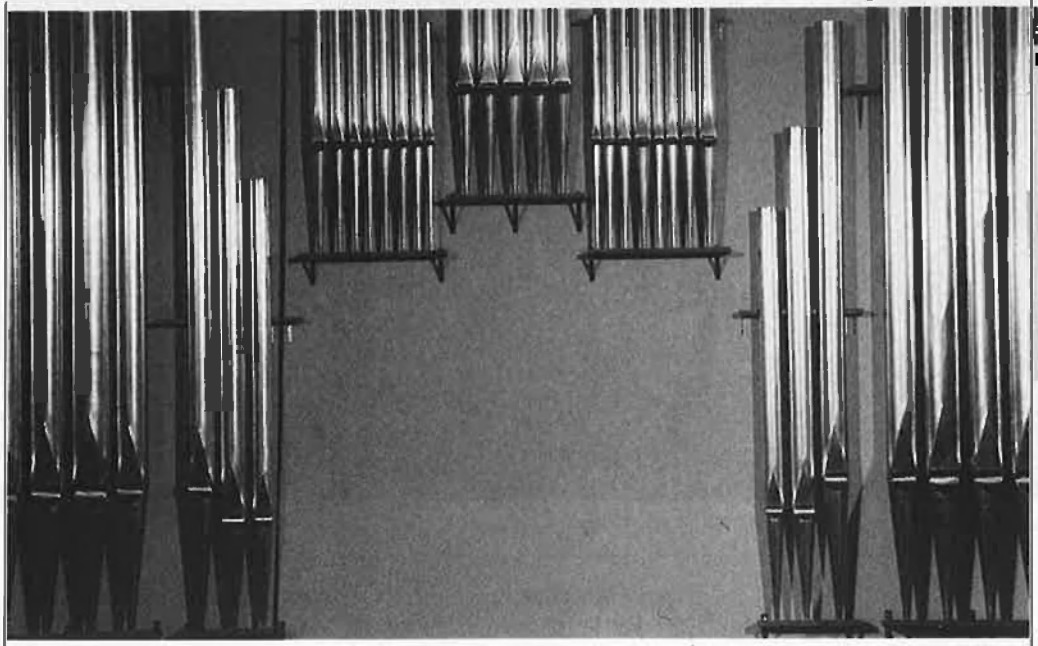
És una llàstima que el Palau no siga un espai ideal per a l'execució d'aquest tipus d'obres, especialment en les que intervé la policoralitat, com gran part de les interpretades en aquest concert: obres pensades per a dos cors, un de petit, i l'altre un gran cor o coral (concebut ací no com a gènere musical luterà sinó com una gran massa de veus). I les composicions de José Hinojosa, Francisco Navarro o Juan Bautista Comes, són composicions eclesiàstiques que, segons la nostra opinió, estan més pensades per a ser interpretades en l'Església de la Compania o el Patriarca, per exemple, que en el nostre Auditori. I, encara que la capacitat d'aquests recintes siga més reduïda, és preferible escoltar una obra de manera original, perdre l'efecte estereofònic com va succeir al Palau. Així, el resultat sonor fou massa lineal.

Si analitzem l'actuació de l'Orfeó Universitari com a conjunt, hem de dir que el cor petit fou prou compacte i de so ben empastat, excepte en la interpretació de les *Lletanies a la Verge Negra* de Poulenc, on les soprans primeres i segones no van aconseguir totalment el caràcter místic, ni tampoc el color de les veus blanques. En el cor gran, les sofertes contralts, destacaren en l'obra del compositor francès, però això constituí l'excepció, perquè el seu timbre i color estaven absents durant la resta del concert, a causa –potser– de l'excessiva potència sonora de la resta de les veus. Els tenors, malgrat el reduït nombre de baixos, sempre donant suport harmònic, guanyaren qualitat i color en l'obra de Francisco Navarro *Veni de Libano* i les *Lletanies al Santíssim Sagrament,* obra on el cor en conjunt mantingué el lirisme religiós en tot moment.

Quant a l'actuació de Vicent Ferrer, l'organista, cal dir que va ser bastant desencertada: d'una banda, el possible error del teclat en el *Tota pulchra est Maria,* on l'orgue silencià la polifònica sonoritat del cor. De l'altra, les llargues pauses interpretatives en la *Missa Pro Organo* de Liszt, aconseguiren avorrir el públic que inclús no va saber quan finalitzava l'obra del compositor hongarès i quan començava l'obra següent, *Dieu parmi nous,* del compositor francès Olivier Messiaen. Malgrat ser un bon organista, la selecció de les obres per a orgue *solo,* com la de Liszt, tampoc va ser encertada, perquè es tracta d'una obra menor i d'escassa qualitat.

L'experimentada direcció d'Eduardo Cifre va ser també una nota destacada de qualitat.

Francesc Bueno.

Fidels a ells mateixos

DISCOS

Sal Marina, PDI E-30. 1964 (1989)

En el projecte de possibles discos a incloure en aquesta secció figuraven, en un principi, els últims treballs de Miles Davis, Wynton Marsalis i Keith Jarrett. Ja se sap que *els grans* tenen sempre prioritat, encara que només siga per la major receptivitat amb què arriben als lectors. D'aquests tres *elapès*, el

de W. Marsalis i M. Davis es van eliminar tots sols, gràcies al nul interès que la seva casa de discos –CBS– va mostrar. A més, en el cas de Miles, *Aura* és un treball descompensat –el més fluix dels últims temps– amb molts moments anodins i alguns temes que no passen de pretensiosos i mal arranjats. Així doncs, restava com a candidat únic *Changeless,* darrer *elapè* del trio de Keith Jarrett. I ara ocuparia ell aquest espai si no fóra perquè en l'últim moment em va arribar a les mans aquest *Sal Marina,* un esplèndid disc que ens recupera el trio que Max Sunyer va tenir deu anys enrere: Carles Benavent (baix) i Salvador Niebla (bateria).

Malgrat l'edició més tardana, *Sal Marina* va ser gravat en solució de continuïtat amb l'anterior *elapè* –en solitari– de Max Sunyer, *Silencis,* al llarg dels mesos d'agost i se-

tembre de l'any 1988. Tots dos discos són obres madures, que ens mostren un Max més segur i equilibrat que mai. És suficient escoltar un tema com *Intoleràncía no, gràcies!* –un títol molt adient, donat el punt de vista miop i intransigent de certa crítica de *jazz*– per adonarnos del punt de magisteri a què ha arribat. *Intoleràncía ...* fa gala d'una senzillesa melòdica i d'una bellesa aparentment fàcil, que ens permeten visualitzar les dues dècades de treball que Max du a l'esquena. Algú va escriure, amb molta raò, que les coses senzilles i belles són les més difícils d'aconseguir.

Ja des dels dies d'Iceberg, quan no es parlava de *rock* o *jazz* sinó unicament de *ro tllo,* Max Sunyer era l'únic guitarrista d'improvisació amb autèntic nivell d'a[illegible] quest país. I avui, quan el nivell i el nombre d'aquests s'ha multiplicat –Jean Mari Ecay, Joan Sanmartí, Jordi Bonell, Angel Rubio, etc.–, Max segueix conservant un primer lloc, un avantatge moral, que ningú posa en dubte.

Sal Marina és un treball netament jazzístic. Un compendi de domini instrumental, mediterraneïtat, lirisme i personalitat. Ens mostra tres músics en plenitud i amb ganes. Des de peces de rabiós jazz contemporani com *H íbrid o Format,* d'altres de gran lirisme –*Intoleràncía ..., Sal Marina* – passant per coses més *bop* o *blues.*

Francesc Caballero.

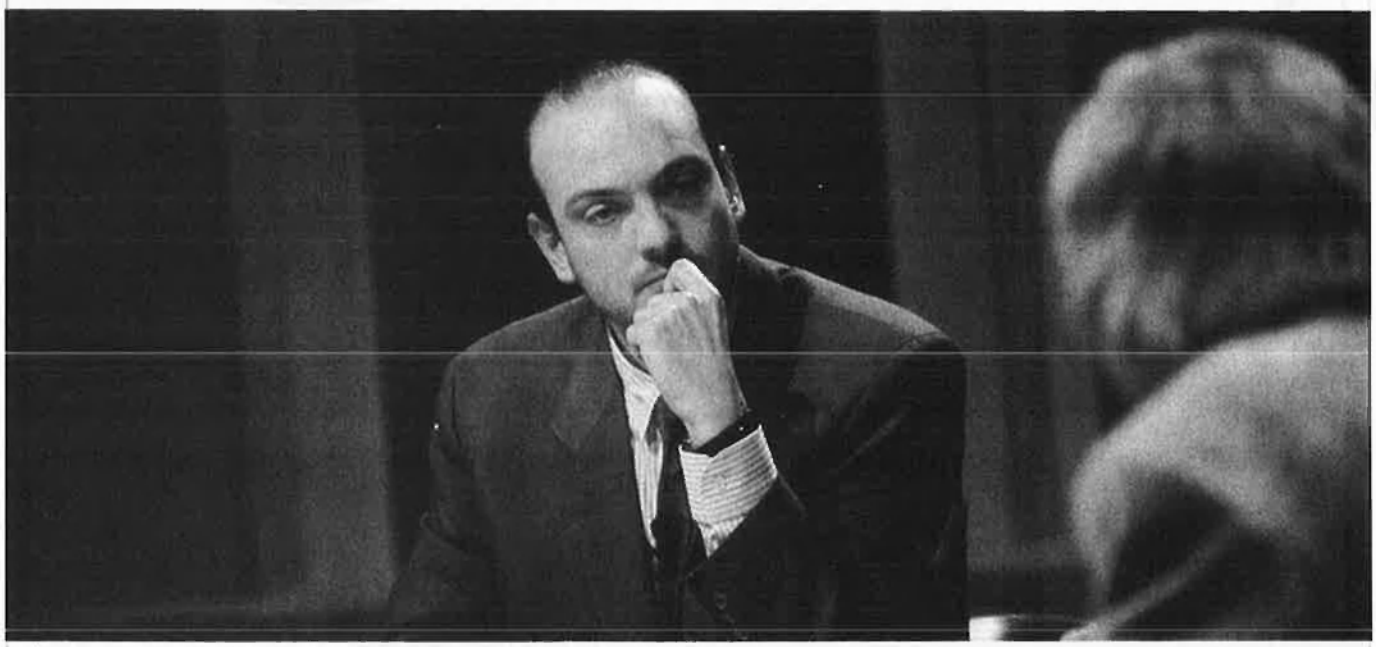
El programa *Crònica amarga,* el qual pertany aquesta història trista, ha aconseguit introduir la cara fosca de l'existència i de la societat en les cases dels valencians sense caure en moralismes ni en sentimentalismes. És, sens dubte, un dels espais que donen a Canal 9 la credibilitat que no aconsegueix amb la majoria dels altres productes de la seua programació, perquè està fet amb rigor i amb professionalitat.

Per la televisió valenciana passen, per exemple, cada dimecres personatges més o menys famosos que Salvador Barber entrevista al *Tal com show* amb una superficialitat quasi perfecta i amb una poca traça d'antologia. Àngel Martínez, conductor de *Crònica amarga,* en canvi, reuneix cada divendres a la nit quatre o cinc persones al voltant d'una taula per parlar amb normalitat de qüestions com ara la prostitució, les màfies, la delinqüència juvenil o la compra-venda de xiquets. Prèviament s'emet un document sobre algun cas de la crònica valenciana de successos elaborat per l'equip del periodista Jorge Martínez Reverte.

El documental, fabricat sobretot amb declaracions de persones que han tingut una directa relació amb el cas de què es parla, en el millor estil del testimoni periodístic de successos, no fa concessions. I permet que no se'n facen tampoc en el col.loqui posterior, en el qual no sols intervenen experts, sociòlegs o professionals d'alguna especialitat de caràcter social o judicial, sinó que parlen els protagonistes, les persones que viuen directament immergides en una marginació o un espai de vida criminalitzat. Una prostituta, un delinqüent juvenil, una mare que ha venut el seu fill, apareixen davant l'espectador amb la sinceritat d'uns arguments que colpeixen, no pel seu patetisme sinó per la insòlita dignitat, la contundent lògica interna que, de vegades, els fonamenta.

Real con ho és la vida, *Crònica amarga* ha fet d'un tema que es prestava al sensacionalisme i la manipulació un exemple de producte televisiu en estat pur. Fer televisió és difícil però en moltes ocasions el més difícil és la senzillesa de la sinceritat.

Adolf Beltran

Àngel Martínez, en un moment del seu programa.

TELEVISIÓ

Televisió en estat pur

Crònica amarga Divendres 23.30. Canal 9 TVV. Presenta: Àngel Martínez. Guió: Jorge Martínez Reverte.

Un delinqüent juvenil apareix avui en la pan[illegible]talla, participant en un debat, i a la setmana següent mor quan esclata una furgoneta carregada de coets que acabava de robar amb una colla de menors d'edat. L'anècdota és forta i parla clarament de la brutalitat d'algunes coses que passen cada dia.

SANDOVAL & GÀMEZ

Lalo Vicente, Judith Mascó, Neus Vilalta, Benji Mascó.

Judith, nena, tu sí que vals

A questa setmana semblarà gairebé un monogràfic, perquè quasi tots els dies els hem tingut plens de **Judith Mascó.** És una mossa de vint anys, rossa, maca i eixerida, que de cop i volta ha saltat a les planes de totes les publicacions de moda del món. Va sortir en un parell de programes de la *tele*, i li han fet festes a tot arreu. I tot això després d'haver estat portada en una revista d'esports americana, que es diu *Sport*, i que després d'això es veu que ja et pots menjar el món. Ella pot, perquè a més de ser maca és intel.ligent, simpàtica i agraïda. És a dir, ho té tot per a arribar molt lluny. La porta, professionalment parlant, **la Francina,** una de les clàssiques models de tota la vida, que ara té una agència. I la Judith va ser una de les noies, ara fa cinc anys, que van traure el títol de model professional a la seva escola.

Ella, la Judith, en tenia quinze, i ja despuntava com a noia maca i un xic especial. Des d'aleshores el seu camí ha estat lent, pausat, molt tranquil, alternant els estudis (fins a COU) amb la feina. Però, de cop i volta, tothom s'ha tornat boig, i ella sense adonar-se'n.

Primer va ser una feina a Itàlia, després l'interès de l'agència Ford, la més important del món, que la va dur a fer unes fotografies a Malàisia. I, de cop, la portada a *Sport*. I d'aquí a la fi del món, que ara té als seus peus. **La Francina**, com a mànager està ben contenta, i ella no cal ni dir-ho. Com és llesta, la Judith, manté la seva vida privada com el primer dia: té promès, el **Lalo Ventura,** que està acabant la carrera de Dret, i s'estima els seus germans amb deliri, de fet quan és a Barcelona, a casa seva, encara comparteix la cambra amb la seva germana. I en el grup d'amics hi és sempre el **Benji,** el seu germà, íntim del promès, amb qui ha fet les vacances des que eren petits. O sigui que tot continua igual per la maca, que s'ha fet un tip de dir que no a gent com **Berlusconi,** que la volia perquè fes la campanya d'imatge del Canal 5 de la *tele*, i a dos o tres més que la volien fer protagonista d'una d'aquestes sèries de *tele*, de lladres i serenos, que porten a l'èxit passatger gents que no tenen res a veure amb la interpretació. Com ella és model es dedica a la seua feina (ja hem dit que és llesta), i se'n va un altre cop a Itàlia, on potser serà la noia de **Giorgio Armani** de la propera temporada, i després marxarà a Tenessee a fer tot un *Vogue* americà fotografiada per **Bruce Webber,** que, en aquests moments és el *non va plus* dels fotògrafs de moda al món.

EL MENJAR COM EL RASCAR, TOT ÉS COMENÇAR

El senyor cuiner per una nit es diu **Antonio Abascal.** És germà de la Nati, l'ex-duquessa de Feria, i viu a Barcelona, on és casat amb una andalusa maca, i és pare de

Ana de Aguilera i Jean Paul Belmondo.

quatre filles, més maques encara, la **Gracita**, la **Miriam,** la **Beatriz** i la **Macarena.** L'Antonio Abascal ha estat el primer que la gent de l'*U p and Down* ha triat perquè fes el primer sopar d'amics. Es tracta de cuinar per a ells, però cadascú es paga el seu. I val a dir que ho fa molt bé.

Nacho Angulo, Juan Sagnier.

Per començar, va preparar un assortit de foteses que fan goig. Hi havia salmó marinat, amanida d'angules i

Antonio Abascal, Dolly Fontana

mousse d'escòrpora. Després va preparar una carn amb salsa de soja guarnida amb bolets xinesos. Les postres van ser extraordinàries: gelat de crocanti triturat, damunt de pasta fullada, i unes petites lioneses de *marron glacé*, amb fons de taronja i maduixes diminutes. Hi eren tots el amics, però un en especial va ser el més conegut i aleshores el més ignorat: el fill de la **Pitita Ridruejo, Carlos Stiniapoulos**, que és amic de la família des de fa molt de temps, especialment d'una de les filles. I no diem més, que després tot se sap.

PAUL, EL FILL

Va venir el **Paul Belmondo,** el fill de **Jean Paul Belmondo**, per un programa de *tele*, és clar, com tots, i cobrant també com tots. I també, com tots, va anar a sopar a l'*Up and Down*, en una de les estranyes nits en què la **Dolly Fontana** no hi era. Per això el va rebre l'**Ana de Aguilera**, que fa com de Dolly quan no hi es . Van sopar plegats, però es van dir poques coses. Potser perquè el Paul sense la *Natti*, així amb dues tes, que és la promesa d'ara, no va venir. Però la imatge que teníem de Paul a les revistes era ben diferent, sobre tot quan sortia amb l'**Estefania de Monaco**, és clar que ella ja ho posava tot de part seva. "Es que aleshores sortíem plegats amb el **Tony Delon"**, va confessar en Paul, i això ja és una garantia per fer el simple allà on vagis, sortir a les revistes i quedar com un ximplet. Es veu que és el que cerca, i troba sempre, el fill del Delon.

Carmen Tapia, Hichiro Suzuki, Dolly Fontana.

SUZUKI, MÉS QUE RES PER LA MUSICA

Hichiro Suzuki no té res a veure amb el món del motor. Més aviat amb la música perquè és un concertista de guitarra clàssica espanyola principalment. Ara és a Barcelona perquè cerca un *sponsor* per a fer una banda de concerts al Palau de la Música, a l'església de Sant Felip Neri i a l'*Up and Down*. Es tractaria de trobar un punt de trobada entre els diferents estils a cop de corda. Les especialistats clàssica espanyola i de *jazz* es trobaran, possiblement al mes d'abril, perquè el Suzuki té molt bons amics, entre ells, no tan sols la Dolly (que ja l'hem fet més famosa que a la *Gunilla*), sinó també *Marmen Tapia* l'esposa del cirurgià plàstic que tracta les més famoses i d'altra gent de la part del govern, d'aquells que no volen sortir a les fotografies. La mateixa nit era a l'*Up* el **Nacho Angulo**, el relacions públiques de l'Hotel Don Carlos de Marbella, que va estar interessat a repetir els concerts a la Costa del Sol, a l'època en què els famosos omplen les platges, les discoteques i les plantes de les revistes del cor.

UNA NIT EN EL PARADOR

Com l'immortal cuplet del mestre Padilla que popularitzara **Raquel Meller**, les falles, una volta més "ens han arribat preludiant la primavera". Hi ha qui opta per *l a gran evasió*, d'altres per posar-se les piles amb *soundtrac* d'Antonio Amaya-Noche de Fallas-El Faller-Primi-

Francisco Trullenque i la reina del Parador.

Lolín Fos, *la Boluda*, i Carlos Jericó.

Andrés Freire, capità general i una debutant.

tiva de Llíria, les vint-i-quatre hores. I altres, finalment, per la resignació. Allà pels anys cinquanta dins de la geografia fallera s'inventaren els paradors, que no eren altra cosa que la versió local dels populars envelats de les festes catalanes. L'únic que canviava era el nom. Aquests paradors viurien entre finals del cinquanta i principis dels seixanta la seua edat d'or: **Luis Mariano, Marlene Dietrich, Jane Mansfield, Dalida, Xavier Cugat, Milva, Enrico Macias, Juliette Greco, Edith Piaf, Françoise Hardy...**foren entre d'altres les estrelles que passejarien pels seus escenaris. Els paradors no foren mai uns espais populars sinó més aviat la plataforma d'un sector de la burgesia valenciana per a exhibir-se durant les festes. Problemes d'organització, pressupostos i el *cachet* dels artistes finalment els llevaren d'enmig.

Promogut per l'infatigable **Jesús Barrachina**, empresari del món hostaler local, l'any passat tenia lloc la resurrecció del Parador So Nelo. Una inauguració que tingué una sèrie de problemes burocràtics. Enguany ha rebut el vist-i-plau de l'ajuntament de la ciutat i de la seua alcaldesa, **Clementina Ródenas**. Per a animar les vetllades, **Enrique Vernetta,** representant artístic i cònjuge de **Salomé,** ha programat els noms de **Rocío Jurado, Mari Carmen y sus munecos, Iva Zanicchi.**

Vicente González Lizondo i Luis Espinosa.

Dins dels actes del parador el passat dimarts tretze s'anunciava un ball de debutants per a onze joves de la bona societat valenciana. El recinte, una espècie d'hivernacle per a fruites tropicals, acollia melodies *camp* mentre el personal devorava una pinya amb gambes. Les senyores *atrezzades* d'**Oscar de la Renta** en versió Sistema Martí competien pel volum de les seues mànigues *farol*. Entre els rostres que es deixaren veure per la gala hi eren **Luis Espinosa**, secretari de la Confederació Empresarial Valenciana; **Antonio Sotillos**, ex-diputat socialista i vice-president de la Caixa d'Estalvis de València; **Pedro Agramunt** —al qui no li agrada que el fotografien amb el *drinking*— o **Martín Quirós**, regidor del PP en l'Ajuntament de València. Entre les dones la presència exuberant de **Lolín Fos**, senyora de **Vicente Boluda,** cabanyalera de pro, que no es perdia cap detall en primera línia. Presidint la gala de debutants el capità general de la III Regió Militar, **Andrés Freire**, i la seua dona, padrina d'honor del parador.

Entre les debutants que desfilaven en la nit hi havia **Diana González-(Lizondo)-Sánchez,** filla del diputat i cap visible d'Unió Valenciana. La xica, que estudia gestió empresarial, es declara seguidora de **José Luis Perales** i els **Simple Mind.** Això es diu eclecticisme musical. Les debutants, als acords de Borodin, es presentaven en blancs nupcial de **Pronovias** i **Isabel Pantoja.** Era una pena que cap d'elles emulara la Bette Davis de *Jezabel* i el seu antòlogic vestit roig, tot i que la pantalla ens el va mostrar en blanc i negre. La música de vals va asenyalar l'inici del ball. **González Lizondo**, en pla príncep Danilo de *La viuda alegre*, es marcava tot un vals. La música hortera de La Década Prodigiosa i els seus *medleys* impossibles tancaren la vetllada. Fins l'any que vé. Bona nit.

Josep Sandoval
i Carles Gàmez

PAÍS VALENCIÀ

Dijous

Teatre: *Espill romput*. Adaptació teatral d'alguns dels poemes més representatius del poeta Vicent Andrés Estellés. Direcció d'Isabel Rocatti. L'obra s'articula a partir dels poemes d'Estellés, en un aparent diàleg entre el poeta, la seua obra i els seus somnis. Interpretada per Isabel Rocatti i Jordi Dauder. Sala Moratín. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.

Exposició: Gravats de Goya. Fins al 30 de març. Casa de la Cultura. La Font d'En Carròs (la Safor).

Divendres

Música: Orquestra Clàssica Filharmònica de Bonn. Heribert Besissel, director. Babette Hierholzer, piano. Interpretaran obres de L. Bethoven, T. Medek i W.A. Mozart. 20.15 hores. Palau de la Música. València.

Teatre: *Esperando a Godot* ,de Samuel Beckett. Obra representada pel grup de teatre La Caràtula, amb la col.laboració del Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana. 20.00 hores. Centre Cultural de la Caixa d'Estalvis de València. Plaça de Tetuan, 23. València.

Dissabte

Cinema: *Killer's kiss* (*El bes de l'assassí*, 1955) de Stanley Kubrick. Versió original amb subtítols en castellà. 18.00 i 22.30 hores. Sala Juan Piqueras. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.

Teatre: Viu com vulgues de Carles Alberola i Alfred Picó. Direcció de Carles Alberola. Interpretada per Alfred Picó. Muntada pel Grup de Teatre de l'Horta. 22.30 hores. Casa de la Cultura. Bellreguard (la Safor).

CATALUNYA

Teatre: *El Banquet*, de Plató, amb adaptació de Joan Casas. A càrrec del Centre Dramàtic d'Osona, sota la direcció de Iago Pericot. Inici de les representacions fins al 8 d'abril. Teatre Romea. c/ Hospital, 51. A les 22 hores. Barcelona.

Música: Orquestra Filharmònica de Bonn. Direcció d'Heribert Beissel. Obres de Bethoven, Medek i Mozart. Centre Cultural de la Caixa de Terrassa. Rbla. d'Egara, 340. A les 22 hores. Terrasa.

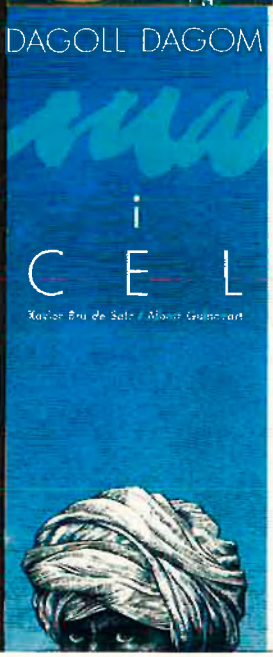
Exposició: Obra pictòrica recent d'Alex Nogué, fonamentada en un treball fortament sintètic i amb referències simbòliques. Galeria Canals. c/ de la Creu, 16. Fins a últims de mes. Sant Cugat del Vallès.

Teatre: *Una visita inoportuna*, de Copi. Versió catalana de Carme Serrallonga i escenificació de Jorge Lavelli. Única representació d'aquesta obra d'humor virulent a càrrec de la Companyia Josep Mª Flotats. Teatre Fortuny. Plaça Prim, 4. A les 22 hores. Reus.

Música: *Heavy* a Barcelona. Actuació dels grups Fuck Off, Legión i Últimos de Cuba, exponents de la música *heavy* a Barcelona en els darrers anys. Sala Zeleste, 1. c/ Amogàveres, 122. A les 24 hores. Barcelona.

Cinema: *Free cinema*. Tercera sessió dedicada al cinema anglès dels anys cinquanta. Films de Mazzatti, Grigsby i Robert Vas. Fundació Joan Miró. Parc de Montjuïc. A les 12 hores. Barcelona.

BALEARS

Música: Actuació del duo de barítion i piano format per Hans-Peter i Rodolphe Haimann. Sala de Convencions de l'Associació Platja de Palma. 17.00 hores. Palma.

Curset: Inici dels Cursos de Dret Comunitari titulat "Innovacions financeres davant els riscs de canvi i de tipus d'interès en l'empresa europea del 90". Consorci Centre de Documentació Europea de les Illes Balears. Dies 22, 23, 26 i 27. Palma.

Teatre: Comencen les actuacions del grup Dagoll Dagom amb la representació de l'obra *Mar i Cel*. Auditòrium. Fins dia 31 de març. Palma.

Exposició: Mostra de l'obra recent d'Andrew Pinder sota el títol "Susurros de mortalidad". Casa de Cultura de la Fundació Caixa de Pensions. Horari de matins i horabaixes. Pollença.

Música: Recital de l'autora i intèrpret de música mediterrània, Maria del Mar Bonet. Teatre Principal. 21'30 hores. Palma.

Exposició: Mostra col.lectiva d'escultura i ceràmica. Terminal A de l'aeroport de Son Sant Joan. Fins dia 31 de març, de 16'00 a 19'30 hores. Palma.

Diumenge

Teatre: *Carmen, Carmen*, d'Antonio Gala i Juan Cánovas. Direcció de José Carlos Plaza. Interpretada por Concha Velasco, Pedro Mari Sánchez i Osky Pimentel. 19.00 hores. Teatre Principal. Barques, 15. València.

Música: June Anderson, soprano. Michel Fardink, piano. Interpretaran obres de G.F. Haendel, G. Rossini, C. Debussy, B. Britten i C. Thomas, 19.30 hores. Palau de la Música. València.

Exposició:" Fotopres'89 ". Seguint l'itinerari per diverses ciutats, s'exposa fins al 8 d'abril les obres concursants al premi Fotopres d'enguany i que compta amb la participació de nombrosos fotògrafs de premsa. Cercle Cultural Caixa de Pensions. c/ Joan Camps, 1. Granollers.

Música: Orquestra Ciutat de Barcelona, sota la direcció de Franz-Paul Decker. Obres d'Hindemith, Elar i Debussy. Palau de la Música Catalana. Amadeu Vives, 1. A les 11 hores. Barcelona.

Música: Festival Alcer. Teatre Principal. 12'00 hores. Palma.

Música: Actuació del grup "Raiguers", conjunt de música tradicional mallorquina. Parc de la Mar. 12'00 hores. Palma.

Dilluns

Cinema: *Schwestern oder die balance des glücks* (*Les germanes alemanyes o el balanç de la felicitat, 1979*) de David Leland. Versió original amb subtítols en castellà. Pel.lícula inclosa dins del cicle "Tres imágenes en torno y desde la mujer". 20.30 hores. Sala Juan Piqueras. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.

Exposició: Fischli-Weiss. Escultures, fotografies i films. IVAM, Centre del Carmen. Museu, 2. València.

Vídeo: *Aves del paraiso*, de Julián Alvarez. Interessant creació videogràfica entorn el món de la boxa i els seus protagonistes. Centre d'Iniciatives i Experimentació de la Fundació Caixa de Pensions. Via Laietana, 48. A les 18.30 hores. Barcelona.
Música: Actuació del grup Cramps. Sala Zeleste. Almogàvers, 122. A les 21 hores. Única actuació. Barcelona.

Conferència: Maria Cinta Vidal Sanz parlarà sobre "Reforma del Mercado de Valores". Centre de Cultura Sa Nostra. 19.00 hores. Palma

Exposició: Mostra de l'obra de la pintora Alícia Llabrés. Galeria d'Art Altair. Horari de matins i horabaixa. Palma.

Dimarts

Música: *The Crams*. Concert d'aquest grup de *rock*. El seu so és d'una intensitat profunda a mig camí entre l'estimulació sexual de Sade i la possessió demoníaca, sempre amb un erotisme afilat en primer pla. 22.00 hores. Auditòrium Arena. Emilio Baró, 71-73. València.

Exposició: Mateu. Fotografies. Fins al 31 de març. El ensanche, galeria d'art. Sala II. Ciscar, 8. València.

Arquitectura: Jean Nouvet. Exposició de maquetes, fotografies i altres documents de les últimes realitzacions d'aquest arquitecte representatiu de les últimes tendències a França. Col.legi d'Arquitectes de Catalunya. Plaça Nova, 5. Fins al 31 d'abril. Barcelona.

Òpera: *Boris Godunov* de M.P. Mussorgski. Orquestra i Cor del Liceu sota la direcció de Janos Kulka. Gran Teatre del Liceu. A les 21 hores. Barcelona.

Conferència: Dins del cicle "Lliçons de Literatura Universal", conferència a càrrec de Salvador Oliva, que parlarà de l'obra de W.H. Auden. Estudi General Lul.lià. 20.00 hores. Palma.

Conferència: Dins del cicle de conferències sobre Astronàutica, Lluís Mas Franc parlarà sobre "Vida d'una estrella". Centre de Cultura Sa Nostra. 20.00 hores. Palma.

Dimecres

Cinema: *Agata* (1966) i *Ida y vuelta* (1967). Pel.lícules incloses dins del cicle dedicat al director Ivan Zulueta. 22.30 hores. Sala Juan Piqueras. Plaça de l'Ajuntament, 17. València.

Exposició: "En vaso de plástico", de Carlos Tejo i Pablo Vilana. Fins al 30 de març. Centre Cultural de Mislata. (l'Horta).

Exposició: Reproduccions de Picasso. Fins al 30 de març. Casa de la Cultura. Sagunt (Camp de Morvedre).

Exposició: "Última frontera". Exposició col.lectiva de set artistes portuguesos, exponents de les últimes tendències del país veí. Fins al 15 d'abril. Centre d'Art Santa Mònica. Rambla, 7. Barcelona.

Música: New American Chamber Orchestra. Alvaro Campos al violoncel i Mischa Rachievsky com a director. Obres de Rossini, Haydn, Janácek i Cervelló. Centre Cultural Caixa de Pensions. Passeig de Sant Joan, 108. A les 21 hores. Barcelona.

Mostra: Exposició de les del Concurs Europeu per a Joves Arquitectes. Col.legi d'Arquitectes. Horari de matins i horabaixes. Palma.

CANAL 9

Dijous

Divendres

Mi profesora particular (1972, 90 minuts) de Jaime Camino. Protagonitzada per Joan Manel Serrat, Analía Gadé, María Luisa Ponte i José Luis López Vázquez. Es uns dels pitjors films d´aquest director. 16.30 hores.

Le seguían llamando Trinidad (*Continuavano a chiamarlo Trinità*, 1971, 98 minuts) d'Enzo Barboni. Amb Terence Hill i Bud Spencer. 21.30 hores.

Dissabte

La presa desnuda (*The naked prey*, 1966, 90 minuts) de Cornel Wilde. Interpretada per Cornel Wilde, Gert Van Den Bergh i Ken Campu. Destaca per la brutalitat d'algunes seqüencies. 15.30 hores.

Policías sin miedo (*Poliziotto senza paura*, 1978, 100 minuts) de Stelvio Massi. Interpretada per Maurizio Merli, Joan Collins i Gastoni Maschin. 00.30 hores.

TV3

Anem a fer bronze (*Les bronzés*, 1979, 92 minuts) de Patrice Leconte.Protagonitzada per Gérard Jugnot, Josaine Balasko i Marie Anne Chazel. Comèdia d´embolic on una colla d'amics viuran diverses experiències. Un directiu comercial ha enganyat la seua dona amb la seua secretària i aprofita les vacances per dir-li-ho. Però tot s'embolica en trobar-se a l'hotel la secretària. 00.00 hores.

El superior i la menor (*The major and the minor*, 1942, 100 minuts) de Billy Wilder. Interpretada per Ginger Rogers, Ray Milland, Rita Johnson i Robert Benchley. El film s'inscriu, després de Pearl Harbour, en la línia de films destinats a mantenir la moral de les tropes i a l'entreteniment de la població. La pel.lícula va tenir un gran èxit comercial. 15.45 hores.

TV-1

El camino de Babel (1944, 80 minuts) de Jerónimo Mihura. Protagonitzada per Alfredo Mayo, Fernando Fernán Gómez, Miguel del Castillo i Mari Lamar. En rebre els seus títols de doctors en medicina, els amics de César i Marcelino decideixen no casar-se mai excepte amb una rica hereva, mentre que Artur, el tercer titulat, rebutja el projecte i és finalment l,únic que es casa amb una dona rica. 1.00 hores.

Un sueño americano (*A n american romance*, 1944, 151 minuts) de King Vidor. Interpretada per Brian Donlevy, Ann Richards, Walter Abel i John Qualen. Un dels films menys coneguts d'aquest autor, i que narra el procés d'ascenció social d'un emigrant europeu als Estats Units de principi de segle. La seua sòlida composició es mou entre dos registres: el voluntarisme i l'acidesa. 1.00 hores.

Los taladores (*Guns of the Timberland* , 1960, 91 minuts) de Robert D. Webb. Protagonitzada per Alan Ladd, Jeanne Craid i Gilbert Roland. 16.00 hores.

Cuando el río crece (*The river*, 1984, 122 minuts) de Mark Rydell. Interpretada per Mel Gibson, Sissy Spacek i Shane Bailey. 22.15 hores.

El proceso (*Stammheim*, 1985, 107 minuts) de Reinhard Hauff. 1.30 hores.

TV-2

El juego mas divertido (1987, 93 minuts) d'Emilio Martínez-Lázaro. Interpretada per Victoria Abril, Antonio Valero, Antonio Resines i Maribel Verdú. Una de les millors comèdies madrilenyes. El film planteja un embolic del més tradicional vodevil, ambientat en el món de la publicitat, la qual cosa serveix per a apuntar una discreta paròdia del mitja de comunicació.Les situacions són bastant convencionals. 22.45 h.

Cinco almohadas para una noche (1973, 97 minuts) de Pedro Lazaga. Protagonitzada per Sara Montiel, Craig Hill, Manolo Zarzo i Rafael Arcos. Una dona es decideix a descobrir la identitat del seu pare, ja que la seua mare va tenir molts amants. Pel.lícula rodada al final de la carrera de Sara Montiel, la qual interpreta dos papers, el de la mare i el de la filla. 17.25 hores

Diumenge

La perla del sud del Pacífic (*Pearl of South Pacific*, 1955, 86 minuts) d'Allan Dwan. Producte d'aventures exòtiques tan simpàtic com insuficient. La cosa més destacable de la pel.lícula és la bellesa dels decorats exteriors. Les illes i les platges del sud del Pacífic sempre són un goig per a la vista. Protagonitzada per Virginia Mayo, Dennis Morgan i David Farral. 15.00 hores.

El rei del joc (*The Cincinati kid*, 1965, 100 minuts) de Norman Jewison. Protagonitzada per Steve McQueen, Edward G. Robinson, Ann-Margaret i Karl Malden. El film constitueix un extraordinari duel interpretatiu entre un jove actor, Steve Mc Queen, i un de veterà, Edward G. Robinson. La pel.lícula està ambientada a la Nova Orleans dels anys trenta i reflecteix el món del joc. 16.30 hores.

Su juego favorito (*Man's favorite sport?*, 1963, 122 minuts) de Howard Hawks. Amb Rock Hudson i Paula Prentiss. Comèdia bastant àcida que gira entorn del matriarcat com a institució típicament nord-americana. 16.00 hores.

Espartaco (*Spartacus*, 1960, 196 minuts) de Stanley Kubrick. Protagonitzada per Kirk Douglas i Jean Simmons. Espectacular adaptació de la novel.la de Howard Fast. 21.55 h.

Aventura en las estrellas (*Star street*, 1986). Film de dibuixos animats. 10.45 hores.

Redondela (1986, 121 minuts) de Pedro Costa. Protagonitzada per Patrick Newell, Carles Velat, Fernando Guillén i Carlos Larrañaga. Tracta uns dels escàndols més foscos dels últims anys del franquisme. La narració està ben resolta, però el conjunt es ressent massa per alguns alts i baixos. 0.15 hores.

Dilluns

Marathon man (*Marathon man* , 1976, 120 minuts) de John Schlesinger. Protagonitzada per Dustin Hoffman, Laurence Olivier, Roy Scheider i William Devane. Babe prepara la seua tesi doctoral. Ell viu amb el seu germà Doc, que és assassinat per un criminal de guerra. Basat en un *bestseller* de William Goldman, autor, també, del guió. 21.30 hores**Circulo de dos** (*Circle of two*, 1980, 104 minuts) de Jules Dassin. Protagonitzada per Richard Burton, Tatum O'Neal, Paula Fitzgerald i Robin Gammell. Una jove coneix en un cinema "X" un vell pintor. Entre els dos naix una relació platònica gràcies a la qual l'home torna a pintar i la xica sofreix la seua primera lliçó de maduresa. 21.30 hores.

Cortina esquinçada (*Torn curtain*, 1966, 119 minuts) d'Alfred Hitchcock. Interpretada per Paul Newman, Julie Andrews i Lila kedrova. El film està inspirat en un fet real: la desaparició de dos diplomàtics anglesos que van marxar del seu país i van anar a la Unió Soviètica. Com la majoria de les pel.lícules de Hitchcock, aquesta també parteix d'un equívoc. 21.50 hores.

Viejo pozo (*Lao Jing*, 1986) de Wu Tianming. Pel.lícula protagonitzada per Zhang Yimou, Liang Yujin i Lu Liping. Film inèdit al nostre territori. S'inclou dins del cicle que TVE dedica al cinema xinés dels anys vuitanta. 1.00 hores.

Aquí un amigo (*Buddy Buddy*, 1983, 96 minuts) de Billy Wilder. Interpretada per Jack Lemmon, Walter Matthau, Paula Prentiss i Klaus Kinski. L'últim film de Wilder fou una decepció. És una adaptació d'una obra teatral de Francis Veber. El plantejament general és prou bo, però és incomprensiblement desaprofitat en una narració avorrida. El millor són les bones interpretacions. 22.35 hores.

Dimarts

De entre los muertos (*Vertigo*, 1958,128 minuts) d'Alfred Hitchcock. Protagonitzada per James Stewart, Kim Novak i Barbara Bel Geddes. Aquest film és una de les obres mestres d'aquest autor. 22.15 hores.

Dragones negros (*Black dragons*) de William Nigh.

El ladrón de cuerpos (*The corpse vanishes*, 1942) de Wallace Fox. Els dos últims films inclosos dins del cicle dedicat a l'actor Bela Lugosi. 1.00 hores.

Dimecres

Algú ha volat sobre el niu del cucut (*One flew over the cuckoo's nest*, 1975, 134 minuts) de Milos Forman. Amb Jack Nicholson, Louise Fletcher, William Refield i Will Sampson. Un ex-combatent de Corea fingeix trastorn psíquica per escapar a la condemna i és internat en un manicomi. on organitza una rebel.lió. Basada en una novel.la de Ken Kesey. 22.00 hores.

El final de un campeón (*North Dallas forty*, 1979, 119 minuts) de Ted Kotcheff. Protagonitzada per Nick Nolte, Charles Durning, Dayle Handdon i Bo Svenson. Una de les innumerables comèdies d'ambient esportiu que el cinema nord-americà ha produït en els últims anys. En aquest cas és el món del rugby el seu objecte. La correcta construcció no resulta massa estimulant. 1.00 hores.

El precio de la victoria (*What price victory* , 1988) de Kevin Connor. Protagonitzada per George Kennedy, Robert Culp i Mac Davis. Com totes les pel.lícules que ofereix TVE en l'espai *Estrenos TV*, és una incògnita per a tots els televidents. 23.30 hores.

Novetats

Març **90**

Publicacions de la Generalitat de Catalunya

Tribuna d'Arqueologia 1988-1989
PVP 600 ptes. 23,5×16,5 cm. Pàg.: 138.

Difusió dels resultats de les excavacions arqueològiques a Catalunya i dels estudis que se'n deriven.

Romea, 125 anys
PVP 2.500 ptes. 24×19 cm. Pàg.: 174.

Història dels 125 anys del teatre Romea, tan suggerent per a l'estudiós com per a l'afeccionat pel gruix documental que aporta, seleccionat d'entre els valuosos fons gràfics i escrits de l'Institut del Teatre.

Artistes de Colònia
PVP 2.500 ptes. 29×21 cm. Pàg.: 140.

Presentació del treball d'un grup d'artistes plàstics de la ciutat alemanya de Colònia, en el marc d'un projecte d'intercanvis culturals progressistes entre Colònia i Barcelona.

L'art de la llum: fotografies d'Eduard Olivella
PVP 800 ptes. 29,7×21 cm. Pàg.: 48.

Catàleg de l'exposició que el fotògraf Eduard Olivella presentà a la Rosenthal Library del Queens College de Nova York.

Begona Egurbide
PVP 500 ptes. 29,7×21 cm. Pàg.: 32.

Catàleg de l'exposició pictòrica que l'artista barcelonina Begona Egurbide presentà al Centre d'Art de Santa Mònica.

Catalan Painters and Sculptors. The Second Vanguard
PVP 2.000 ptes. 29,7×21 cm. Pàg.: 72.

Catàleg de l'exposició realitzada a la Baruch College Gallery de Nova York, on es presentà una mostra representativa de l'obra d'onze artistes catalans contemporanis.

Antoni Clavé. Exposició retrospectiva
PVP 2.000 ptes. 29,7×21 cm. Pàg.: 96.

Catàleg de l'exposició presentada a Barcelona, amb una panoràmica de l'obra pictòrica d'Antoni Clavé, un dels artistes catalans de més anomenada des dels seus inicis, als anys trenta, fins al dia d'avui.

Majúscules i minúscules
PVP 250 ptes. 16,5×23,5 cm. Pàg.: 28.

Amb aquesta publicació s'inicia la col·lecció «Estudis i Propostes», la finalitat de la qual és donar a conèixer criteris lingüístics que ajudin els redactors de textos.

Fires de Catalunya 1990
PVP 500 ptes. 13×26 cm. Pàg.: 52.

Calendari de les fires de Catalunya, en què es recullen les manifestacions firals internacionals, estatals, d'àmbit nacional català i locals. Edició en català i anglès.

Manual d'utilització de la documentació per al treball social a les Unitats Bàsiques d'Atenció Social Primària
PVP 550 ptes. 21×15 cm. Pàg.: 102.

Documentació útil per als professionals del treball social, amb informació fidel sobre el treball social quotidià, els problemes que genera i les solucions que s'hi donen.

Les novetats que figuren en aquest anunci es poden trobar a les llibreries.
Si desitgeu rebre llibres contra reembossament, empleneu la butlleta.

Nombre d'exemplars i títol

Nom i cognoms

Adreça

CP i població Telèfon

Generalitat de Catalunya
E. A. del Diari Oficial i de Publicacions
Llibreria

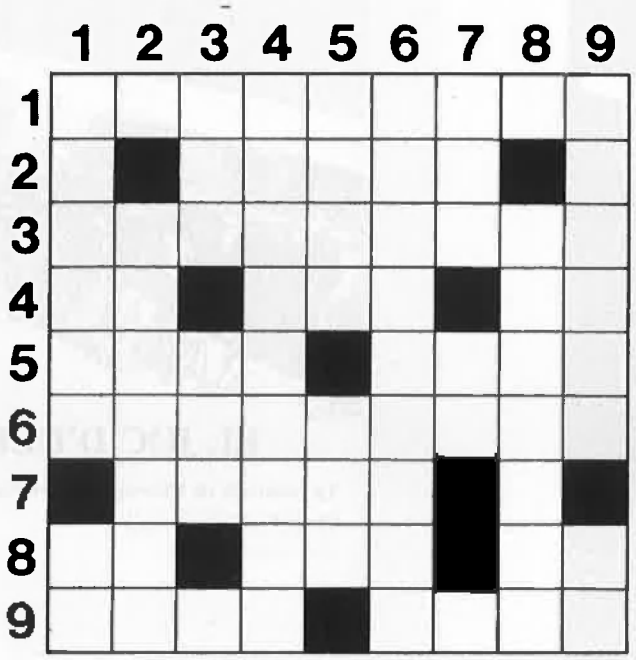
Rambla dels Estudis, 118
08002 Barcelona
Telèfon (93) *302 64 62

Data

Signatura

L'encreuat negre

Per resoldre aquest encreuat negre cal respondre normalment a les definicions verticals, que marquen la pauta de la graella, i intuir els mots amagats en el conte breu que hi ha sota l'epígraf d'horitzontals. Aquestes paraules ocultes van marcades ordenadament per la numeració habitual en qualsevol moment de la narració.

HORITZONTAL: Quan anit l'Hilari arribà cantant a la pensió, amb una torradora de campionat, i es trobà la porta tancada, fou el primer que va cridar (1). Com que no li feien cas repetí els seus brams etílics fins que, cansat i amb la gola seca, en va veure un munt (2) i s'hi assegué ben arrepapat al damunt. Aleshores, allà assegut entre les runes de la fantasmal obra del costat de la pensió, el cap se li poblà de negres pensaments de purificació, com sempre que bevia i li baixava una mica el globus. Es veié immergit en la vida religiosa (3), purgant totes les seves penes.

- (4a)... seria una mica difícil, però significaria la salvació de la meva ànima –pensà mossegant-se el puny esquerre.

Aquestes neures li venien de ben petit. Havia estudiat als jesuïtes i això es notava. Mirà al seu voltant confús i descobrí més materials de l'obra. N'agafà un (4b) i s'entretingué a ficar els dits als seus forats. De mica en mica tornava la sensualitat a les seves venes. Fou llavors que aixecà la vista i observà un pòster mig esquinçat de *vota Fraga* (4c). Va somriure burleta i li llençà el totxo amb totes les seves forces. Amb tan mala sort, però, que va anar a parar a l'aparador d'una botiga. L'estrèpit fou brutal i l'Hilari s'amagà en el més fosc que va trobar (5a).

La bufa li anava ràpidament de baixa. Sentí veus i es va espantar. Ara es veia com un mal germà (5b), un apicultor (6) que pretén cremar les seves abelles després d'agafar la mel que necessita. Tot d'imatges negatives li pampalluguejaven pel cap, quiet al seu amagatall. La seva vida era un desastre. Res de positiu a destacar (7); sempre mirant per ell, sense pensar a ajudar ningú (8a).

Havia perdut la llar (8b, capgirat) per culpa del joc i l'alcohol. Ara havia (8c) de viure en aquella refotuda pensió, amb una mestressa cavernícola (9a) que li feia menjar porqueria. Com que tot estava en silenci una altra vegada, sortí de l'obra i es plantà sota del fanal. Tenia l'estranya sensació que en aquella estampa que li havia donat la cambrera de l'últim bar residia la seva salvació. Tremolós, va butxaquejar a la recerca de la cartera i n'extragué la petita fotografia amb un somrís il.luminat als llavis. Era d'en Khomeini (9b).

VERTICALS: 1. Dona molt pobra. Hàbil. 2. Afectuosos. 3. Bossa gran. Sostre mundial. 4. Trèmula. 5. Darrera. Poemet líric o narratiu de l'època medieval. 6. Capa interior del pericarpi. 7. Estat d'una cosa que arriba a la maduresa. Crit de dolor. 8. Cantelluda. 9. S'entrompa cap per avall. Preposició.

Problema de lògica

La Coordinadora d'Ajuntaments dels Països Catalans decideix treure a concurs públic l'adjudicació de les obres d'acabament de la Sagrada Família de Gaudí. A la subhasta s'hi presenten 5 empreses de les que haureu d'esbrinar-ne el nom, el del seu propietari, el de la ciutat on tenen la seu social i les codicions econòmiques i de temps que ofereixen.

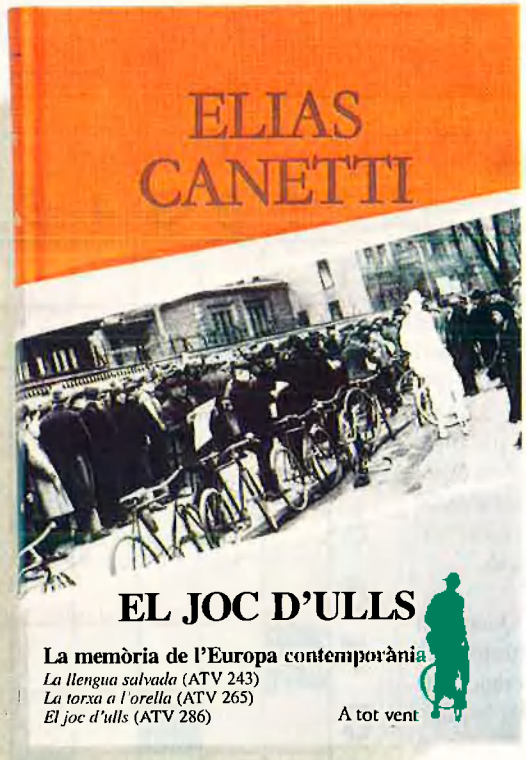
PROPIETARI					
CIUTAT					
EMPRESA					
OFERTA					

1.- El senyor Esteve no és qui té l'empresa a la capital de les Illes Balears. // 2.- L'empresa de València és la que es va comprometre a fer l'obra més ràpidament, retent així homenatge al seu propi nom. // 3.- L'empresa del senyor Roig és la que va fer la millor oferta econòmica, 500 bilions menys que l'empresa Som-hi SA. // 4.- El senyor Font, director de l'empresa Endavant SA no és qui va signar que acabaria l'obra en 91 anys. // 5.- Una de les empreses va ofertar 2.800 bilions en un temps de 84 anys. // 6.- El senyor Oliver va comprometre l'obra en 69 anys i l'empresa Volant SA en 73. //7.- Les empreses de Lleida i Castelló contrasten ja que van presentar les ofertes més econòmica i més cara respectivament. // 8.- L'empresa del senyor Blanch no és de Girona ni tampoc és la que va ofertar 3.100 bilions. // 9.- L'empesa Som-hi SA va ofertar 3.300 bilions, mentre que la del senyor Font va ofertar-ne 3.500. //10.- Els guarismes més alts van ser, econòmicament els 3.600 bilions, i quant a temps, els 105 anys compromesos des de Girona. Però aquestes dues ofertes no van ser fetes per la mateixa empresa. // 11. Una de les empreses es diu JA, SA

A TOT VENT

NAVEGO A TOT VENT

ELS AUTORS DEL MÓN ARA SIGNEN EN CATALÀ

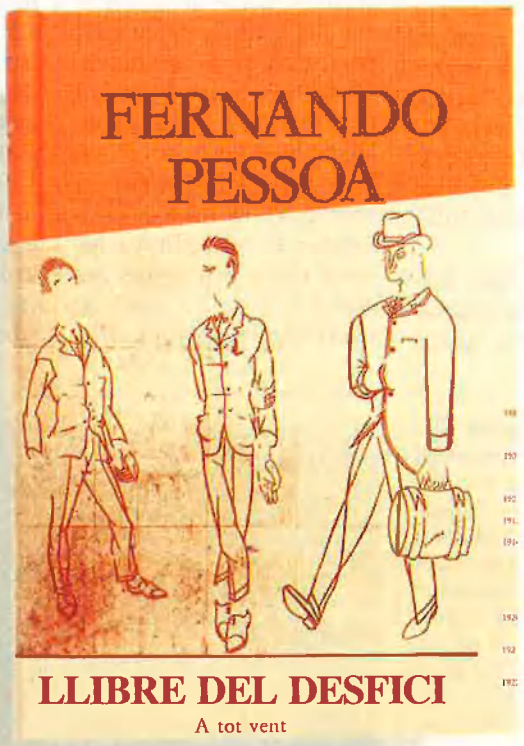

Nº 281

El joc d'ulls

Elias Canetti

L'obra que tanca la trilogia autobiogràfica de l'autor. Un testimoni excepcional de la Viena dels anys trenta.

Nº 283

Llibre del desfici

Fernando Pessoa

La principal obra de Fernando Pessoa. Dietari i reflexions d'un home sense pau.

Edicions Proa
Diputació, 250. Tel. 302 71 18.
08007 Barcelona

Envieu-me més informació sobre la col·lecció A tot vent.

Nom _____

Adreça _____ C.P. _____

Població _____ Tel. _____

CULTURA

30.000 milions a 33 r.p.m.

Segons totes les previsions, aquest any els Països Catalans consumiren productes discogràfics (discos, cassettes i compact disc) per un valor en pessetes superior als 28.000 milions.

La rebaixa dels aranzels, la proliferació i el desenvolupament de la ràdio i la TV privades, el control de la pirateria i l'aparició del nou format digital de reproducció *compact disc*, contribuiran a assolir aquest rècord absolut.

Fenòmens de venda com el de l'elapè *Descanso dominical* del grup Mecano, amb més d'1 milió de còpies, o l'increment del consum de la mal anomenada música clàssica fins a assolir quotes del 15% del total del mercat, donen fe del bon moment d'una indústria —la musical— que esdevé primer vehicle transmissor de cultura de masses, molt per sobre de qualsevol altre.

El 80% d'aquests 28.000 milions (60.000 a tot l'estat), anirà a parar a les butxaques de les 5 multinacionals: WEA amb capital americà, CBS propietat de Sony, i Ariola, Emi i Polygram, les tres sota el control de capital europeu. El 20% restant anirà repartit per les moltes i diverses companyies anomenades independents i que cada vegada ho són menys.

Amb l'entrada en vigor de l'acta europea, l'1 de gener de l'any 1993, la indústria discogràfica es veu obligada, per

Ana Torroja, vocalista de Mecano.

Dalt, Marina Rossell. Baix, Duncan Dhu.

força, a consolidar d'ara i fins aleshores un producte propi, que li permeti continuar generant beneficis en la mateixa proporció que ara, tenint en compte que, aleshores, perdrà competitivitat amb la total desaparició dels aranzels que graven la importació. D'altra banda i com a peix que es mossega la cua, aquest producte estatal haurà de ser d'una qualitat i disposar d'una promoció més que suficients per a poder penetrar i competir en igualtat de condicions en un mercat —l'europeu— que l'any 1989 se situava per primera vegada davant del nordamericà. En aquest sentit, ja se n'han fet intents en els darrers mesos: l'edició d'un disc de Mecano a Itàlia, l'actuació de diversos grups en països comunitaris i fins i tot als Estats Units, cas de Mecano i Duncan Dhu, accions que ara per ara no ofereixen massa perspectives de continuïtat.

Malgrat l'optimisme entorn del ressorgiment del *pop* espanyol, propugnat i defensat per alguns sectors de la crítica i dels mitjans de comunicació, oficialistes i defensors de l'integrisme cultural espanyol, la veritat és que els grups estatals competitius i amb projecció poden ser comptats amb els dits d'una mà.

¿DE QUÈ VA EL 90?

L'any 1989, a l'estat espanyol es van vendre 54 milions de discos, cassettes i compactes; el doble que els venuts durant l'any 1984. És a dir, la indústria discogràfica ha sortit de la crisi en què es

Dalt, Spandau Ballet. Baix, Michael Bolton.

trobava des de l'inici de la dècada.

Amb la marxa actual del mercat, és fàcil preveure que enguany s'assoleixin els 60 milions. Els Països Catalans absorbirem més del 50% d'aquest total.

Molts factors incideixen en aquest increment; el bon moment econòmic n'és el principal. No obstant això, cal recalcar-ne altres que faciliten la penetració i captació dels productes. La difusió àudio-visual de la música és l'element indispensable per al coneixement i promoció d'aquesta, i aquí també la indústria està de bon any. La proliferació dels canals de televisió autonòmics i privats i l'adjudicació de noves llicències de FM, completen el marc idoni per a aquest increment. Fins i tot la premsa escrita especialitzada es veu darrerament reforçada amb l'arribada de capçaleres líders a Europa.

El 70% del volum de vendes l'encapçalen les produccions del Regne Unit i la resta, el producte americà i d'altres, entre els quals hi ha els cantants en castellà.

Quant a tendències, la indústria es recicla hàbilment i periòdicament, revifant tendències i estils d'altres dècades degudament tractats que tornen a llançar-se al mercat. Així s'estableix un moviment perpetu amb unes baixes cotes de creativitat però altíssimes quant a la rendibilitat.

Amb el perill que comporta la generalització podem afirmar que s'allunya l'epidèmia de l'*Acid House*, com sempre amb retard en comparació a la resta de mercats europeus, absorbit i digerit amb altres productes en benefici de les reminiscències del *Soul* i en general el retorn de les veus càlides i negres de vegades amb cares blanques: Lisa Stanfield, Sinead O'Connor o Michael Bolton com a mostres.

Wet Wet Wet, Spandau Ballet, Yes, Marillion i Carmel, entre altres, i com a més destacats, han iniciat a Barcelona i València una temporada de concerts que preveu la importació de productes de la categoria de Phil Collins, Madonna o els Rolling Stones i que confirmen una vegada més que els monstres de la música dels 70 continuen sent comestibles i digeribles per les noves generacions. Avui la indústria fonamenta la seva rendibilitat majoritàriament amb productes de ràpid consum i de minsa qualitat, això revalua els músics de sempre, bons instrumentistes, capaços d'oferir en directe un bon espectacle, encara que en disc no acabin de funcionar del tot o gens.

Grups com Rebeldes, La Guardia, El Último de la Fila o Gabinete Caligari, tots ells amb nou disc al mercat, s'emportaran la quota de mercat reservada a les gires de grups espanyols a les nostres ciutats i que a hores d'ara estan pràcticament tancades.

PAISATGE DESPRÉS DE LA BATALLA

Posteriorment a l'esclat del conflicte de l'Acic (Associació de Cantants i Intèrprets professionals en llengua Cata-

Rolling Stones, Sinead O'Connor i Albert Pla.

lana) amb la Generalitat de Catalunya que va culminar amb l'establiment d'uns compromisos de difusió a través de les emissores de ràdio i televisió de La Corporació, la situació actual de la indústria musical catalana troba la seva millor definició en els continguts pretensiosament escatològics de les cançons d'Albert Pla. Cel i infern, comèdia i tragèdia, violació i castració. Que Albert Pla sigui el cantautor català que més discos ha venut (10.000 còpies aproximadament), després de J.M. Serrat (al voltant de 50.000), durant l'any 1989, demostra la cruesa del panorama.

Albert Pla és a la cançó, i que ningú s'escandalitze, el que les sectes satàniques són al cristianisme.

L'any 1989 es van publicar aproximadament 130 títols en català, incloent-hi intèrprets clàssics i cobles i el total de les vendes no assoleix ni l'1 per cent del total espanyol.

El camí cap a la normalització és difícil; fem algunes constatacions que poden contribuir a centrar el problema: massa companyies petites de caire artesanal que sobreviuen amb productes que no depassen sovint els 1.000 exemplars de venda, totes juntes podrien constituir un parell d'empreses mitjanes. Continuen, doncs, sense resoldre's aspectes com la comercialitat del producte enfront de la necessitat de fornir l'obra d'un fort contingut cultural; els cantats diuen massa coses, massa transcendents. Perquè un disc pugui penetrar en els circuits comercials de ràdio i televisió, ens agradi o no, ha de complir un seguit de requisits; no és un tòpic malintencionat afirmar que la radiació de música cantada en català va en detriment de les audiències dels mitjans àudio-visual tant públics com privats, i això és una realitat fàcilment constatable. La diferència entre Lisa Stanfield i Marina Rossell, d'entrada, està no sols en l'idioma, sinó en el seu productor musical. Si cal, importem-los, però necessitem productors que sàpiguen projectar el producte. Canta el que vulguis, però que sigui atractiu i, per tant, comercial. Cantar en català no ha de significar una excepció a les regles del mercat.

La difusió massiva comporta uns compromisos formals.

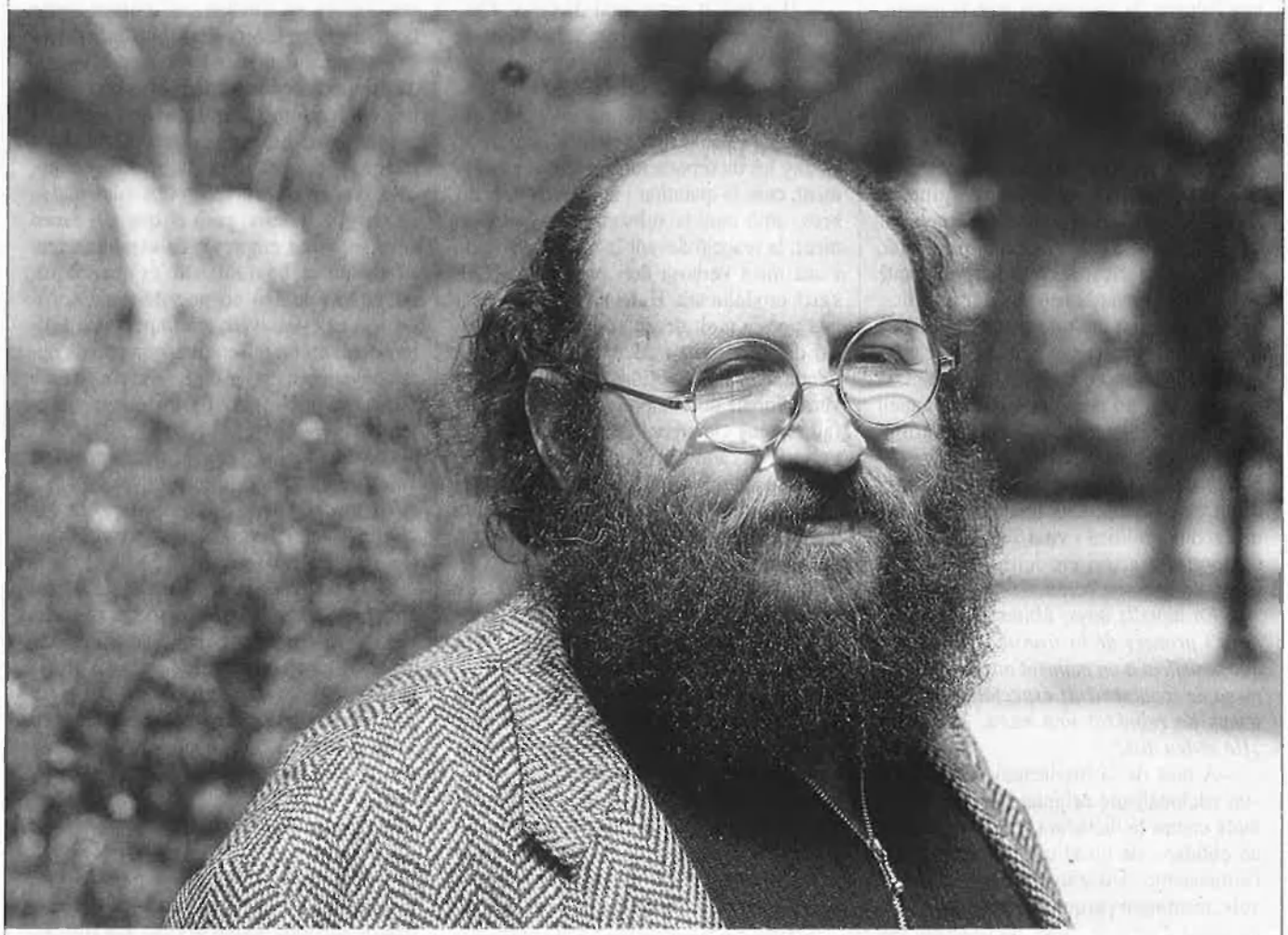
Si més no, ho tornarem a repetir: la producció musical catalana no arriba ni a l'1 per cent del total espanyol.

Miquel Miralles

Marc Granell: l'entusiasme escèptic

Res humà no li és aliè

Marc Granell és un poeta profund que s'oculta darrere una immensa massa de treball en pro de la poesia. Sense aquest activista literari la història de dues dècades de poesia valenciana seria molt més breu i molt més grisa.

"El to mitjà de la poesia valenciana és cada vegada millor".

Conta Nietzsche que el pare de Frederic el Gran tremolava, en els seus últims dies, pensant que, en comptes del soldat que Prússia necessitava, havia parit un filòsof llanguid, massa amic d'estetes i de llibres i a més a més escèptic, un pessimista irredimible. La desesperació del seu progenitor no va impedir que el príncep pessimista pujara al tron, i l'epítet amb què ha passat a la història eximeix de fer més comentaris. Frederic el Gran coneixia els homes. També va escriure llibres. L'escepticisme té curioses conseqüències.

Marc Granell és el poeta més resoludament escèptic que circula per València, el més desenganyat i, potser, el més lúcid. Ha escrit quatre llibres, ha estat el motor d'algunes revistes memorables, de molts projectes, ha llegit, assessorat i corregit molts llibres, ha dirigit dues col.leccions de poesia d'un nivell que des de València no es pot mesurar; la major part dels poetes joves valencians han aconseguit publicar gràcies a ell. Tot plegat, un esforç discret i eficacíssim, estrictament voluntariós, per fer possible, any rere any, que la lírica dispose d'un lloc davall el sol d'aquest estrany país. El mèrit prussià que tot això té no pot ser discutit, però tampoc no hauria d'ocultar l'amarga delícia inimitable dels seus versos.

—La teua trajectòria literària va unida als destins de la generació dels 70, una generació que a València sembla, més que res, un club d'amics i coneguts.

—Vaig tenir la sort de conèixer prompte gent interessada en la literatura, com Jaime Siles, que era professor meu de grec en el batxillerat. A través d'ell em vaig relacionar amb gent com José L. Falcó, José M. Izquierdo, Nacho Errando, Eduard Verger i Josep Piera. Vam fer amistat i començàrem a reunir-nos, a fer tertúlies, intercanviar informació, un diàleg constant que encara continua. Crec que la caracte-

rística més important d'aquells anys és que no ens plantejàvem la literatura en solitari sinó com a grup. La situació política i cultural que travessava l'estat ens va impulsar a organitzar plataformes de publicació, revistes, etc., davant d'una realitat molt refractària a la cultura.

—En canvi, vistos ara, els resultats literaris no semblen tan homogenis.

—Els anys 70 són una barreja molt complexa. Estèticament sí que ens unia una voluntat de trencament amb la generació anterior, però amb un arc de respostes molt ample. Fugíem d'una poesia estrictament *militant*, influïts per l'avantguardisme de començaments de segle, cap a una major exigència formal, però cadascú s'ho resolia a la seua manera. No hi havia tampoc uns interessos específics de grup, el que hi havia era una atmosfera compartida. La generació dels 70 és un invent, clar, com totes, fabricat a consciència perquè se'n va comprovar la necessitat. Els crítics, que sempre van molt despistats –i llavors més encara– necessiten etiquetes per a les seues comparances i classificacions. Cas contrari, així ho pensàvem llavors, aquell esforç modernitzador, la nostra contribució, més o menys modesta, a la cultura nacional que es pretenia construir, s'hauria diluït estèrilment. Ens uneix, en tot cas, una actitud política i vital i tot el que això comportava: actes, encontres, col.laboracions, un contacte humà.

—En aquells anys, últims de la dictadura i primers de la transició, semblava que assistíem a un moment auroral, a una mena de renaixement; expectatives que el temps ha rebaixat una mica, em pense ¿Ho vivíeu així?

—A més de la implicació nacionalista –un nacionalisme originat i mogut per la lluita contra la dictadura, cosa que caldria no oblidar–, de tot el que vivíem recorde l'entusiasme. Un entusiasme ingenu, si vols, mantingut perquè ens sentíem a l'expectativa d'un gran canvi, no solament polític, sinó també artístic, en la manera de viure, fins i tot íntim, vital. Creiem assistir a una inauguració joiosa.

—En canvi, des del començament, en la teua poesia es constata un cert escepticisme.

—Aquesta és l'altra cara de la moneda. De tota manera, la meua poesia ha estat un mica distinta a la de la línia general. M'he sentit sempre molt integrat dins les activitats comunes i alhora m'ho mirava tot com des de fora. Malgrat l'entusiasme hi havia el dubte, també la ironia i l'amargor, per la societat en què vivim ...

—La tribu, com la qualificaves en un títol.

—Sí, i també per nosaltres mateixos, que potser ens la mereixem massa –almenys no hem sabut fer-la millor. S'ha dit que jo feia una poesia molt pessimista, encara que crec que, ja en el fet d'escriure-la, glatia una esperança de fons.

—Al cap de més de quinze anys d'activisme poètic, has disposat d'una talaia envejable per constatar l'evolució del gènere. ¿Què ha passat ací, en poesia, des d'aquells prometedors 70 fins a la dècada que ara encetem?

—Han passat coses molt distintes. Després de la primera efervescència, i durant anys, la situació va ser preocupant. Hi havia poques incorporacions i, llevat d'alguns casos, amb una formació lectora deficient. Era un desnivell notori. Però d'any en any les incorporacions han anat en augment, com la quantitat i la qualitat dels llibres, amb canvis substancials. Curiosament, la reacció davant la retòrica tancada i una mica verbosa dels primers anys 70 s'està produint ara. Hi ha un interès per fer una poesia molt decantada cap a l'expressió del sentiment i de la pròpia vida; un llenguatge més quotidià, un to més conversacional, no sempre reeixit. Potser hi falten veus clarament destacades, però el to mitjà és cada vegada millor. Aquesta és la part positiva. També cal dir que a voltes comproves que darrere d'un to sostingut, d'una tècnica impecable, no hi ha res, o meres banalitats.

—¿Amb tot això es podria fabricar una altra generació?

—No hi ha res impossible, però ho trobe difícil. No hi ha consignes, ni enemics declarats, ni to dominant, ni vitalitat grupal. Hi ha una gran diversitat i una gran tolerància, però cadascú pel seu camí. I, com que hi ha hagut possibilitats de publicar, han creat molt poques plataformes pròpies. La tertúlia de l'Arana, que és molt important, la du gent de la generació anterior. Quant a revistes joves, hi ha *L'hora baixa* i poca cosa més.

—Dirigies una col.lecció de poesia a cada punt més prestigiosa dins de l'editorial Gregal, que ara es tombaleja a la vora d'una fallida espectacular. Haurà estat amarg.

—M'ha afectat prou. Ha paralitzat una iniciativa que podria haver donat millors fruits. Cert que en altres sectors, com el del llibre de text, el desastre es deixarà sentir més, però per a la poesia, vista la prudència o la hilaritat amb què els editors d'ací repleguen qualsevol proposta de publicar aquest gènere, significa un buit molt gran.

—La de Gregal era una mort anunciada.

—Fins i tot preanunciada, sobretot atenent la catadura, diguem-ne, dels personatges rectors. Però, tenint en compte que es tractava d'un negoci infal.liblement enorme, costava de creure que pogueren amb ella. I ja hem vist que sí que hi han pogut.

—La situació, per als poetes novençans, està cada dia més negra.

— No és una situació gens nova. El gènere té un públic difícil i minoritari. Amb tot, aquesta fallida m'ha fet pensar que seria hora que els poetes i viciosos lectors, que encara en queden, assumiren sense fantasies la vertadera situació d'un producte amb poca demanda i tornaren a impulsar mitjans modestos però efectius: revistes, col.leccions, plaquettes de fabricació pròpia, sense esperar la gran col.lecció somiada, l'editorial potent i el màrqueting. Crec que els editors tenen una mica massa de por a la poesia, però el que ells facen amb les seues empreses és assumpte seu. El que no acabe d'entendre és que, abans, els editors tenien un poc de mala consciència i s'excusaven; ara impera una actitud irònica, commiserativa, quan no de pura conya marinera, si un infeliç els ve amb punyetes poètiques. És un canvi simptomàtic.

—S'ha parlat prou, darrerament a València, de les curioses relacions amor-odi entre el poder i l'escriptor, i de les conseqüències, culturalment paralitzadores, que se'n deriven.

— El poder, en general, tracta l'escriptor amb menyspreu i al mateix temps amb una certa por. Vist des de dalt, l'artista és una espècie de nan pervers que pot tenir gràcia però que no se sap mai per on pot eixir. Ara bé, com que va comprovant que resulta prou més fàcil de controlar del que es pensava, va prenent-se confiances excessives.

—Al capdavall vivim en una societat de compra-venda.

—El poder només compra a qui vol ser comprat. A mi m'astora observar determinades actituds entre alguns escriptors: componendes i negociacions per aconseguir prebendes, avantatges, premis, coses mínimes en el fons, molletes. És ridícul. Tot prové de la idea que l'escriptor ha de viure, d'una manera o d'altra, de la seua obra. Això seria possible dins una societat culta, àmplia, que demanara aquesta mena de productes. La nostra societat no és així i els qui ens governen tampoc no fan gran cosa perquè ho siga. Aquest és el problema fonamental i no l'escassedat de les almoines. Les institucions no incentiven les necessitats culturals; l'escriptor *professional* no pot viure del seu treball, ni podrà, d'ací que es dedique a un estrany estira i amolla amb els poderosos. Això explica, d'altra banda, que enmig de la trivialitat

Granell, el poeta més desenganyat i, potser, més lúcid que circula per València.

òbvia del nostre present les poques crítiques que se senten siguen tan mediocres, tan *acomodades*, com el poder mateix.

—*El to de la teua crítica, en poemes i articles, és evidentment moral. Es podria dir que, com altres escriptors del temps, pertanys més a una esquerra ètica que a una d'econòmica.*

—A l'econòmica no podia ser. Jo no he llegit mai *El capital* ni hi enten un borral. Es tracta, simplement, de mirar i de reflectir d'una manera humana. El meu sentiment d'esquerra és més humanista que pròpiament polític. Fins i tot, a voltes m'he sentit culpable per no haver incidit més en política.

— *Un dels blancs més constants d'aquesta crítica humanista és la serialització del gustos, de les actituds, de la vida dels humans, la seua conversió en merc aderia.*

—Perquè la societat em sembla una trampa, un gran exercici d'organització amb una tendència decidida cap a la deshumanització. Una deshumanització que cada dia s'aprofundeix més, inclús amb la participació –amb un cinisme impresssionant i, potser, en cert sentit, lúcid– de grups i d'ideologies que semblava que pretenien combatre-la. De tota manera, continue creient en l'eficàcia contenidora, humanament dignificadora, de la crítica, almenys per a qui l'exerceix.

—*¿La teua literatura ha estat un exerc i-ci, per a una veu, de comprensió del món?*

—M'hauria agradat dir que ha estat un refugi. La meua és la poesia d'algú que ha mirat el món amb por i sobretot amb estranyesa, i que ha intentat expressar l'estranyesa i la conflictivitat d'aquest món. D'altra banda, la cultura, el coneixement, no es té; s'assumeix i s'aplica. Ha de servir per a intentar entendre's i entendre els altres, per viure; sinó, no serveix de res. Cal actuar en conseqüència.

—*¿Encara escrius poesies?*

—Des de l'últim llibre he anat escrivint molt lentament. Amb l'edat, em pense, l'escriptura s'alenteix. Primer perquè vas adonant-te de les mancaces que tens, després per la pèrdua d'aquell entusiasme, de la motivació de l'esperança. Em sent com quan s'ix de l'adolescència, més escèptic, però també més madur. De tota manera tinc avançat un altre llibre, i si hi ha sort i les muses no em són massa esquives espere poder-lo acabar en un any. Espere també que reflectesca un poc d'aquesta espècie de maduresa desansiada.

—*Vas arribar a la literatura per l'amistat. ¿Quina d'aquestes dues passions t'ha estat menys inútil?*

—La literatura m'apassiona, però preferesc els amics. ¿Escriuria si visquera a soles, a una illa deserta? Potser. Però no puc destriar-ho. M'és impossible deslligar la literatura de les persones. L'amistat, els projectes, els grups, la voluntat d'un treball en comú, han estat el motor del meu amor als llibres i aquesta passió m'ha brindat nous amics. Així ha anat i així és com ho vull.

Enric Sòria

L'OU COM BALLA

Joan de Sagarra

'Destino'

Els periodistes Carles Geli i Josep Ma. Huertas acaben de publicar un estudi sobre el setmanari *Destino*: *Les tres vides de'Destino'*, guardonat amb el Premi Antoni Rovira i Virgili. És el primer estudi aparegut que abasta la vida del setmanari en les seves tres etapes: la falangista (1937-39), la barcelonesa i més coneguda (1939-70), i la crisi final (1975). Fins ara no s'havia publicat cap treball sobre la que va ser, durant molts anys, la més important revista espanyola, cosa que ja dóna una imatge, força eloqüent, de la curiositat i imaginació dels nostres editors.

En dues ocasions vaig fer el meu paper entorn de tan prestigiós setmanari. La primera va ser el 1961, quan juntament amb la meva mare vaig influir en el meu pare perquè deixés de col.laborar-hi. Va ser arran d'una Nota de la Redacció (escrita per l'editor de la revista, Josep Vergés) en la qual es deia que "Josep Pla és el primer periodista i escriptor actual", cosa que al meu pare li va caure com un tir. Lluís Permanyer ha contat amb pèls i senyals (*Sagarra, vist pels seus íntims*, Edhasa, 1982) la sortida del meu pare de *Destino*. En el llibre de Geli i Huertas, Néstor Luján, que sembla haver oblidat les coses que va escriure Permanyer, en part a partir del testimoniatge de Luján, diu que Sagarra "se'n va anar, acusant-nos externament de ser poc franquistes" (...) "És clar", afegeix, "que llavors ja era president de la Societat d'Autors de Catalunya i vice-president de la d'Espanya. .. També és veritat que cobrava poc a *Destino* i amb l'obra *La ferida lluminosa* ja en tenia prou".

Curiosament, l'any 1961, l'any de la seva mort (que tingué lloc al setembre), el meu pare era tan franquista que el seu únic desig era abandonar el país (Porcioles li havia ofert la Delegació de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona) i instal.lar-se a Roma per una llarga temporada. El meu pare no va ser mai president de la Societat d'Autors de Catalunya (que no va existir mai) ni vicepresident de la d'Espanya. Quant a *La ferida lluminosa*, es va estrenar el 1954 (en català, Teatre Romea), la versió castellana el 1956 (Teatro Lara, Madrid), i el 1961 amb prou feines si donava tres pessetes.

Retrats de Josep Maria de Sagarra realitzats per Canals.

La segona ocasió en què vaig fer algun paper entorn de *Destino* va ser quan vaig escriure el meu article "El banquero Jordi Pujol" (*Mundo Diario*, 25 de maig de 1975), que "va destacar per la seva duresa", com escriuen Geli i Huertas. Era un article a favor de Luján, obligat a abandonar *Destino*, i en contra de Pujol i de l'advocat Salvador Casanovas, i de Baltasar Porcel, que va desplaçar Luján en la direcció. Aquell article, el vaig pagar car. Al cap d'un any em va tancar les portes de Ràdio Barcelona, que aleshores dirigia Carles Sentís, avui president del Col.legi de Periodistes de Catalunya que edita, juntament amb la Diputació barcelonesa, el llibre de Geli i Huertas. Més recentment, em va impedir treballar en TV3 i fa un parell d'anys va vetar (via Prenafeta) la meva possible col.laboració en una emissora de la Generalitat.

Però també he rigut molt. Si Vergés va dir un dia que Pla era el "primer periodista i escriptor actual", Pujol, per no ser menys, va dir de Porcel que era "el primer prosista de Catalunya", i no content encara, es va dignar a presentar un llibre sobre cuina catalana escrit per Luján i la seva esposa. Ignoro si Pujol va dir de Luján que era "el primer estómac de Catalunya", però no m'estranyaria en absolut. Ja ho he dit: he rigut molt i penso continuar rient.

CIENCIA I MEDI AMBIENT

L'alteració microclimàtica, vell somni de la humanitat.

La pluja artificial

Una qüestió prioritària per al segle que ve és l'augment del rendiment productiu, basat en diversos avanços tecnològics; d'una banda, la biotecnologia i l'altra, les noves tècniques d'alteració microclimàtica.

Són necessaris molts diners i treball per a aconseguir petits augments pluviometrics.

Des de sempre l'home ha somniat de modificar el temps atmosfèric per evitar les catàstrofes naturals. La relació més comuna entre nosaltres i la naturalesa ha estat la por a les desgràcies provocades per energies desconegudes i mitificades si bé amb l'aparició de tot tipus de déus atmosfèrics, relacionats amb les diferents civilitzacions. Les idees dels mags o dels bruixots fent conjurs, sacrificis i rogatives per aconseguir que ploga poden semblar ridícules, tot i que no són massa llunyanes en el temps. Ara, el futur de la humanitat al nostre planeta depén, inexorablement, del desenvolupament ràpid d'aquestes noves tecnologies.

La situació actual de fam i subdesenvolupament de molts pobles ens fa preguntar si serà possible trobar cap solució.

ELS FACTORS ORIGINARIS DE LA PLUJA

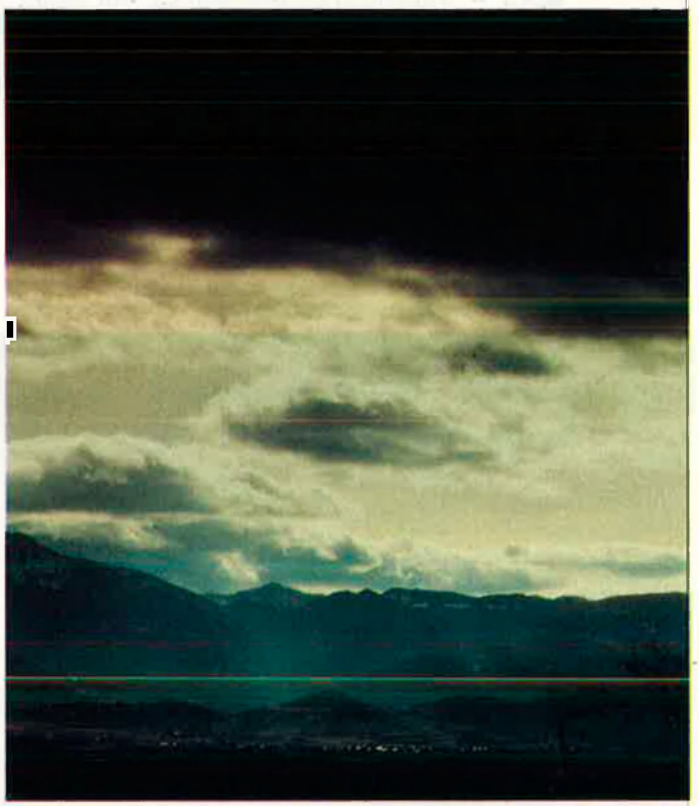
L'ascensió ràpida de l'aire és una part molt important per a originar els xàfecs amb diferents graus d'intensitat ja que l'elevació comporta un refredament, el qual origina la condensació de la humitat en forma de núvols. Sense la participació de l'home, les gotes dins dels núvols conserven el seu estat líquid a l'atmosfera en l'interval entre els 0 i –10 graus centígrads –dins del punt de congelació de l'aigua–. La fase de gel començarà en el núvol a una temperatura de –10- C aproximadament i resultarà decisiva perquè les precipitacions es facen evidents en la superfície terrestre a causa de l'evaporació patida sempre abans d'arribar. Així, sovint la fase d'aigua no és suficient i la calor no permet la pluja més que a les

Una alteració del règim natural

No sempre els resultats per a obtenir pluja artificial són favorables. De vegades, lògicament no sempre, s'aconsegueix tot el contrari, és a dir, provocar la completa dissipació del núvol. ¿Per què? Sembla que la causa d'això és la destrucció, com a conseqüència de la *injecció* de partícules estranyes, dels corrents ascendents i descendents que hi ha dins dels grans cúmuls i per tant el núvol a l'últim desapareix. Les causes de tot això no són massa clares i per tant el tema de la pluja artificial encara continua molt endarrerit.

La natura, habitualment, és bastant equivativa, encara que temporalment pugui alterar-se. Per tant, l'alteració de la distribució en el règim de precipitacions no pot ser, penso jo, molt recomanable. Posem un exemple: un pagès té un camp amb un conreu determinat. Doncs, bé, ell sap que més o menys durant certs mesos pot esperar un règim o ritme de pluges determinat. Si a les muntanyes del costat es fan intents de pluja artificial i realment se n'aconsegueix, és molt possible que quan arribin els núvols a la zona d'aquest pagès, hi arribin ja *assedegats* i per tant, bé que només localment, s'alteri notablement el règim de precipitacions. Hi ha un altre factor que s'ha de tenir en compte encara que pot semblar evident. Si no s'hagués iniciat aquest procés d'injectar partícules a un determinat núvol i que posteriorment provoca una determinada quantitat de precipitacions, ¿realment ell sol hauria provocat aquesta precipitació?¿O n'hauria provocat potser més? Aquest punt realment serà difícil d'esbrinar.

Francesc Mauri.

muntanyes elevades.

Per aquesta raó és necessari que el núvol arribe a una altura suficient per a obtenir la fase sòlida, encara que no és la mateixa durant l'estiu que a l'hivern, ja que en el primer cas aquesta cota es troba a gran alçada.

Aquest problema ha estat un dels principals als quals ens enfrontem i a hores d'ara se cerca provocar les precipitacions quan els núvols siguen a la frontera del 0º C.

LES TÈCNIQUES ACTUALS

Un dels mètodes utilitzats per a resoldre el problema exposat abans és l'arruixament, des de dalt, amb avions, de sutja damunt del cap del núvol, que quedarà tenyit de negre. Així doncs, com els rajos solars escalfen amb més intensitat les superfícies negres que les blanques, alehores el núvol sofreix un nou impuls ascensional, i és atret cap al camp tèrmic previst, és a dir, cap a aquestes parts que més tard seran tractades amb *sembres* –introducció de partícules en suspensió a l'interior dels núvols per diferents mitjans.

Aquestes partícules constitueixen un requisit addicional per a la formació de núvols: floten en l'aire natural, facilitant a l'aire saturat d'humitat la formació de gotetes i provocant l'aparició de gel a la frontera del –10º C mitjançant la sublimació.

Les investigacions van encaminades també cap a compostos que com el iodur de plata (IAG) que ara utilitzen molt per a aquesta tasca, ja que acceleren el procés formatiu amb solucions d'acetona i amoníac. Petites quantitats de iodur s'han comprovat útils per a la formació prematura de gel dins dels grans cúmuls.

Aquestes partícules són escampades amb avions per a ser filtrades pels núvols i abasten els punts més adequats per a la sembra. Amb tot, no és difícil que les partícules en suspensió n'isquen expulsades cap a dalt, en els casos que la força ascensional siga tan forta que el corrent d'aire vertical isca pràcticament del núvol.

Un altre mètode per a fer la sembra és l'afegit de partícules dins del corrent ascendent que més tard originarà el núvol, amb uns generadors col.locats a terra que les mesclen amb l'aire. Després d'un llarg camí, arribara l'interval 0 graus a –10, on podran facilitar la pluja.

La tècnica més directa és, sens dubte, la utilització de coets dirigits cap a les zones del núvol més carregades d'aigua –prèviament localitzades amb el radar–, on explotaran, amb la conseqüent escampada de les partícules.

ELS RESULTATS OBTINGUTS FINS ARA

Durant la dècada dels 70, en alguns punts d'Alemanya es van realitzar experiències que mostraven un augment global de les precipitacions d'un deu per cent, encara que amb sembra ininterrompuda es podria superar aquest percentatge. A hores d'ara són necessaris molts diners i treball per a aconseguir petits augments pluviomètrics, però ja són molts els projectes d'investigació. A l'estat espanyol, per exemple, n'hi ha un de molt important al riu Duero que pot ser el primer pas per a l'aplicació d'aquestes tècniques arreu.

De tota manera, el nombre d'investigacions sovint no es troba en proporció amb les necessitats imposades per l'augment progessiu de la població als diferents països i així tenim com a conseqüència situacions ben compromeses quan l'aigua escasseja. Abans hem vist que la solució passa només per un equip multidisciplinat en els diversos camps de previsió o alteració del temps atmosfèric, que hauran de decidir quen ha de ploure i quan no, mal que pese a tothom.

Josep M. Trigo.

¿Ús civil o ús militar?

L'estat francès ven una central nuclear al Pakistan. Això produeix recels sobre l'ús que aquest país en faci.

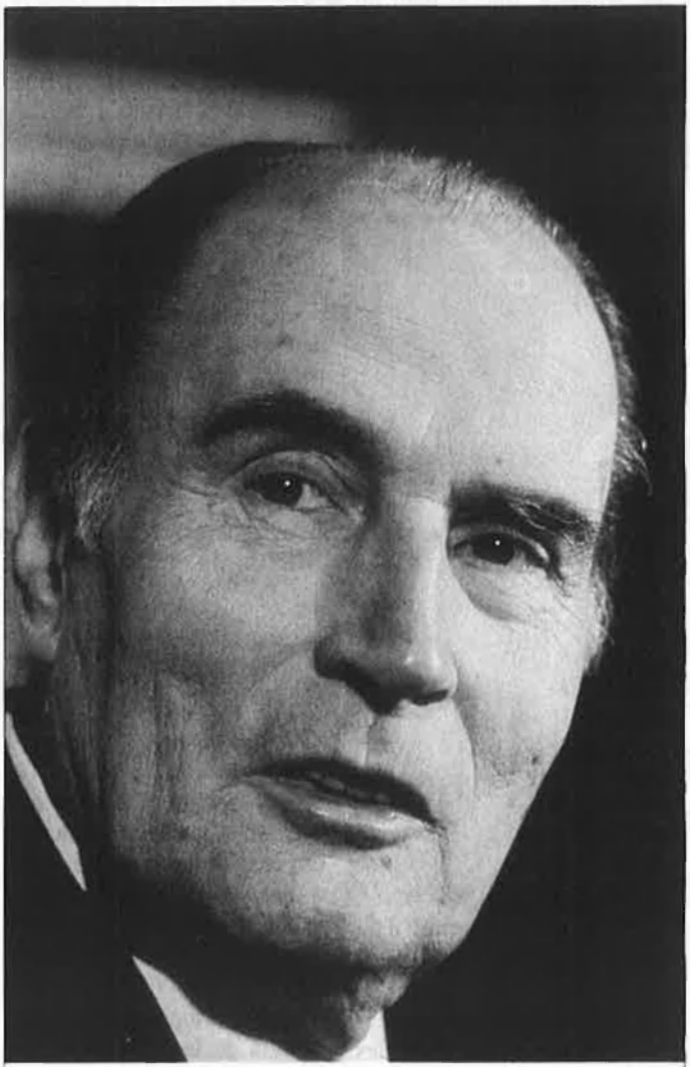
En oposició al Tractat de no-proliferació, del 1968, i a l'embargament de matèries nuclears, decretat per James Carter el 1978, el president francès François Mitterrand sembla haver ofert al Pakistan una central nuclear. En el seu recent viatge al país asiàtic, Mitterrand hauria volgut compensar la suspensió d'una venda semblant el 1978.

Aquella vegada, Pakistan havia estat acusat d'haver intentat dotar-se d'una indústria nuclear civil, que es pogués adaptar a finalitats militars. Segons els països occidentals, Pakistan havia utilitzat tots els mitjans, inclosa la pirateria tecnològica o la complicitat amb Líbia, per tal de poder fabricar una *bomba islàmica*.

Ja fa uns anys, però, que França havia manifestat el seu desig de vendre una central nuclear al Pakistan, amb la condició d'assegurar que se'n fes una utilització únicament civil. El que preocupa ara és saber si realment Pakistan només farà la central per obtenir energia.

Això sembla força probable. En primer lloc, perquè els serveis secrets occidentals pensen que Pakistan ja té la bomba. També hi ha raons tècniques. La central que es ven es compon de dos reactors d'aigua pressuritzada, amb una potència de 900 megawatts i que compliquen molt la fabricació de primera matèria per a ús militar.

Per a aquesta darrera finalitat, hi ha dos procediments. L'un és separar els dos isòtops de l'urani natural i després augmentar la concentració del més fissil –U 235– fins a un 95% –enriquiment de l'urani–. Un altre procediment és utilitzar l'urani irradiat per a obtenir plutoni. Això es fa a partir d'urani 238, fàcil de trobar en el mercat internacional.

François Mitterrand, en nom de l'estat francès, vol obrir-se camí a Pakistan venent-li tecnologia nuclear.

Pakistan ja ha fabricat plutoni. A partir d'una central d'origen canadenc, fabricava anualment uns 80 quilograms de plutoni, suficient per a fabricar quinze bombes. Les pressions de Carter i Giscard obligaren a tancar aquesta central el 1978.

Les centrals que França pot vendre no faciliten aquests procediments. D'una banda, el combustible és pobre en U 235 i Pakistan no té una planta per a enriquir-lo –si més no, oficialment–. Tot i així, la CIA creu que hi ha una fàbrica per enriquiment, si bé el cost per fer-ho seria molt elevat.

L'extracció de plutoni, d'altra banda, és costosa i difícil. Per això, es creu que l'ús de la central serà civil. El temor també es presenta en el sentit que es produís en aquell país un nou Txernòbil. Tot i que es diu que al Pakistan hi ha tècnics d'alt nivell, EDF –Electricité de France– assistiria els pakistanesos durant uns anys.

Moltes centrals del Tercer Món funcionen a baix rendiment. Per tal d'amortitzar-les, els francesos creuen que poden vendre estudis d'impacte, cursos de formació, peces de recanvi, mitjans sanitaris, equips de seguretat, etc.

Tot això conformaria un gran negoci. Cal pensar que el sector nuclear està en crisi i que França té nombroses centrals. En els darrers cinc anys, els francesos només han venut una central –a la Xina–. Però no falten crítiques per la venda de materials nuclears a un país amb sistema polític inestable i en una zona molt conflictiva. Això no permet assegurar la manca de perill en aquesta instal.lació.

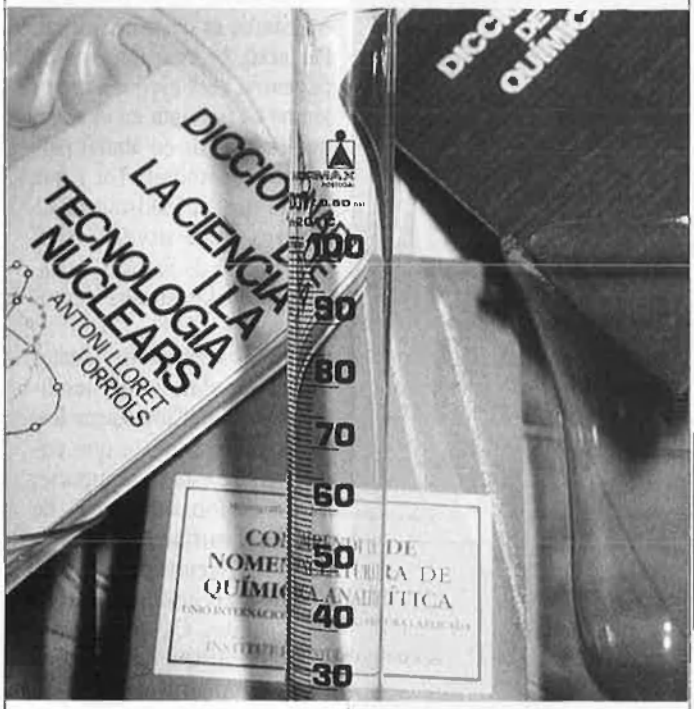
De tota manera, l'estat francès vol obrir-se cap a aquests països en vies de desenvolupament. Ajudar el Pakistan a tirar endavant pot obrir les portes del mercat àrab i asiàtic. Uns 100 milions de clients esperen.

Xavier Duran

La formulació química en català, normalitzada

PRESTATGE

La normalització lingüística no sols s'ha de realitzar en l'àmbit administratiu, jurídic o esportiu. També la ciència requereix unificar normes respecte a l'ús del català. La formulació química n'és un exemple. Fins fa poc hi podia haver dubtes a l'hora d'anomenar, en català, algun dels milions de compostos orgànics que contenen carboni. Ara l'Institut d'Estudis Catalans i el Consell Superior d'Investigacions Científiques ha editat l'adaptació de les regles de la IUPAQ –Unió Internacional de Química Pura i Aplicada– en el llibre *Nomenclatura de Química Orgànica* (1989; 339 pàgs.). Es tracta d'un treball de diversos membres de la secció de química de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques de l'Institut d'Estudis Catalans, que valgué als seus autors el IV Premi Joaquim Torres i Ibern.

Cada llengua té les seves característiques. Això implica haver d'adaptar les regles internacionals a cada idioma i resoldre els diferents dubtes que es presentin. No és un treball fàcil. Però l'important és, sobretot, que hi hagi un criteri unificat i que ningú no dubti en el moment de formular un compost en català. És necessària una obra de referència, que dicti les normes a seguir. Aquesta és la funció d'aquest llibre. Després d'un pròleg on els autors expliquen alguns dels problemes característics del català i la manera com s'han resolt, es donen les regles de química orgànica, amb nombrosos exemples i il.lustracions. Al final del llibre hi ha una llista de radicals i un índex alfabètic de compostos.

Es tracta, doncs, d'una obra que es feia molt necessària i a la qual seguirà ben aviat la nomenclatura en química inorgànica. Aquests dos llibres són imprescindibles per a professors, estudiants i químics en general.

Xavier Duran

Florència, ciència i art

TUB D'ASSAIG

Passejar per Florència és voltar fulls d'història de l'art a cada pas. Entre monuments, estàtues i pintures, el visitant s'hi pot passar setmanes. Però a Florència hi ha llocs dignes de veure que, si bé no deixen de tenir èxit, escapen a la majoria dels turistes. L'Institut i Museu d'Història de la Ciència, per exemple, mostra una sèrie interessantíssima d'instruments de l'època de Galileu, a més de molts altres objectes. Galileu, nascut a Pisa, es va traslladar a Florència als deu anys i, sota la protecció del duc de Toscana, hi va fer, més endavant, una part dels seus treballs. Ens enganyaríem si penséssim que és l'únic referent científic per al visitant. Milions de persones admiren la cúpula del Duomo, però molt pocs s'aturen a pensar els catorze anys de càlculs de Brunelleschi. La cúpula, com molts altres edificis, fou un repte tècnic. El mateix es pot dir d'algunes escultures. Calia conèixer molt bé les característiques del material per aprofitar-lo. Calia tenir en compte la distribució de la massa per a fer un conjunt equilibrat. I encara queden els tresors pictòrics, on es palesa el desenvolupament produït gràcies a l'aparició de la perspectiva, un concepte geomètric.

No dubto que no deuen ser aquests els aspectes més des-

Mètodes ortopèdics per a fer els arbres més llargs

POLS D'ESTELS

Gabril Abramavic Ilizarov (Ilizarov a seques per als amics) és un metge especialitzat en ortopèdia que va nàixer fa bastants anys a Sibèria. Quan només en tenia 12 era analfabet i pasturava vaques. Als 25 va començar a estudiar medicina i després enginyeria. Avui és el director de l'Institut Clínic Experimental d'Ortopèdia i Traumatologia de la Universitat de Kurgan, a la Sibèria meridional.

El 1954 va dissenyar un mètode – heterodox en aquells moments– que mitjançant fortes agulles que travessaven els ossos, anelles que enrotllaven dalt i baix d'un os, i uns mecanismes longitudinals que les unien, era capaç de fer créixer l'os ben bé fins a 25 centímetres.

Primer va ser l'estupor, després la curiositat i, finalment, el rendir-se a l'evidència. El cas és que molts metges –estem parlant de 1959– ja enviaven pacients a l'Institut d'Ilizarov perquè els corregís alguns defectes, bé de naixement, bé deguts a causes traumatològiques. Ha operat mitjançant els seus claus, pinces i anelles milers i milers de persones, i ha creat escola arreu del món, però sobretot a Europa. A Itàlia, sense anar mes lluny, té una Associació d'Amics per l'Estudi i Aplicació del Mètode Ilizarov (ASAMI) que aplega molts traumatòlegs. A l'estat espanyol sembla que aviat n'hi haurà una de semblant.

Quan el 1985 va venir a Madrid, Ilizarov va ser objecte de tota mena de comentaris. De si havia copiat el mètode d'un cirurgià de segles abans, de si allò era més propi d'un manyà que d'un metge, etcètera, etcètera. Però també va convèncer molts altres. De fet, des del 1984 un

Florència, cúpula del Duomo

tacats. Però ara que les noves tecnologies ajuden a la reconstrucció i conservació d'edificis i monuments, ara que els tallers de restauració incorporen els procediments més moderns, gràcies al desenvolupament de la física i la química, resulta trist fer un passeig per Florència i oblidar la ciència.

Una col.laboració fecunda ha beneficiat, al llarg de la història, ciència i art. Ara que molts artistes utilitzen l'ordinador i que la difusió científica troba el suport de les noves formes de presentar la informació, la cúpula del Duomo i les estàtues de Miquel Angel mereixen una reflexió més profunda, per tal de no quedar-nos, com tantes vegades, en el llindar de la comprensió.

Xavier Duran

parell d'especialistes de l'Hospital de Sant Rafael, a Barcelona, ja aplicaven amb tant d'èxit com estranyesa dels seus col.legues, els mètodes Ilizarov. Havien aconseguit allargar fèmurs fins a 20 centímetres com qui no vol la cosa. El mètode, a més, es pot aplicar també a animals superiors.

Possiblement, si no arriba a ser per la visita d'Ilizarov, el nom dels doctors Ramon Viladot i Ramon Mascaró –de l'hospital esmentat– no haurien sortit mai a la llum pública. Però tot allò és avui aigua de molí.

La novetat, la notícia, la primícia, ens l'acaba de facilitar el doctor Mascaró, que ja porta fetes amb èxit 97 operacions d'aquesta mena: pretén, aquesta primavera, sense anar més lluny, aplicar aquests mètodes de creixement ràpid i provocat ...¡als arbres!

Ramon Mascaró està convençut que tindrà èxit. Ho ha estudiat tot: teixits vegetals, lloc d'ancoratge de les anelles, milímetres que ha de forçar el creixement cada dia, etcètera. Ara per ara, però, no es vol aventurar a fer res amb arbres grans. Les primeres experiències les farà, segons ell mateix explica, amb canyes. En aquesta mena de tiges és clar on acaba un nus i en comença l'altre, i això és tant com saber on cal situar l'aparell Ilizarov–modificat per fer créixer més ràpidament el vegetal. ¿De veritat aconseguirà el que es proposa? La resposta, a la primavera que ja s'acosta ...

Josep Català

Automedicació

IN VITRO

L'automedicació, ¿on comença i on acaba?¡És tan difícil establir límits al significat de les paraules!¡És tan fàcil etiquetar un fet, certificar-ne l'evidència! Quan s'anomena públicament dues o tres vegades ja se li dóna patent d'existència.

¿Qui no s'automedica? Gosaria a dir que automedicar-nos ho hem fet sempre. Tota persona té el dret a disposar del seu propi cos, la seva més íntima pertinença. Massa sovint potser, abans d'anar al consultori mèdic, se solen fer les més diverses provatures per veure si fem rutllar la nostra màquina suposadament espatllada.

L'abús de medicaments, comportament habitual de moltes persones.

Des de l'ús de les tradicionals herbes remeieres, a potenciar l'exercici físic, o bé el descans, fins al consell pràctic de l'amic o de l'amiga *coneixedors de la matèria,* que usen i abusen del consum de medicaments, tot es prova en les malalties benignes, abans de demanar hora i anar a fer cua a l'ambulatori. Anar al metge fa sempre un cert respecte. Un no es decideix fins que els *pilots* avisadors de la possible malaltia es mantenen sempre encesos. Per regla general no es vol acceptar l'emmalaltiment, i això fa que s'ajorni, potser més del compte, l'anada al centre sanitari. Es tem la veritat, o bé es dubta de l'atenció que podrà oferir el metge, amb la sala de consulta sempre plena de malalts, atès el poc temps que disposa. El presumpte malalt sap per endavant que després de l'anàlisi de sang rutinària, que serveix de salvaguarda al metge i vol tranquil.litzar el pacient, se li donarà una recepta amb una tirallonga de medicaments potser com a desgreuge, amable i educat, al poc temps que el sanitari eficient ha pogut dedicar al presumpte malalt. La malaltia *benigna* es pot transformar en maligna, o crònica, o impertinentment agressiva i desequilibradora i, dit sigui de passada, sense que la massa sovint *distreta* anàlisi de sang ho hagi detectat.

Davant de tot això, la paraula automedicació diu ben poca cosa.

Rosa Fabregat i Armengol

LLIBRES

L'Alemanya d'entre guerres en un llibre ja clàssic de Solmssen

Una princesa a Berlín. *Arthur R.G. Solmssen. Traducció d'Eulàlia Presas. Columna Edicions, Barcelona, febre r de 1990. 448 pàgs.*

Apareix en català *Una princesa a Berlín*, un dels exemples més reeixits d'aquest intent de conservar intacta i precisa la nostra memòria col.lectiva més recent.

¿T'avorries a classe d'història? ¿T'ensopia la inacabable tirallonga de dinasties, batalles, intrigues papals, invasions, casoris convenients, tractats de pau, trinxeres i documents arnats? Confessa que ja aleshores, en el tedi de les tardes escolars, tenies la certesa que a tu t'interessava una altra història: els individus, les seves pors, les obscures motivacions dels seus actes... I potser per això et vas refugiar en la fràgil versemblança de la novel.la històrica, que et semblava més fidedigna que no pas tot aquell garbuix de dates i frases cèlebres amb què t'havien escalfat el cap: i va ser així que vas descobrir *Les memòries d'Adrià, El nom de la rosa, l'Obra negra...* i ara, *Una princesa a Berlín*, una excel.lent novel.la del nord-americà Arthur R.G. Solmssen.

L'interès de la novel.la històrica es fonamenta no tan sols en el fet que els esdeveniments que s'hi descriuen tenen lloc en un passat més o menys remot, sinó més aviat en l'esforç de síntesi i comprensió que hi fa el novel.lista a l'hora de descriure les circumstàncies en què s'esdevé l'acció, les raons que mouen els individus, els mecanismes que engeguen una reacció en cadena de conseqüències imprevisibles... A *Una princesa a Berlín*, la situació en qüestió és l'Alemanya d'entreguerres, una nació convulsada per les dramàtiques conseqüències que s'havien derivat de la signatura del Tractat de Versalles, un país arruïnat per la imparable crisi econòmica i la brutal inflació del marc, una generació que havia decidit de dipositar les seves esperances en el joveníssims líders del nacionalsocialisme...

Evidentment, però, una novel.la històrica no deixa de ser una novel.la; és a dir, una ficció. I per això, juntament amb els personatges verídics com ara Hitler, Hermann Goring, l'incisiu i jocós Bertolt Brecht, el liberal Walter Rathenau, ministre d'Afers Estrangers de l'època o el pintor jueu Max Liebermann, n'hi ha d'altres que hem d'atribuir a la imaginació d'Arthur R.G. Solmssen, entre els quals hauríem de destacar el protagonista, Peter Ellis, un pintor americà que un bon dia decideix de deixar els seus estudis de belles arts a París i anà a Berlín aprofitant la invitació d'un aristòcrata alemany a qui va salvar la vida durant la primera guerra mundial, beneficiant-se també del creixent poder del dòlar en relació a la devaluació del marc.

Però, tanmateix, no és ni la seva personalitat ni la seva trajectòria individual allò que converteix Peter Ellis en una creació literària interessant. El personatge, és, sobretot, un observador meticulós que, amb l'equanimitat que tan sols poden tenir els estrangers, contempla atònit les reaccions dels personatges, el descabdellament dels fets... Mira i reflexiona sobre l'abast de les conseqüències del que s'esdevé, i, en aquest sentit, es converteix en un còmplice del lector, un aliat que, perspicaç, descriu allò que és més rellevant i en fa una valoració, a fi que nosaltres en traguem les nostres pròpies conclusions. Per exemple, en un moment determinat de la novel.la, referint-se a la misèria i a la desesperació dels alemanys, diu: "sabia que algun dia algú pagaria per allò"; i és en aquest punt de la narració que intervé una nova perspectiva, la nostra pròpia perspectiva històrica. Perquè nosaltres sabem qui seran els primers a tastar la violència de la venjança i ens esfereïm de recordar que els millors amics de Peter Ellis són una confiada família de banquers jueus que creuen que res de dolent no els pot venir dels seus compatriotres.

Sens dubte, els lectors més suspicaços ensumaran en l'entrellat d'aquesta història reminiscències d'una altra gran novel.la, en aquest cas de Christopher Isherwood, titulada *Goodbye to Berlin*, o si ho preferiu, de la versió cinematogràfica que Bob Fosse en realitzà, *Cabaret*. I, de fet, és ben fàcil trobar-hi un munt de coincidències: el mateix marc històric, Berlín en el període de la consolidació del nazisme; un protagonista estranger esdevingut excepcional espectador d'una seqüència històrica, i un grapat de personatges, bohemis, jueus incauts, noies temptadores que ballen als clubs nocturns... Però, d'altra banda, no podem oblidar que entre les dues novel.les hi ha el pòsit de quasi mig segle, prou temps per reconsiderar les limitacions de l'obra d'Isherwood. D'entrada, el personatge d'*Una princesa a Berlín* té més mobilitat i es relaciona sense dificultats tant amb banquers i aristòcrates com amb artistes revolucionaris i ballarines de *music-hall*. La seva cavallerositat, la cartera replena de dòlars, l'amistat amb una antiga i tradicional família de militars alemanys i la seva condició de quàquer li obren totes les portes i el situen al bell mig d'una intriga criminal que comprometrà la seva enteresa i el seu codi moral. I una altra diferència substancial: Christopher Isherwood parteix de la seva pròpia experiència de rodamón en el turbulent Berlín dels anys trenta; Solmssen, en canvi, a més de la seva breu estada a la ciutat, se serveix d'una documentació exhaustiva del període, dels incidents polítics, del daltabaix econòmic, de l'esclat cultural... I és precisament en aquesta instàntania en què es combinen una representació de *La ronda* d'Arthur

Schnitzler, l'impressionisme pictòric de Liebermann, el frustrat colp d'estat de Hitler, els camions carregats de bitllets devaluats que no valen ni el paper en què s'imprimeixen, les recitacions de Bertolt Brecht... tot plegat, el que confereix a *Una princesa a Berlín* una dimensió èpica que supera, de bon tros, l'estricta anècdota del relat.

Heinrich Heine, referint-se a esdeveniments històrics molt anteriors als que es descriuen en aquesta novel.la, va dir: "Si em poso a pensar, de nit, en Alemanya, em desvetllo". Si li hagués estat possible de viure la dècada dels vint a Alemanya, probablement mai no hauria tornat a aclucar els ulls. L'impacte d'aquesta època és tan colpidor que, cinquanta anys després, desapareguts el mur i els vestigis de la guerra, encara n'escrivim novel.les, les llegim amb fruïció sempre renovada i hi reflexionem amb una barreja d'inquietud i indignació. I *Una princesa a Berlín* podria considerar-se un dels exemples més reeixits d'aquest intent de conservar intacta i precisa la nostra memòria col.lectiva més recent.

Isabel Monsó

SEDUCCIONS

¡Vade retro, Satanàs!

S'ha parlat darrerament del retorn de certes pràctiques religioses vinculades amb el satanisme. He llegit que al cementeri de Huelva han trobat creus invertides, que s'han robat hòsties consagrades i, a començament de febrer, a Granada, un exorcisme salvatge va matar Encarnación Guardia, de 36 anys. Més encara. Un programa de TV presentava, no fa gaire, el cas de divuit noies d'Almeria que eren sotmeses a pràctiques exorcistes per un pastor de l'Església Evangèlica de Filadelfia. La filmació mostrava les convulsions violentes ocasionades per l'enfelloniment del suposat banyeta davant de les ordres comminatòries de l'exorcista.

Ara bé, ni el braó de les imatges ni la bava de les mosses quan el diable —així ho deien— sortia del cos, tenien el nivell d'espectacularitat d'algunes de les pàgines més desconegudes i originals de Verdaguer, que exercí uns anys d'exorcista a contracor del bisbe de Barcelona que li ho prohibí expressament.

Succeí fa cent anys, en el primer tram de l'anomenada tragèdia del poeta. Començava la dècada de 1890 i Verdaguer, després d'un viatge a Terra Santa, havia entrat en una profunda crisi espiritual. Sobretot, jutjava severament els anys de regla passats a can Comillas. Acuitat per un desig de perfecció espiritual, es lliurà intensament a l'oració, es preocupà com mai no ho havia fet del seu càrrec d'almoiner dels marquesos i s'abocà a noves tasques del seu ministeri com ara la confessió, que li descobrí la punyent realitat de la societat barcelonina en el darrer terç del segle XIX. La misèria, la pobresa i la injustícia planaven per la ciutat que havia cantat en l'oda de 1883. S'adonà que progressaven ràpidament les idees anarquistes que, com a sacerdot, traduïa com una presència inequívoca del mal i del maligne damunt de la terra.

Fou també per aquells anys que conegué Joaquim Pinol, un sacerdot ex-paül que resava exorcismes i que l'impressionà fortament. Convençut com estava de l'existència del mal i del diable, les pràctiques exorcistes van resoldre, d'una manera ben simple, els problemes que angoixaven Verdaguer. De fet, no era altra cosa que el maniqueisme de sempre, l'eterna lluita del bé contra el mal. Si més no, així ho entengué el poeta que aviat fou assidu de la *Casa d'Oració*. Mossèn Cinto mai no dubtà de l'eficàcia dels exorcismes i començà a escriure en una llibreta tot allò que succeïa en el decurs de les sessions. Aquestes llibretes pertanyen al gruix dels inèdits verdaguerians i se n'ha publicat una mostra en el llibre de M. Condominas, *Els exorcismes i Jacint Verdaguer* (1970). En copio uns fragments per demostrar que l'estratègia del diable és conservadora i no s'ha reciclat des de finals del segle pasat:

(27 de juliol de 1890). Avui s'ha presentat una altra esperitada. Quan jo he arribat ja hi era, més estava tranquil.la. Li han ofert peres i se les ha menjades totes dues plegades, mossegant ara una ara l'altra, amb una gola espantosa. S'ha posat a blasfemar horriblement i a còrrer a genollons. Assenyalant-me a mi ha dit: no el cregau a aqueix, és un embustero. Obligada a estar en l'Oració s'ha posat a roncar com un porc i a fer unes ganyotes horribles.

(31 de juliol de 1890). Avui s'ha presentat Ma. de Sarrià. Es una minyona de dinou anys. Se li han dit els exorcismes i no n'ha fet més ni menys. Se li han tornat a dir i ha començat a remenar el cap i girar-lo cada vegada que nomenaven Déu i sa Mare santíssima. Després s'ha posat a blasfemar. Se li ha preguntat quants eren. Ha dit quatre : Satanàs, Llucifer, Judes i un altre que no vol dir el nom.

(23 d'octubre de 1891). Avui he repetit l'oració a la malalta d'ahir. La vident que estava present ha vist, mentre jo resava el Veni Creator, *una cosa horrorosa. La Mare de Déu ha baixat, ha obert el cap de la víctima i n'ha tret una serp que estava molt ven plegada dintre la testa; l'ha tirada a terra i amb un cop de peu li ha aixafat el cap i després ha clos la testa de la víctima com estava abans de la funció. L'horrible serp estava aixafada a terra. Al cap d'un xic ha sortit una mà negra de la paret, ha agafat la cua de la serp i arrossegant-la ha desaparegut amb ella.*

Ja he avançat que no hi havia color. La literatura torna a superar la realitat. De tota manera, trobo que els diables d'*Els pastorets* són més divertits. Diuen renecs caragolats plens d'innocència, puden a sofre i per demostrar que són dolents de debò parlen, fins i tot, en espanyol.

Isidor Cònsul

Divagaciones sobre la sopa d'all

Joan Rigol, Propostes i reflexions per al catalanisme polític. *Fundació Caixa de Barcelona. Barcelona. 1989. 31 pàgines.*

M. Vázquez Montalbán, L'esquerra necessària. *Fundació Caixa de Barcelona. Barcelona. 1989. 23 pàgines.*

La col.lecció "Cultura i entorn", editada per la Fundació Caixa de Barcelona, pretén "promoure la reflexió sobre temes de candent interès per al nostre pensament, la nostra cultura i la nostra societat". I a fe que els dos primers llibres apareguts (*L'esquerra necessària* de Manuel Vázquez Montalbán, i *Propostes i reflexions per al catalanisme polític* de Joan Rigol) són, tal com diu la presentació de la col.lecció, de "candent interès", perquè tracten dos temes que a casa nostra estan avui d'actualitat: el nacionalisme i l'esquerra.

Passa, però, que una vegada llegits els dos opuscles, la impressió que queda és la d'haver-se enfrontat amb un parell de divagacions que sospitem que no porten enlloc. Independentment de les disquisicions retòrico-literàries que s'amaguen darrere el concepte de *poble* de Joan Rigol ("crida a la solidaritat" que "implica la consciència d'un lligam entre persones més enllà de la conveniència i dels interessos individuals"), el llibre de l'ex-conseller aplega tot un conjunt de divagacions que un no sap ben bé perquè serveixen. ¿Exemples? "L'aspiració culminant del catalanisme polític és provocar que la relació entre els ciutadans esdevingui creativa, conscient i personal". Un altre exemple: "Els objectius polítics fonamentals del país han de gaudir de la complementarietat i la sinergia entre les diverses administracions catalanes". I, quan Rigol concreta, ens parla que Catalunya no ha de ser una "deriva de l'estat", o que cal un "acord unànime de tots els partits parlamentaris que, en l'exercici de la seva sobirania en l'àmbit català, defineixen els objectius bàsics i comuns de la política catalana ...". Com poden veure, es tracta de descobrir i comercialitzar la sopa d'all. ¡I pensar que al final del llibre Joan Rigol ens diu que les seves propostes "obeeixen al desig que Catalunya continuï tenint coses a dir al món polític contemporani".

En *L'esquerra necessària* Vázquez Montalbán, ens ofereix la seva dosi de divagació. Es cert que l'autor critica encertadament tot allò que ha convertit els partits comunistes en un fòssil vivent (els discursos retòrics i ideologitzats, l'oportunisme tàctic, etc.), però més enllà d'aquesta crítica, ¿què trobem? Al meu parer, el descobriment –aquí també– de la sopa d'all: que l'esquerra ha "d'aprehendre la realitat", que no s'ha "d'instal.lar en l'enyorança", que ha de formar "un bloc ampli", etc. I, com era d'esperar en Váquez Montalbán, no falten les frases inevitables:"-contra Franco estàvem millor", "funció real de minyones poc cridaneres del capitalisme" (els socialistes), "tribus *cheyennes* perfectament controlades a les reserves permissives de l'imperi" (els comunistes). Comptat i debatut, divagacions sobre la sopa d'all. Focs d'encenalls.

Miquel Porta Perales

La feina ben feta

En un temps, el nostre, en què el periodisme passa, fàcilment i amb celeritat, del sublim al ridícul, és a dir, del treball ben pensat i ben fet a la comunicació barroera i negligent, produeix una veritable satisfacció adonar-se que hi ha professionals que s'han posat a reflexionar sobre el fenomen del periodisme.

Aquest és el cas de Llorenç Gomis, periodista i mestre de periodistes, en el seu recent llibre *Teoria dels gèneres periodístics,* premiat i editat pel Centre d'Investigació de la Comunicació de la Generalitat de Catalunya. En ell, Gomis, catedràtic de la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma de Barcelona, sistematitza tot el patrimoni teòric i pràctic que posseïm sobre el periodisme com a conjunt de gèneres específics del món de la comunicació escrita i periòdica. Els ordena, els defineix, els descriu, amb claredat i senzillesa.

Gomis reivindica la necessitat d'estructurar el periodisme en gèneres, de dintingir amb nitidesa entre una notícia, una informació, una crònica, un reportatge, un editorial o un article de col.laboració. Distinció teòrica i pràctica que ha de presidir la tasca didàctica als centres universitaris. "El gèneres periodístics" –diu textualment– "representen la sedimentació de l'experiència del treball col.lectiu en diversos mitjans d'informació, el domini tècnic que distingeix el professional del periodisme de qui no ho és, la possibilitat de fer arribar al receptor, amb relativa rapidesa i seguretat, el missatge de la manera més adequada".

El fet que cada gènere periodístic actuï en la pràctica d'acord amb la seva indentitat teòrica, és essencial. En el periodisme, que no és altra cosa que un mètode d'interpretació successiva de la realitat social, als diferents gèneres periodístics els correspon complir distintes funcions, que actuen com a satisfacció a les diverses necessitats socials.

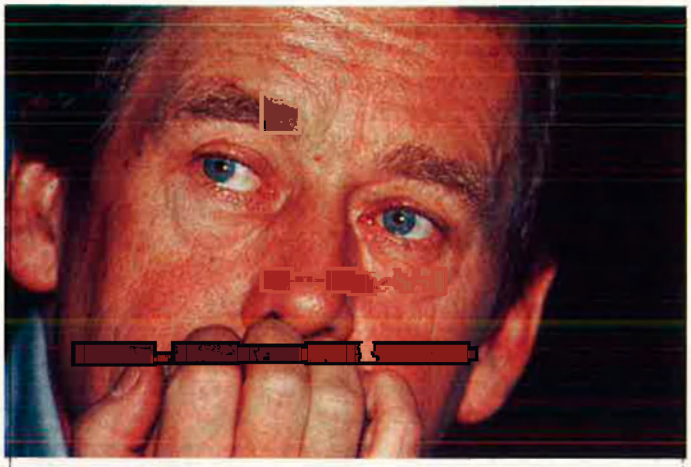
Aquest llibre, doncs, que podríem qualificar, en el sentit més digne, com a manual d'essencialitats periodístiques, és més que un text ben estructurat i sàviament exposat per a una funció pedagògica. Com afirma Salvador Giner, catedràtic de Sociologia de la Universitat de Barcelona i prologuista de l'obra, Llorenç Gomis "ha sabut situar cada cosa en el seu context històric, psicològic, econòmic i polític. Amb això dóna exemple del que avui dia s'exigeix, cada cop més, del gremi periodístic: un coneixement seriós del camp d'activitat sobre el qual treballen els seus membres. I sobretot un domini del llenguatge, de la sintaxi, del vocabulari, i de la presentació raonada d'allò descrit o analitzat. No hi ha res millor que aquest llibre per alliberar el periodisme de les seves pròpies falles i limitacions".

Per tot el que hem dit, és evident que l'autor d'aquesta *Teoria dels gèneres periodístics* abona una concepció del periodisme com a conjunt de disciplines que exigeixen un aprenentatge acadèmic, que cal posar en mans de bons pedagogs. És una reivindicació a la qual no resulta difícil de donar suport, arribats a una circumstància en què la societat necessita professionals cada cop més ben preparats en totes les branques del saber. I, evidentment, també en el món de la comunicació escrita perquè, com diu en la conclusió el mateix Salvador Giner, "del bon periodisme i de la seva major difusió depèn en bona mesura la qualitat de la nostra vida cívica, democràtica i lliure".

Josep-Maria Puigjaner

Desventures de l'intel.lectual

Vàclav Havel, Largo desolato *(Trad. de Pere Grau. "Teatre". Ed. 62, Barcelona 1990, 89 pàgs.)*

Durant les dues primeres dècades de la postguerra –que Sartre protagonitzà paradigmàticament– el tema del compromís de l'intel.lectual es va constituir en un dels problemes centrals que s'hi van posar a debat. El mateix significat del mot "intel.lectual" remet –polèmicament– a la idea de *compromís*. Avui, aquesta història està arxivada i sembla que ja no en podem parlar sense ruboritzar-nos ... Però ben mirat, l'intel.lectual –amb les connotacions esmentades– ha passat de moda, *només*, als països anomenats *democràtics*. Als països europeus de l'Est –per exemple– l'escriptor, fins ara mateix, si més no, mai no ha deixat d'exercir com a intel.lectual compromés –amb el sistema o amb l'oposició–. En aquest espai polítiico-cultural, l'home de lletres o de ciències ha topat sempre amb una censura inquisitorial que ha entrebancat el seu treball i la seua llibertat sistemàticament. Com també totes les llibertats, en un camp o altre, eren negades, el seu combat havia de ser no sols una autodefensa sinó un combat solidari amb els altres.

L'obreta de Vàclav Havel, *Largo desolato,* és un testimoni clar d'aquest drama i, per tant, una prova de l'actualitat que encara continua tenint un problema que a l'oest *democràtic* hem declarat caduc. El protagonista d'aquesta història és un intel.lectual en qui tots –tots els qui al seu país estan contra el totalitarisme– tenen posats els ulls: tots confien en els seus escrits, en la seua voluntat d'oposició a la dictadura. Aquest paper de guia moral d'un poble l'obliga no sols a no abdicar i conformar-se a les exigències del poder, sinó a mantenir-se sempre present i *visible*, actiu i exemplar davant els qui confien en ell ...

Havel, però, no idealitza el seu personatge. Al contrari, el presenta en escena precisament quan ha començat ja a cansar-se del seu paper de *guia*, quan se sent ja vell i acosat per la por, quan la seua mateixa relació amb els altres i amb ell mateix es troba bastant deteriorada i insegura. L'intel.lectual és vist, així, no com l'encarnació d'una autoritat moral indiscutible, sinó com un home que se sent sotmès a la pressió dels qui confien en la seua resistència increbantable, però també a la del poder que vol precisament trencar, que deixe de ser una referència paradigmàtica –subversiva– de la llibertat. Havel mou els seus personatges sobre aquest problema de fons. I ho fa en una sèrie d'escenes dramàtiques i iròniques alhora. Segurament en una simple lectura es perden alguns efectes paròdics que depenen més de la representació en un escenari. Així i tot, *Larg o desolato* és un text apassionant, i no perquè hi haja sublimat la figura de l'intel.lectual, sinó precisament perquè l'ha reduïda, dramàticament, a la seua realitat més concreta i domèstica –esperpèntica, fins i tot, humana...

Josep Iborra

Una normalitat absurda

Tomàs Escuder: Banc de dades. *El Llamp. Col. Originals. Barcelona 1989. 44 pàgines.*

Joan Brossa declarava en una entrevista recent que la novel.la, i sobretot la novel.la llarga, és un gènere periclitat que difícilment pot competir amb d'altres mitjans. Ara, escriure una novel.la, deia, és com passejar-se amb una perruca empolsinada del segle XVIII pels carrers de qualsevol ciutat moderna. Segons aquesta opinió, doncs, allò sintètic, allò que es llegeix ràpidament –que no de passada–, allò que explica moltes coses en poques paraules, allò que es pot consumir i ser digerit d'immediat sense efectes nocius per a la salut intel.lectual, allò que no constitueix un atac al gust literari sinó que procura diversió i plaer, allò que reunís tots aquests requisits, seria el producte ideal per al lector actual.

Sembla que Tomàs Escuder –que ha col.laborat en diferents diaris i revistes, que ha treballat per a la ràdio i la televisió, i que també té publicats llibres com *Viatge africà (1979), Personatges del País Valencià (1980), Contes i Un dia la por (1983), Els pelegrins de les Useres i La cua de peix(1989)*– pensa el mateix que Joan Brossa. Si més no, el seu darrer títol, *Banc de dades,* n'és una bona mostra.

Es tracta d'un recull de contes curts (molt curts) que s'inscriu en el corrent anonemat *short - short:* una combinació d'economia del llenguatge i condensació del contingut. I, en el cas d'Escuder, una sàvia barreja d'habilitat narrativa, d'idees, d'imaginació, d'ironia, i d'un cert esperit crític.

L'autor ha dibuixat un fris contemporani amb els elements i la forma que, en general, li són més característics. Ha traçat una ordenació linial amb allò gran i allò petit, amb el que és important i el que no ho és, amb les coses *fantàstiques* i les coses pròpiament *reals*, amb la seriositat i la broma. I, després, ho ha fixat tot amb una falsa indiferència. Aquesta indiferència crònica que ha adoptat l'home d'avui i que li ha fet perdre la perspectiva del món que l'envolta: només veu l'entorn boirós, la preocupació i l'absurd, i ha oblidat la capacitat d'estranyesa i distanciament.

Escuder, però, sí que en sap de distanciar-se, i mira enrere, al passat històric, en un intent de captar aquells tics fixos, aquelles actituds que retornen a través dels segles; i mou el cap amb escepticisme, i esbossa un somriure lleu. I traça una diagonal entre la lluita i la decadència, entre el progrés i la corrupció, entre el desencant i el nihilisme. És en aquesta zona que cal situar els seus contes, reflex de la pluralitat gris, de la uniformitat bigarrada, de la normalitat absurda que vivim. Quaranta-quatre pàgines de distracció assegurada a un preu molt asequible. No cal demanar més.

Anna Maria Gil

39 anys de llibres en català al País Valencià

Francesc Calafat, Joan Josep Castellà i Major, Antoni Pérez i Sabater i Francesc-Enric Quiles i Cardona han tret a la llum, de la mà de l´Insitut de Cultura Juan Gil Albert, el Centre d´Estudis i Inves-tigacions Comarcals "Alfons el Vell" i Edicions Alfons el Magnànim, un catàleg de tots els llibres publicats en català al País Valencià entre els anys 1900 i 1939.

Obres impreses en català al País Valencià (1900-1939), ve a cobrir doncs un fort buit en l´estudi d´aquesta època de la qual es deconeixen massa coses per a fer-nos una perspectiva global. L´edició resulta especi-alment acurada i correcta.

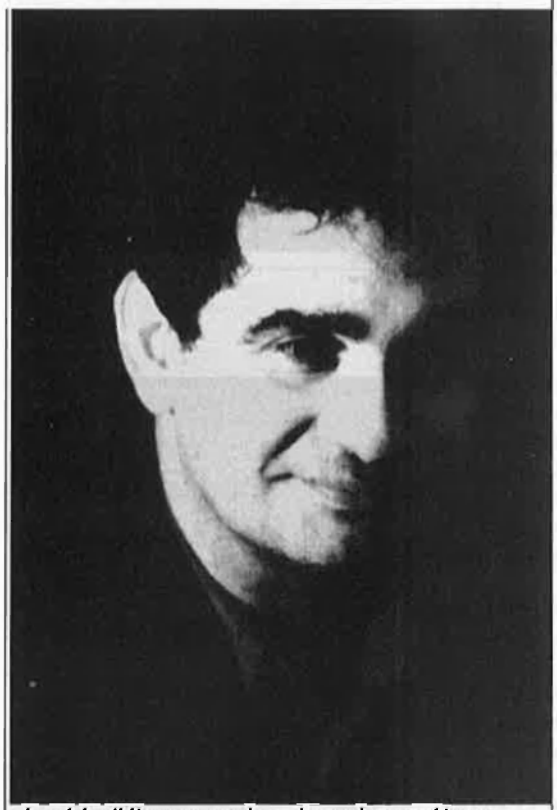
X.R.T.

Cita a Madrid, o l´estat de les llengües

S´han celebrat a la Universitat Complutense de Madrid les *III Jornadas Universitarias sobre las Lenguas y Literaturas Catalana, Gallega y Vasca*, organitzades pel Catedràtic de Filologia Romànica, Prof. Pedro Peira.

En aquesta tercera convocatòria, el nivell de les jornades ha copsat una altura remarcable pel rang dels assistents`càrrecs institucionals (Ramón Pineiro, president del *Consello da Cultura Gallega*), professors universitaris (Joan Solà, Jon Kortázar, Miren Azkárate o Basilio Losada), i escriptors i poetes (Koldo Izaguirre, Lluís Roda, Bernardo Atxaga, Carme Riera i Luís Gon-zález Tosar). Els temes tractats han estat l´anàlisi de les respectives poesies, la lírica tradicional basca, l´art de la novel.la en Mercè Rodoreda, també s´hi han abordat temes de llengua i sociolingüística. La taula rodona final, entorn dels problemes de traducció i edició a les literatures estudiades, convocà un representatiu cartell d´autors i traductors: Atxaga hi remarcà la min-sa casuística que hi ha ha-gut en la traducció basca, cosa que va en detriment de la qualitat i quantitat d´adaptacions. Per la seua banda, Carme Riera parlà del compromís que suposava traduir a llengües veïnes, degut a les probables traïcions a l´idioma propi. Un membre del públic va suggerir la feliç idea que les institucions implicades becaren filòlegs forasters o estrangers per estudiar la llengua i cultura dels nostres països, a fi que en donaren la di-fusió que mereixen a l´àmbit d´influència d´aquests estudiosos. És digna d´esment la preocupació que demostra el Departament de Romàni-ques, fent convergir cada any a la Complutense un nombre important d´investigadors i escriptors d´aquestes llengües. L´ac-titud oberta que manifesten contrasta amb la im-mobilitat d´altres sectors de la Filologia Hispànica que acaben de reunir-se a Sevilla. Mentre que aquests han rebutjat la proposta de dotació de places per ensenyar èuscar, català i gallec a les universitats estatals, a Madrid, la Complutense s´instaura com a únic punt de trobada i reflexió periòdiques sobre la situació de les llengües esmentades.

Sicilians i sicilianes

Una cosa que sobta quan t'endinses en la literatura italiana és copsar una de les seves característiques principals: la tendència a l'abstracció dels escriptors del nord i l'arrelament dolorós a la terra dels del sud. Ho ratifica el darrer *boom* literari italià: *Volevo i pantaloni (Quería los pantalones,* Edit. Grijalbo; Barcelona, 1989) escrit per Lara Cardella, una noia siciliana de divuit anys. El llibre, literàriament, no és res de l'altre món, però la ràbia i alhora l'amor per la seva illa que hi vessa són significatius. Ens recordava, guardant les distàncies, *Il giorno della civetta (El dia de l'òliba)*, el primer èxit de Leonardo Sciascia. Sciascia va morir respectat de tothom per la seva batalla civil contra la màfia. Aquesta actitud és present a *El dia de l'òliba*, que en el seu temps va ser un veritable best-seller, igual que *Quería los pantalones*, de Lara Cardella ho és avui. Sciascia hi adverteix prèviament que fins al 1960, data de la seva publicació, la presència de la màfia en la literatura era minsa i gairebé apologètica: "*...no de la màfia com a associació per a delinquir (en aquest sentit se'n negava l'existència) però sí del (...) 'sentiment mafiós': o sigui, d'una manera del veure la vida, de (...), d'una manera de fer la justícia, d'administrar-la, fora de les lleis i dels òrgans de l'Estat...*" *El dia de l'òliba* és, doncs, i abans que qualsevol cosa, una novel.la anti-màfia, un exemple clar del que a Itàlia s'anomena, "romanzo-inchiesta". Al final del llibre, amb ironia, diu: "Perquè a Itàlia ja se sap, no es pot fer broma ni amb capellans ni policies. I imaginem-nos si, en lloc de fer-ne broma, en vols parlar de debò (...)*Quería los pantalones* és un llibre-senyera que ha alçat una polseguera considerable més per l'actitud hipòcrita dels nord-italians civilitzats escandalitzats pels sicilians subdesenvolupats que per la denúncia d'una cosa que tothom coneix (igual que tothom coneix la màfia): la pervivència d'actituds masclistes i d'humiliació de la dona. Lara Cardella, amb el seu llibre-diari ha fet un drama rural desmesurat, amb la força de la seva edat i de la seva ràbia. Sempre Sicília al cor, però. Ja ho deia un altre sicilià il.lustre, Giuseppe Tomasi di Lampedusa a *Il gattopardo:* "Dormir, estimat Chevalley, dormir és el que volen els sicilians, i sempre odiaran qui els desperti, encara que sigui per afavorir-los amb els presents més valuosos (...) D'aquí ve el poder dels qui, entre nosaltres, són mig desperts..." Lara Cardella és un d'aquests sicilians valents mig desperts: "Li ho vaig demanar a ma mare (...) Va dir-me: "Els pantalons els porten els homes i les putes!" Com que no podia convertir-me en home, vaig decidir convertir-me en puta..." Lara ha decidit ser escriptora.

Lluís-Anton Baulenas

PRESTATGERIA

Anton Sala Cornadó, *Història de Jacob narrada en forma de via crucis*, Institut d´Estudis Ilerdencs, 1989.
Un correcte llibre de poemes entre la religió i la literatura.

Claude-Rose i Lucien-Guy Touati, *L´ultim lleó*, Barcelona, La Galera, 1989, 151 pàgs.
Història africana en què una parella francesa molt jove obté dues places de funcionari a l´Alt Volta en un Centre Cultural Franco-Volta-ic. Hi surten lleons i animals de tota mena.

Antoni Rovira i Virgili, *Lectura de Pi i Margall*, Barcelona, Edicions de la Magrana/Diputació de Barcelona, 1990, 200 pàgs.
Producte de la relació intel.lectual que hi va haver entre tots dos, Rovira i Virgili va fer aquesta interessant lectura, una visió en profunditat d´aquest clàssic tan fonamental a l´hora d´estudiar el Nacionalisme Català. L´edi-ció ha estat a cura de Leandre Colomer i Calsina, un bon especia-lista en el nostre passat històric.

X.R.T.

Recuperar Maria Antònia Salvà

L´Ajuntament de Llucmajor ha encetat una col.lecció de publicacions centrada en la figura i l´obra literària de Maria Antònia Salvà. Es tracta de "Papers de l´Allapassa", que neix amb els objectius de fonamentar la inves-tigació sobre l´escriptora llucma-jorenca i la divulgació dels seus valors literaris.

Dos llibrets certament atractius vénen a inaugurar aquesta col.lec-ció:*Maria Antònia Salvà i Ripoll (Apunts per a una cronologia mínima)*, de Miquel Sbert i Garau, que té la intenció d´oferir unes dades imprescindibles sobre l´autora d´*El pi ver*, encara que sense pretensions d´exhaustivitat.

L´altre és *La poesia casolana de Maria Antònia Salvà*, de Jaume Vidal i Alcover, que correspon a la conferència que amb el mateix títol va pronunciar amb ocasió de l´aniversari del traspàs de la poetessa.

Una idea, doncs, engrescadora que pot ajudar a la recuperació d´una veu interessant injustament oblidada.

X.R.T.

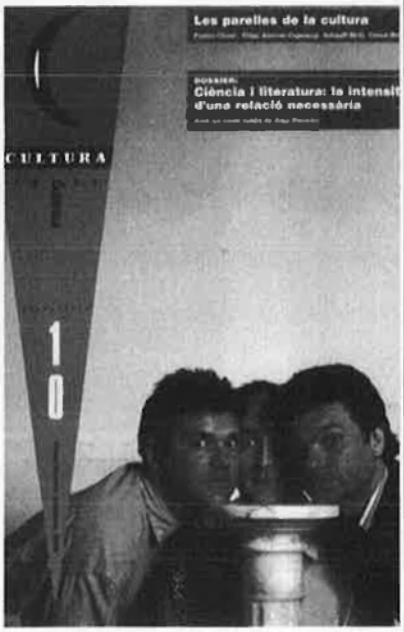
'Cultura' arriba a la desena

La revista 'Cultura' que publica el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya ha arribat al número 10 de la seua nova trajectòria; en destaquen la dedicació a aspectes d´interrelacions entre la moguda cultural no freqüents en altres mitjans del gremi.

Aquest número deu conté un excel.lent dossier sobre 'Ciència i literatura: la intensitat d´una relació necessària', tot adobat amb un conte inèdit de Joan Perucho. El seu coordinador, Xavier Duran, parla en la introducció que si bé "Ciència i literatura són dos mots que , a causa del sovint massa ampli espai entre les anomenades 'dues cultures', semblen definir conceptes totalment allunyats. Tanmateix, al llarg de la història hi ha hagut molts exemples que mostren la col.laboració estreta entre aquests dos camps".

També hi podem llegir una entrevista de Julià Guillamon al grup El Tricicle, i, entre altres, un petit dossier sobre "Les parelles de la cultura" fet per Màxim Pujade, on passa revista a algunes de les parelles més conegudes del món cultural, com ara Ma. Antònia Oliver i Jaume Fuster, Ricard Creus i Esther Boix, Angels Moll i Sergi Schaaff, o Jaume Vidal Alcover i Ma. Aurèlia Capmany.

X.R.T.

El número 10 de 'Cultura'

NOTES

Durant el transcurs de la festa del lliu-rament dels premis Recull, que han assolit una de les partici-pacions més importants de la seva història, es va presentar el llibre *XXV anys dels premis Recull* , una eina imprescindible per a l´estudi de l´última literatura, ja que hi trobem com a guanya - dors molts dels noms que importen a hores d´ara. El llibre ha estat escrit i recopilat per Jaume Reixach i Maria Ribas.

Entre el 26 i el 28 de març tindrà lloc a Londres la *Fira Internacional del Llibre*, una cita obligada pels professionals del sector del llibre.

Aquell que dubte quina és la novel.la més ambiciosa publica-da per un autor de l´última generació de narradors, pot agafar -i llegir sense descans- *L´home del sac*, de Màrius Serra, que tot just acaba de sortir a l´Editorial Columna.

Després de moltes i molt treballoses deli-beracions s´ha acordat fer coincidir la III Edició del Premi dels Lectors d´El Temps amb la pròxima fira del llibre de Barcelona. Els lectors, que són els que en manen, podran gaudir de més temps per a la lectura.

X.R.T.

EOONOMIA

Alfonso Escámez, president del Banc Central

"Estem en perill de convertir un país d'inversors en un país de rendistes"

L'expansió internacional del Banc Central, la reflotació del Banc de València i la relació de forces entre Cartera Central i la resta de l'accionariat són motiu de reflexió per a Alfonso Escámez en aquesta entrevista concedida en exclusiva a EL TEMPS.

Què passarà amb la banca quan el Mercat Únic europeu siga una realitat?

— A la Banca li falten encara dos anys fins a la integració total l'any 1992. La Banca espanyola té un índex de solvència molt important, tant o millor que la Banca europea, pel que fa a la seua sanitat i als seus actius, amb la seua pròpia rendibilitat. La rendibilitat per actius és superior a la mitjana europea i, per tant, si se segueix amb aquesta línia de prudència, de sanitat i d'esforç en definitiva, la Banca espanyola no té per què tenir por a l'hora de la integració en el Mercat Únic.

—¿Quina estratègia pensa adoptar el Banc Central a partir del 1992?

—Hi ha diverses opcions amb vista a l'expansió; una serà simplement comercial amb bancs financers, i una altra amb bancs universals, que serà l'opció a què optarem els principals bancs espanyols. En aquests bancs universals tindrem una gamma de serveis que ens permetrà oferir als nostres clients tota una sèrie de serveis financers, amb la finalitat de poder atendre totes les necessitats tant dins com fora del nostre país.

—¿Quina serà l'alternativa d'expansió estrangera del Banc Central?

—El Banc Central ja té una expansió a l'estranger de les més fortes, per no dir de les més grans. Nosaltres tenim implantació a tot Europa, per exemple a França amb 20 oficines estem implantats al Centre de la Comunitat Econòmica Europea, es més, vam ser el primer banc que s'hi va establir. Estem implantats, en definitiva, en tot el mercat financer europeu, a Londres, Alemanya i ara a Itàlia. Però la nostra expansió continuarà en països comunitaris, intentant aconseguir algun banc regional, o bé buscant algun banc europeu amb el qual associar-se amb vista al futur.

L'associació entre bancs europeus té com a conseqüència unes majors quotes de mercat. És evident que l'entrada de la banca estrangera en el nostre país ha reduït la nostra quota d'expansió en relació al seu desenvolupament i per tant hem de recuperar-la fora per dues raons: per recuperar les quotes de mercat exterior i per facilitar als nostres empresaris tota una gamma de serveis en l'estranger que possibiliten la penetració de tots els serveis productius a Europa. A més d'aquests dos objectius, també s'ha de buscar una major quota de treball en les empreses europees.

"Si s'actua amb prudència, la banca espanyola no té per què tenir por a la integració europea".

En aquesta línia, hi ha el Banc Central i de fet ja hem començat incorporant al nostre consell una de les firmes més importants del món (Bouygues) i el mateix hem fet amb Ciments Français.

—¿En l'actualitat negocien algun tipus d'acord amb algun banc europeu?

—De moment estem pensant quin tipus d'acord, però amb alguns problemes com és el cas de França, on la banca encara està nacionalitzada. Esperem que en un temps no massa llunyà es torne a la privatització i serà llavors quan prendrem alguna decisió. Mentrestant, hem pensat fer alguna cosa a Itàlia. Per ara, hem fet camí treballant mitjançant les grans firmes; tenim vinculada a nosaltres una de les companyies més importants d'Europa en el ram de l'assegurança, però que té activitats múltiples. Es tracta de Generali. La seua vinculació ens arriba mitjançant el Banc Vitalici i és una aportació important a la nostra activitat a Itàlia. A banda d'Europa, el Banc Central està implantat també al Canadà, on tenim sucursals a Toronto i Montreal. Als EUA tenim un banc amb 7 o 8 oficines a Manhattan. A San Francisco estem com a oficina operativa; també a Florida, i tenim 25 oficines a Puerto Rico, a més de les oficines d'Amèrica Llatina, Xile, Argentina, Uruguai, Paraguai, Brasil ... Així mateix, hem participat en diverses *joint ventures* entre empreses soviètiques i espa-

nyoles, com és el cas de Campofrio i de l'empresa il.licitana Kelme, que ja ha aconseguit el compromís de les autoritats esportives soviètiques per a proveir el calcer als esportistes durant els pròxims Jocs Olímpics.

El Banc Central té oficina al Japó i amb això s'estén la representació del banc a tots els continents.

—¿Quin serà el paper que faran els bancs satèl.lits del Grup Central en el procés d'expansió?

— Tenim fixada de forma clara quina serà l'estratègia del nostre banc. El Banc Central, serà un banc universal, amb 4 o 5 filials amb participació pròpia, perquè actuen com a caps de pont en les regions. És el cas del Banc de València, a València; el Banc Gallec a Galícia; el Banc de Granada a Granada, el Banc de Foment com a banc industrial i el Banc Internacional, que convertirem en un Merchant Bank, que és el tipus de grup de serveis financers que avui es presta a les empreses. Aquest serà un poc l'organigrama del banc.

—¿Es possible pensar en una expansió del Banc de València?

—Una expansió fora de València no seria positiva. Pensa que un dels problemes que té la banca en general és l'excés d'oficines. Tant prompte com la banca s'integre en la Comunitat haurà de tenir en compte dues coses: reduir la despesa de transformació, que és el que ens separa de la banca internacional, i reduir la intermediació.

Una vegada es produesca la integració, hi haurà més competència i la diferència entre el cost i la venda serà molt més reduïda, en benfici de la clientela.

—En el cas del Banc de València, ¿què poden esperar els accionistes després que el banc haja guanyat quasi 5.000.000 .000 de pessetes?

—El banc ha guanyat bastants diners en aquests anys, ha aconseguit el sanejament, les produccions són fortes i les reserves s'han recuperat. Durant aquest any, el conseller delegat o el president informarà els accionistes de la recuperació de 5.000 milions de pessetes de reserves que passaran a capitalitzar-se. Aquesta quantitat representa quasi el 50% del capital subscrit i desemborsat.

—El Banc Central és el primer accionista del Banc de València. ¿Quines directrius pensa adoptar el Central en el Banc de València?

—El futur és magnífic. El Banc de València té una arrel valenciana molt antiga, sòlida i forta. Té un cost de diners molt baix amb vista als pagaments dels supercomptes. Crec que el Banc de València està en disposició de poder atendre tots els seus clients amb capacitat i facilitat, perquè té una gran liquidesa. L'accionista veurà que s'han cobert totes les previsions i a partit d'ara haurà de contemplar dues coses, d'una banda els beneficis que rep a través dels dividens i de l'altra, els beneficis que obté mitjançant el banc com a conseqüència de l'increment de reserva. En definitiva, l'accionista té un gran futur, gràcies a la lleialtat oferta al Banc de València.

—¿Es enguany l'any dels dividens?

—Crec que sí, però no sóc jo qui ha de dir-ho. En la ment del president i del seu consell hi ha la idea de començar amb dividens l'any 1990, inclús anticipar a compte del 1990 alguna part d'aquest benefici. El 1989 es va acabar tot el procés de cancel.lació i amortització amb el Banc d'Espanya. La reunió de la Junta del Banc tindrà lloc a l'abril o el maig.

—L'accionista esperava ja aquesta notícia, encara que es tracte d'un dividend simbòlic.

—No serà tan simbòlic, serà segurament un dividend real, perquè és el principi d'una nova etapa, com a conseqüència del sanejament i la florida del desenvolupament i el potencial del Banc de València. El banc no té cap compromís. Ha amortitzat tot el que tenia previst, ha cobert tot el que s'havia fixat i allò que s'havia previst fer en 7 anys ho ha fet en 3. A partit d'ara, l'únic compromís és continuar sent un gran banc, amb una gran solidesa que done confiança a l'economia valenciana i que done també el fruit als accionistes que han depositat la seua confiança en ell. La primera manifestació d'aquesta confiança es donarà a conèixer en la pròxima junta general d'accionistes, on el consell presentarà l'aprovació d'un dividend a compte.

—¿Hi haurà algun canvi en l'equip directiu del banc i en la gestió?

— El consell d'administració té la proposta de nomenar conseller delegat Juan Nicasio Ordóñez, actual director general. Ell ha estat realment el protagonista del canvi produït en el banc. El seu esforç, la seua honestedat i la seua dedicació han fet que meresca el càrrec de conseller delegat. També està previst nomenar Girona fill, membre del consell.

—El Banc de València ha pres una participació d'Aguas de València. Això vol dir que el banc participarà directament, d'ara endavant, en negocis d'empresa.

— Evidentment, però ho farà amb la prudència i la moderació necessària per a no comprometre el seu capital. La participació del nostre grup en Aigües de València és tradicional, i ara tractem de ser majoritaris. Pretenem que aquest sector de servei siga important i que comence a desenvolupar una activitat que estava un poc adormida. Ara probablement entrarà Dragados i Buoygues. Evidentment, el Banc de València estarà present en totes les entitats i societats que es desenvolupen en la regió.

—¿Hi ha alguna societat més que tinguen en cartera a banda d'Aguas de València?

—De moment no, però la nostra idea es que on puga anar el Banc de València vaja el Banc Central, d'una manera conjunta, per a estar presents en totes les activitats importants de la Comunitat Valenciana.

— El Banc Central i el Banc de València no han entrat en la batalla dels supercomptes, ¿és per alguna raó concreta?

—Considerem que una puja dels tipus d'interès, als preus que estan fent-se públics, no és comprensible. Fa alguns anys, davant la crisi bancària, els tipus d'interès també van augmentar i després vingueren les conseqüències, es va crear una infrastructura bancària que no va saber respondre a uns costos elevats dels diners. Si fem les infrastructures dels bancs cares, no podrem abaixar els tipus d'interès però, en qualsevol cas, els interessos hauran de baixar tan aviat com es reduesca la inflació existent; i quan això arribe, estarem més ben preparats.

— Però, en qualsevol cas, vostès hauran de mantenir els clients d'alguna manera.

— Una cosa és remunerar l'estalvi i una altra convertir un país d'inversors en rendistes. Aquest és el perill: premiar els diners que no es mouen i castigar els que creen activitat i desenvolupament. Això cal cuidar-ho. En qualsevol cas, amb vista als clients, adoptarem la política defensiva que faça falta, però considerem que es bo elevar els interessos.

— En la pròxima junta del Banc Central, ¿vostè no pensa que algú està disposat a criticar la seua gestió? Bé per l'entrada Bouygues o per la compra d'accions de Campofrio, firma controlada per Pedro Ballve, conseller del banc.

— Això, jo no ho sé, som 300.000 accionistes i no tots estaran satisfets de la

"Les tensions amb Cartera Central s'han acabat. El paquet d'accions s'ha de vendre sense perjudicar ningú".

"Considerem que una puja dels tipus d'interès, als preus que estan fent-se públics, no és comprensible".

meua gestió, perquè jo sóc el primer que no n'estic content, encara que guanyàrem el doble del que guanyem i la nostra situació fóra millor. Tot és sempre millorable. L'entrada de Bouygues significa ampliar la projecció internacional del Banc i l'operació de compra d'accions de Campofrio és inqüestionable. La nostra participació es va aprovar per evitar que un grup estranger fera una OPA al 50% de la societat. Els resultats de la nostra operació es poden comprovar ara. L'empresa ha augmentat considerablement la seua cotització en borsa, té una forta implantació a l'URSS, i ha obert plantes als EUA i Puerto Rico.

—*¿Les germanes Koplowitz entraran finalment en el consell d'administració del Banc Central?*

—Ni elles ni jo ens hi hem pronunciat mai.

— *Les germanes Alícia i Esther tenen la meitat de capital de Cartera Central, que és el primer soci del banc. ¿No el preocupa una mala jugada des del mercat continu, amb una precipitada venda d'accions?*

—No. El mercat continu no té res a veure amb el mercat anterior. La pregunta que vostè em fa al.ludeix a una qüestió que quedarà resolta d'ací a un mes i mig, quan convertirem en accions uns bons subordinats. Nosaltres no tenim cap dificultat a col.locar aquest paquet entre els nostres accionistes. El Banc Central no té autocartera. Només el 0'33, que és el mínim que es pot tenir i, a més, tenim demanda d'accions a la vista de la bona situació del banc.

—*¿Seria aquest el final de les tensions creades per Cartera Central?*

— D'alguna manera, les tensions s'han acabat. El paquet d'accions continua aquí. I s'ha de vendre. Això serà lògic, però el contrari és un problema que ens preocupa. Podem fer una ampliació, una emissió d'obligacions pel 10 % que posseeix Cartera Central i per consegüent de 110 milions d'accions, 10 milions no tenen una importància excessivament gran. El que sí que ens preocupa és que el dia que es realitze el paquet de Cartera Central no perjudique ningú.

P. Descals

"El Banc Central serà un banc universal".

Als lectors d'EL TEMPS

Edicions del País Valencià, en els mesos de novembre i desembre, començà una nova època amb la incorporació de la informatització a les redaccions de València i Barcelona, amb els consegüents canvis en els procés de producció. Aquest número que teniu a les mans, imprès en rotativa, forma part d'aquesta nova època.

Les pròximes setmanes, hi anirem incorporant més pàgines, més color, nous col.laboradors, números epecials i altres novetats de les quals ja us anirem informant.

Esperem que ens disculpeu els errors, retards i altres anomalies que s'hagen pogut produir durant aquestes setmanes, però estem segurs que, una vegada resolts aquests problemes –que provarem de corregir en el termini de temps més curt possible– tornareu a tenir amb vosaltres el producte amb la qualitat a què us tenim acostumats.

Atentament

LA DIRECCIÓ

La indústria verda, més madura

Cada dia que passa, el món produeix quatre milions de tones de residus sòlids. Es calcula que tres quartes parts d´aquests van a parar a abocadors incontrolats. La paraula de moda és evitar de produir escombraries i en cas contrari, reciclar.

La recollida organitzada d´escombraries es remunta al 1884, al París de l´alcalde Eugène-René Poubelle, que va obligar els ciutadans a depositar les deixalles en recipients. Han passat més de 100 anys i els urbanistes d´arreu del món dissenyen sistemes de recollida cada vegada més sofisticats. Els sociòlegs fan servir les estadístiques per mesurar el nivell de vida dels habitants mitjançant l´anàlisi de les deixalles. Els ecologistes estudien la manera de reciclar aquests excedents, orgànics o no, mentre els empresaris s´han decidit a traure'n el màxim profit possible. És una lluita contra el temps: o ens mengem la porqueria, o ens enterrarà. En aquest sentit, l´impacte negatiu dels residus industrials i urbans en el medi ambient, que ha contribuït a la creació de l´efecte hivernacle, ha servit per a conscienciar l'opinió pública, i, de resultes, els organismes de decisió política. No és estrany, doncs, que els països de la Comunitat Europea s´hagin posat d´acord a crear una Agència Europea del Medi Ambient, que hauria de vetllar pel compliment de les normes aprovades pel Parlament europeu en la matèria.

El volum de negoci de la indústria del

Detergents i aerosols han dut l'ecologia a la vida quotidiana.

medi ambient previst per als propers quatre o cinc anys a l´estat espanyol pujarà a 1,2 bilions de pessetes. Aquesta és la quantitat aproximada que els experts consideren que s´ha d´invertir en béns d´equipament i d´enginyeria per adaptar-se a la normativa europea. Al conjunt dels països de la CE, la indústria del sector factura al voltant dels 2,5 bilions de pessetes anuals, xifra que s´haurà doblat a finals del 1993. A la República Federal d´Alemanya hi ha més de 400.000 persones empleades en tasques de defensa del medi ambient.

Als Països Catalans, ja ens hem començat a familiaritzar amb els contenidors verds per a la recollida dels envasos de vidre que després són reciclats i generen beneficis que es destinen a obres socials.

A l´estat espanyol, es van vendre el 1988 1,2 milions de tones de vidre, una xifra que el situa immediatament al darrere de la RFA, França, Gran Bretanya i Itàlia. L´aprofitament de l´envàs reciclat és del cent per cent i s´ha de tenir en compte, a més, que un quilo d´envasos de vidre usat permet d´estalviar 1,2 quilos de primera matèria i 130 quilos de fuèl oil, que és la quantitat que es necessita per a la fabricació convencional.

Malgrat els avanços fets, encara estem lluny dels nivells assolits a França, Holanda, i l´esmentada Alemanya, on es recicla fins al 50 per cent del vidre usat. Però, és que, a més, en aquests països a cada barri hi ha diversos contenidors per les llaunes, les piles elèctriques –el cadmi i el mercuri són altament contaminants en contacte amb l´aigua– i els olis diversos, què són recollits una vegada a la setmana. A França s´han fet experiments amb camions d´escombraries especialment preparats per a aquesta recollida selectiva. A casa nostra, a banda del vidre, es guarden els papers de diari i poca cosa més. Només ara comença a haver-hi algunes farmàcies que et conviden a dur-hi els medicaments caducats que el laboratori s´encarregarà d´eliminar de la forma més neta possible. La majoria d´establiments han reconegut, però, a EL TEMPS, que "els medicaments que no podem tornar al laboratori els matxaquem i els llencem a les escombraries".

Segons els estudis més recents, la bossa d´escombraries d'un habitant d'una ciutat del món occidental pesa un quilo cada dia.

El reciclatge dels residus industrials i domèstics és, sens dubte, un dels principals cavalls de batalla dels diversos moviments ecologistes a l´hora actual. Les principals fonts de residus metàl.lics a les nostres bosses d´escombraria són les llaunes, principalment, llaunes de conserva. Estan fetes de ferro blanc o alumini. L'alumini reciclat pot substituir el de primera fusió, si bé hi ha un problema, i és que el plom i l'estany de les juntes de les llaunes empobreix la qualitat d´aquesta ferralla.

La recuperació del paper és al nostre país al nivell dels altres indrets d´Europa. A l´estat, hi ha prop de 20.000 persones empleades en activitats de reciclatge, encara que la majoria treballa en l'economia submergida. El que més s´ha de tenir en compte en aquest sentit és que a més d´estalvi, es protegeix el medi ambient d´una forma prou clara: de mitjana, per a fabricar una tona de pasta de paper fan falta 14 arbres .

L´oli és també un dels elements amb més possibilitats de ser reciclats, encara que segons les estadístiques, només es recupera als països de la CE el 25 per cent de l´oli usat dels automòbils. Es calcula que els ingressos per aquest concepte representen uns 2.000 milions de pessetes, encara que a això cal afegir la disminució dels problemes de contaminació. El fet de llançar els olis usats a les clavegueres i als rius causa danys incalculables ja que formen una pel.lícula a la superficie de l´aigua que impedeix l´intercanvi de gasos, i que per tant asfixia la vida subaquàtica.

CAPITALISME ECOLÒGIC

L´ecologista britànic John Elkington, ha recollit en el llibre *Els capitalistes verds* una enquesta segons la qual el 50 per cent dels ciutadans del Regne Unit declaren haver comprat productes "perquè s´havien anunciat com a protectors del medi ambient". El 27 per cent anava fins i tot més lluny i assenyalava que estaven disposats a pagar fins un 20 per cent més per aquests productes. El fet és que, a mesura que les diverses legislacions sobre protecció del medi ambient s´endureixin, els empresaris aniran conscienciant-se dels beneficis d´adaptar-se a la llei.

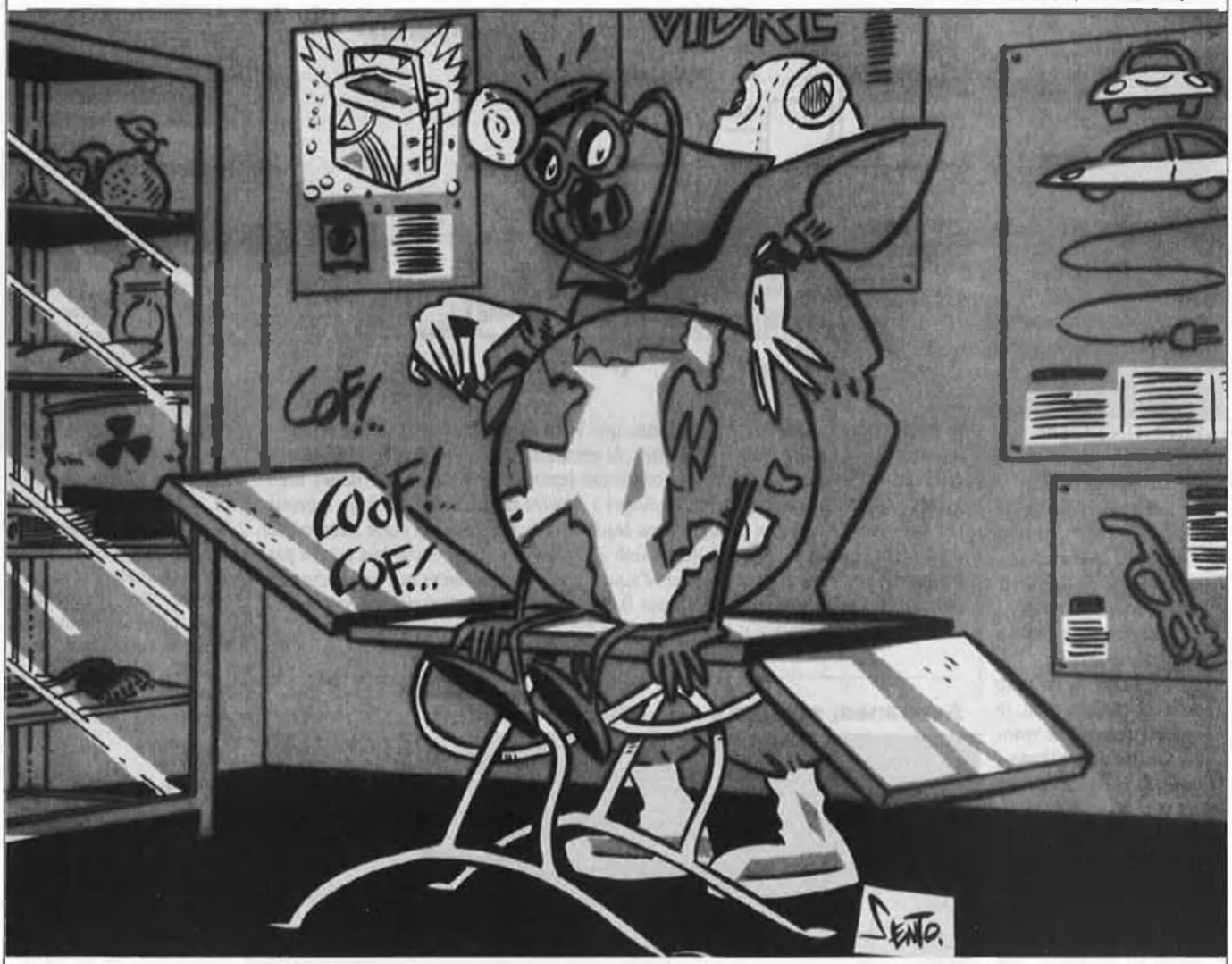
Henkel Ibérica va presentar fa uns dies

Les multinacionals de l'automòbil intenten introduir al mercat els motors *verds*.

un nou tipus de detergent, el Persil sense fosfats que ja es va començar a comercialitzar a Àustria el 1985. Aquesta tendència a substituir els fosfats causants de l´efecte d´eutrofització –aquest produeix un enriquiment excessiu de les aigües en elements nutritius, les algues creixen espectacularment i en morir es descomponen, consumint l´oxigen i destruint per tant la vida aquàtica– no ha trigat a convertir-se en moda i ja han sorgit d´altres productes com l'Ariel Ultra, de la multinacional Procter and Gamble. Segons un estudi del Departament d´Ecologia de la Universitat de Barcelona, del 1987, el 70 per cent dels embassaments de l´estat espanyol presenten característiques eutròfiques.

Des del passat mes de gener, el 90 per cent dels aerosols que es fabriquen al nostre país no contenen clorofluorocarbonats (CFC), segons les dades facilita-

des per l´Oficina d´Informació de l´Aerosol, organisme creat per la patronal del sector. El 10 per cent restant es mantindrà fins que no es donen substituts que en permetin la utilització en aerosols per a aplicacions mèdiques.

El sector de l´automòbil tampoc s´ha volgut quedar enrere i la companyia holandesa Daf ha presentat una nova gamma de vehicles amb motors *verds*. La seva emissió màxima d´òxids de nitrogen és de 9 g/kwh, la qual cosa representa un 50 per cent menys que el nivell màxim prescrit per l´actual normativa europea. Cal destacar en aquest àmbit les grans inversions que han emprès les multinacionals del sector amb vista a poder fabricar automòbils elèctrics de sèrie que corrin, que surtin bé de preu, i que tinguin prou autonomia per a no haver de recarregar-los cada dos o tres-cents quilòmetres. Mentrestant, a partir de l´u de gener del 1992 tots els models de vehicles que s´introdueixin al mercat europeu hauran de dur el seu catalitzador. A l´estat espanyol només hi ha actualment 241 gasolineres que venguin carburant sense plom, que, a més, és més car (82 pessetes per 74 la super amb plom). Fonts de Campsa han manifestat en aquest sentit que enguany tractaran d´anivellar els preus.

L´agricultura biològica s´ha convertirt també en un dels negocis de moda arreu d´Europa, a partir de la convicció que els nivells d´empobriment del sòl disminueixen considerablement quan no s´utilitzen fertilitzants industrials als conreus. Segons un estudi del gabinet d´estudis Frost and Sullivan, *Informe sobre el mercat europeu de productes naturals*, el creixement del mercat agro-alimentari *biològic* haurà augmentat entre un 7 i un 8 per cent en el període 1985-1990 per un 2-3 percent del mercat agroalimentari tradicional. A la RFA, els consumidors potencials representen entre el 10 i el 15 per cent de la població, un segment de mercat no gens menyspreable per aquesta nova agricultura.

El Pla d´Energies Renovables pel període 1989-1995, aprovat el passat mes d´octubre, fixa un increment en aquest període de les energies renovables al conjunt de l´energia primària en 800.000 TEP (Tones Equivalents de Petroli). Tenint en compte els inconvenients, per ara no resolts, que presenta l´energia nuclear, com per exemple els residus, a banda del perill ja experimentat de les catàstrofes, les energies renovables (solar, eòlica, biomassa, minihidràulica i geotèrmica) tendiran a convertir-se en les solucions futures, per poc que els governs hi destinin prou recursos. En aquest sentit, cal destacar, a tall d´exemple, l´estació d´energia eòlica que s´inaugurarà a Roses (Alt Empordà) el proper dia 5 d´abril. Els impulsors són la Diputació, la Universitat Politècnica de Girona, Enher, i la Conselleria d´Indústria de la Generalitat.

Frederic Rovira

PREGUNTA DE LA SETMANA

Joan Sabata Mir

Membre de la Junta de Govern del Col.legi d'Advocats de Barcelona.

¿Quina és la seva opinió sobre la creació d'un registre de lobbys *a l'estat espanyol?*

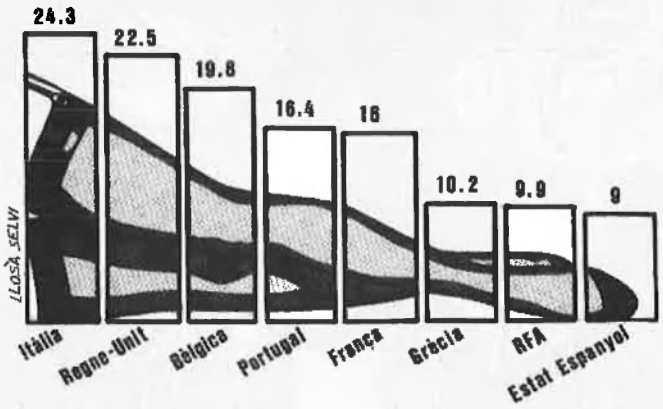
"Un *lobby* és un grup de pressió. Com a tal, ja està regularitzat de manera institucionalitzada i formal. És el cas de les organitzacions patronals, sindicals, de comerç, de consumidors, etc. Ara bé, el significat anglès de la paraula *lobby* vol dir passadís, referit a contactes no formals, i són aquests contactes, que poden anar des de l'amistat fins al frau, els que determinen una zona de foscor. És, en aquest sentit, que s'haurien de regular. També caldria, però, reduir de la normativa general el marge de discrecionalitat de l'administració a l'hora d'aplicar les lleis". *S.M.*

LA XIFRA

4.000

milions de pessetes es retiren dels 1.600 caixers automàtics de les oficines de la Caixa de Pensions durant els caps de setmana dels mesos d'estiu, tal i com ha afirmat el director general de "la Caixa", Josep Vilarasau. *S. M.*

Consum de mitges i «panties»

A cama descoberta. Aquest lema, que identifica les dones de l'estat espanyol respecte al consum de mitges i *panties*, és encara l'assignatura pendent dels empresaris del sector tèxtil dedicats a la confecció femenina. No en va, les dones espanyoles són les europees que menys mitges i *panties* compren a l'any amb 9 parells per dona i any. I no valen en aquest cas arguments que diferencien entre l'Europa del nord i l'Europa del sud, ja que Itàlia, amb 24'3 parells a l'any, encapçala aquest particular rànquing que faria les delícies d'aquell obsès per les cames que fou el cineasta francès François Truffaut. La sorpresa la protagonitzen les portugueses, per davant de franceses i alemanyes. *A.V.*

Avellanes: els fruits de l'especulació

L'avellana deixarà de ser un producte autòcton de les comarques tarragonines si les administracions, autonòmica, central i europea, no cerquen solucions a l'excés d'estocs. Així ho assenyala un informe de la Unió de Pagesos del Baix Camp sobre l'estat actual dels fruits secs a les comarques meridionals.

L'informe del sindicat situa en 6.000 les tones d'avellanes d'excedent per a enguany, xifra similar als estocs del 1989. A més, l'anàlisi ataca molt directament el sector comercial i sobretot les empreses exportadores de fruita seca, les quals acusa de cometre especulacions. Per tot això, la Unió de Pagesos ha anunciat que convertirà la crisi del sector en un greu problema social, amb la intenció de defensar una font d'ingressos econòmics que consideren que està en vies d'extinció.

En l'informe s'explica que el Baix Camp està patint l'envelliment dels treballadors del camp, amb una mitjana d'edat de 55 anys. Igualment es critica molt durament la manca d'una política que afavoreixi l'exportació de fruits secs. De fet, enguany, tan sols la Unió Agrària Cooperativa ha estat capaç d'introduir-se en els mercats forans. Pel que fa a les Organitzacions de Productors Agraris, encara no han exportat, la qual cosa agreujarà l'excés d'estocs quan arribi el proper estiu. *C.S. Bellmunt*

EN BREU

"Impacte turístic sobre el litoral" és una jornada organitzada pel servei de medi ambient de la Diputació de Barcelona per dotar els municipis costaners d'eines operatives de control i gestió del litoral. Aquesta jornada se celebrarà el 28 de març al Centre d'Estudis del Mar, Sitges, i hi participaran Gerda K. Priestley, professora del department de Geografia de la UAB; Ramon Bosch, conseller tècnic del grup Editur; Joaquim Estol, director tècnic de la Mancomunitat de Sanejament de l'Alt Maresme, i Isidre Gonzalvo, tècnic del servei del Medi Am-bient, entre altres.*S.M.*

Les claus de l'economia valenciana a mitjà tèrmini són la reducció dels costos financers, la consecució d'augments de productivitat, el procés de maduració de la nova estratègia exportadora i la normalització de les relacions entre els diferents agents socials. Així ho valora l'Informe Econòmic Regional 1988, publicat pel Consell de Cambres de Comerç de la Comunitat Valenciana. Pel que fa als diferents sectors d'activitat, les majors dificultats es concentren en quatre fronts: la feblesa de la demanda turística, el canvi de tendència en el sector de la vivenda una vegada passat el *boom* dels últims anys, el desplaçament de la demanda manufacturera i de béns d'equip cap a produccions importades i el descens de la taxa de cobertura del comerç exterior. *A.V.*

Quan la necessitat obliga

La indefinició d'un mapa de caixes d'estalvi al País Valencià ha deparat una de les operacions més arriscades dels darrers anys: l'anunci de fusió entre les caixes provincials de València i Alacant, amb una nova entitat resultant que gaudiria de 220.000 milions de pessetes de recursos aliens, 200 oficines i 1.400 treballadors.

L'operació naix contra natura si es té en consideració el tan elogiat informe Revell sobre fusió de caixes d'estalvi. Tanmateix, l'aliança és comprensible si s'analitza la situació interna de les entitats implicades. Per una banda, la Caixa Provincial de València va registrar el 1989 unes pèrdues de 69 milions de pessetes, amb uns recursos aliens de 11.238 milions de pessetes, unes despeses globals de 2.040 milions de pessetes i uns ingresos financers de tan sols 1.896 milions. Una situació delicada si hi afegim que la gestió mampresa pel president, Leonardo Margareto,ha estat encaminada més a la rendibilitat política que no a la financera. Hí quedan reflectides l'obertura de dues oficines a Alzira, per indicacions directes del president de la Diputació de València, Francesc Blasco, i la concessió d'un crèdit de 160 milions de pessetes al Consorci d'Editors.

Quant a la caixa alacantina, va registrar el 1989 uns beneficis de 1.250 milions alhora que gaudia d'uns recursos aliens de 212.000 milions. Els seus problemes, però, són els derivats de tenir al cor de la seua àrea d'expansió la competència d'una caixa de la fortalesa de la CAM. Aquesta caixa, molt més implantada a València que la provincial d'Alacant, ofega el creixement de l'entitat que ara presideix Francesc Rodríguez.

En aquest context, el matrimoni d'interessos ara gestat soluciona els problemes de les respectives caixes. La valenciana ix de la difícil situació econòmica i l'alacantina assegura el seu creixement. L'entitat resultant comptarà amb la revalorització dels recursos propis i estalviarà en impostos prop de 3.500 milions de pessetes gràcies als avantatges que concedeix el Ministeri d'Economia i Hisenda a aquest tipus de fusions. I per si no n'hi havia prou, Vicent Requena, president de la Corporació Valenciana de Caixes d''Estalvi —a la qual pertanyen les dues entitats fusionades— ha beneït l'operació qualificant-la de fenomenal. Segons Requena, "és una bona solució per a resoldre la situació interna de les dues caixes, alhora que reforça la Corporació". Per a Requena, la fusió permetrà abaratir costos i no variarà la relació de forces al seu si, ja que els acords a la Corporació es prenen per consens".

Albert Vicent

Jocs perillosos

El president de la Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona ha manifestat els seus temors davant les indicacions procedents del servei de conjuntura d'aquesta cambra. Després de manifestar –com bé podíem esperar– que les expectatives empresarials són més negatives que fa només un any.

Josep Maria Figueras.

Les dades referents als darrers mesos de l'any 1989 i els dels mesos que portem de 1990 reflecteixen una caiguda de l'índex de producció industrial que durant l'últim trimestre de 1989 va registrar un augment del 2,8 per cent, per això la taxa anual acumulada va ser del 4,4 per cent. L'esmentat índex va baixar el mes de desembre al 2,1 per cent, cosa que significa el primer descens des d'octubre de 1988. De la mateixa manera, bé que en magnituds distintes, es reflecteixen senyals de debilitat en la demanda de béns de consum; el consum pot recaure, però, com va matisar el president Josep Maria Figueras quan es produïren les devolucions de l'Impost sobre la Renda i determinats pagaments d'allò que s'ha denominat *deute social*.

El president de la Cambra va explicar les seves queixes davant el fet que la desacceleració econòmica no s'haja vist compensada amb una reducció de la inflació i del dèficit comercial; textualment, va dir Figueras que "fins ara només hem viscut els efectes negatius de la política monetària i encara no s'ha aconseguit cap dels efectes positius que es perseguien". Els sectors més afectats per la política governamental són els del Principat: els del tèxtil, de la confecció i de la construcció. Per a l'esdevenidor de 1990, Figueras va assenyalar els increments salarials que s'estan pactant per damunt de la previsió oficial del 5,7 per cent, i per damunt de les recomanacions del ministre d'Economia i Hisenda, com també per damunt de les recomanacions de la mateixa patronal CEOE.

De nou es posa en relleu la política de deixament de funcions que ha resolt el govern, deixant que les dues parts, patronal i sindicats, juguin el joc de la competència. Pel que fa a mi, vull assenyalar que el joc pot ser perillós.

edicions 62 s/a

LA DONA SENSE ATRIBUTS

Jaume Melendres / Joan Abellan
Premi Prudenci Bertrana 1989
El Balanci, 226. 160 pagines

Una novel·la insòlita en el panorama literari contemporani, escrita per dos homes de teatre capaços de fer creure al jurat del Prudenci Bertrana que darrera el seu pseudònim s'hi amagava la figura d'una dona.

EDITORIAL TRES I QUATRE

16 / 17. 10 RELATS

El Grill, 6
144 pàgs. 650.- ptes.

Deu relats dels deu narradors més joves dels Països Catalans. Relats premiats en el concurs convocat per l'Ajuntament de Benidorm, "El gos i la Tortuga", 1989.

Edicions BROMERA

TIRANT LO BLANC

Joanot Martorell
Versió de Francesc Machirant
Il·lustracions de M. Boix

Una versió a l'abast de tots

Editorial Empúries

LA METAMORFOSI D'EN RICARD

Victor Batalle
Col·lecció l'Odisea, 50
Premi Ramón Muntaner 1989 de literatura juvenil.

Uns personatges inoblidables en una novel·la divertidíssima.

La Galera

LA CARAVANA DELS NENS

An Rutgers van der Looff
Col·lecció Els grumets de mar enllà, 57

Quan l'Oest americà era encara una terra salvatge i perillosa...

curial

RECERQUES 22
Liberalisme i revolució

Articles d'Isabel Burdiel, Rosa Congost, Anna M. Garcia, Ramón del Río, Alexandre Sánchez, Salvador Calatayud, Montserrat Caminal i Xavier Torres.

Edicions Proa

TEMPS D'ESBROTAR

Agustí Pons
Els llibres de l'Ossa menor, 153
Pròleg de R.P Balasch
52 pàgs. 650.- ptes.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

CATALÀ COL·LOQUIAL
ASPECTES DE L'US CORRENT DE LA LLENGUA CATALANA

Col·lecció Biblioteca Lingüística catalana
Lluís Payrató
Segona edició, corregida i amb addicions.

EL TEMPS, per a una campanya de promoció, està interessat en contactar amb persones del País Valencià i les Illes Balears que disposen d'hores lliures per treballar des del seu lloc de residència, durant els mesos d'abril i maig d'aquest anys.

Preferentment amb un bon nivell cultura, aptitut per a les relacions públiques i cotxe.

TREBALL BEN REMUNERAT

Interessats, escriviu a la següent direcció:

Edicions del País Valencià, S.A.
Avgda. del Baró de Càrcer, 40-13a
46001 València

OFERTA DE TREBALL

(per a direcció empresarial i administració)

Important empresa valenciana necessita personal qualificat i amb experiència laboral, per a càrrec, ben remunerat, de direcció. És necessari tindre cotxe i conèixer la nostra llengua

Interessats/des, adreceu el vostrecurrículum a:
O.T.
Apartat de correus núm. 28 F.D.
46080 València

Terrasa opta pels Pegaso

La Companyia de Transports Municipals d'Egara ha adquirit 32 unitats de l'autobús urbà Pegaso 6424 per a cobrir les noves línies d'aquesta localitat. Aquesta compra s'inclou entre les diferents mesures del projecte per la gestió del transport urbà en el qual s'inclouen bitllets de correspondència d'una hora de durada, horaris de freqüència i de passada fixes i un sistema magnètic de control de bitllets. La dotació total de la xarxa serà de 40 vehicles i es preveu que seran utilitzats per sis milions i mig d'usuaris durant aquest any. Pegaso ha facutrat el 1989 un total de 845 unitats d'urbans i interurbans, un 10% més que l'exercici anterior i ha aconseguit una penetració en el mercat del 32%. S.M.

Paquets ràpids

La inauguració d'un nou edifici i la informatització de les instal.lacions són les principals novetats del nou servei de *Paquete Expres* implantat per **Renfe** a València.

El nou servei de *Paquete Expres* inclou la possibilitat de facturar per telèfon; redueix els temps de facturació, transport i entrega a l'efectuar els transports de paquets en tren de passatgers; permet un tractament directe dels enviaments a un total de 1.200 destinacions; facilita l'enviament fins el domicili del consignatari, garantitza un seguiment informàtic de les operacions i inclou una assegurança de 1.500 ptes/kg. *A.V.*

Gestió a mida

Caixa de Barcelona ha posat en marxa un nou servei per a les PIMEs anomenat Oficines d'Empreses PIME l'objectiu del qual és conèixer les empreses de la seva zona d'influència i les seves necessitats. Aquestes oficines són centres de gestió dedicades a complementar les necessitats de les petites i mitjanes empreses, oferint-lis productes i serveis específics, tecnologia punta i personal especialitzat.

Les oficines de Caixa de Barcelona ofereixen des d'operacions de *leasing* i préstecs al servei de "línea oberta a les empreses", que permet establir comunicació amb Caixa de Barcelona a través de qualsevol ordinador personal. En el darrer exercici l'entitat que presideix **J.J.Pintó** ha concedit més de 90.000 milions de pessetes en crèdits a les PIMEs. *S.M.*

Dalt, Mickey Mouse vist per Blau Cerámica. Baix, unitats Pegaso 6424.

Fantasies animades

L'empresa alcorina **Blau Cerámica** ha signat un protocol amb la multinacional **Walt Disney** pel qual la primera incorporarà en exclusiva els personatges més populars de Walt Disney al món de la ceràmica de decoració. Mickey Mouse, Goofy i Pluto ja han estat presentats en la recent edició de Cevisama'90. Blau Cerámica fabricarà una primera partida de 400.000 metres quadrats des de les seues instal.alcions d'Alcora amb una previsió d'exportar el 90% de la producció, principalment als EUA, França, Alemanya, Anglaterra, Austràlia i Itàlia. Els taulells incorporaran el *copyright* que garantitze l'autenticitat del producte. *A.V.*

La construcció mana

L'Institut Gaudí de la Construcció (IGC) ha signat un acord per a la incorporació al Patronat de la Federació d'Indústries de Construcció i Fusta de la Federació Nacional de la Fusta, Construcció i Afins de Catalunya de la UGT. Amb aquest acord, els sindicats entren a formar part del Patronat amb tres representants cadascú.

L'IGC és el primer centre de formació ocupacional creat per les associacions i els gremis de la construcció de Catalunya, amb la participació dels sindicats i les administracions locals, amb el suport del departament de Treball de la Generalitat de Catalunya. L'objectiu d'aquesta entitat, creada a finals de l'any passat, és el de la formació ocupacional de professionals del sector per tal d'afrontar la manca de mà d'obra especialitzada, xifrada entre uns 20.000 i 30.000 llocs de treball abans del 1993.

Comunicació interior

L'editorial **Cipesa** ha tret al mercat un directori d'empreses i mitjans de comunicaicó d'àmbit estatal al qual apareixen més de 6.600 referències agrupades per sectors com agències de publicitat, diaris, revistes d'informació general, publicacions tècniques i professionals, emissores de ràdio i televisió, empreses de publicitat exterior, societats auxiliars i organitzacions i entitats. El preu de venda d'aquesta publicació és de 10.000 pessetes, iva inclòs. *A.V.*

CONTRAPUNT

Els valencians organitzats

Joan F. Mira

Si dic que les falles són el fenomen més important i més original que ha produït el País Valencià contemporani, pot semblar una afirmació excessiva. Però no ho és. Que són un fenomen original, no crec que es puga discutir: són una cosa que no té precedents ni comparació possible fora del mateix País Valencià. És a dir que les falles de València només es poden comparar amb les falles d'altres comarques valencianes, i amb les fogueres d'Alacant, que també són falles. Fora, no hi ha festa en tot l'univers que se'ls assemble. Són més pròpies i originals que la paella, que el tribunal de les aigües i que la senyera amb blau. Més originals que res, i d'una singularitat absoluta: no hi ha lloc de l'univers on una ciutat quede ocupada, durant uns dies de l'any, per centenars de monuments de cartró que al final es cremen tots alhora. No hi ha res d'equivalent enlloc.

Que siguen el fenomen més important, podria discutir-se. Algú podria dir que és més important la transformació econòmica, la industrialització, o coses així. Però jo no em referia a processos històrics, sinó a *fenòmens*. I com a fenomen, com a fet o esdeveniment singular, res no té la importància de les falles i els seus equivalents (¿potser els moros i cristians?). Vull dir que no hi ha res en la nostra història i societat contemporània que altere de manera tan dramàtica la vida urbana durant uns dies, que ocupe carrers i places d'una manera tan intensa i extensa, i sobretot que mobilitze una quantitat tan enorme d'energies i de persones. Cada any, en arribar les falles, les grans magnituds esdevenen notícia: només a la ciutat de València, set-centes falles, vuitanta mil fallers, mil milions de pessetes, centenars de bandes de música, pólvora suficient per mantenir una guerra. Els forasters es queden molt impressionats davant de tot això. Vist des de fora, la sensació de mobilització general deu fer molt d'efecte. Vist des de dins, encara en fa més. Sobretot perquè els valencians tenim de nosaltres mateixos la idea que som gent individualista, menfotista, indisciplinada, desconjuntada, fluixa i poc perseverant. I arriben les falles, i demostrem exactament el contrari: sentit de grup, dedicació, disciplina, organització, esforç i perseverança.

M'han portat un llibret (motiu probable d'aquest article) d'una falla modesta, de poques pretensions, de segona categoria B. A les primeres pàgines figura la Junta Directiva: president, quatre vice-presidents, secretari i vice-secretari, relacions públiques, bibliotecari-arxiver, delegat i subdelegat de festes, delegat i subdelegat juvenils, delegat d'esports, delegat de teatre, representant en l'agrupació, activitats diverses, delegat i subdelegat del casal, subdelegades infantils, tresorer, comptador i vice-comptador, delegat i subdelegat de reembossaments, delegat i subdelegat de loteries: he comptat trentados càrrecs específics. A més, hi ha els vocals simples de la junta, que són setanta-cinc. Els presidents d'honor, que en són set, entre vius i morts. Més els fallers d'honor –incloses sucursals bancàries, dos consolats, un col.legi, bars, botiguers i persones– que són més de cent cinquanta. Més la cort d'honor de la fallera major, formada per més de seixanta senyoretes. Tot això, sense comptar la participació infantil. Ni el PSOE, ni el PP, ni el Ministeri d'Hisenda, a escala de tota la ciutat de València, no tenen una organització de tanta categoria com una simple falla de segona B. Ara, cal imaginar això multiplicat per tres-centes o quatre-centes falles, gran part de les quals són més importants que aquesta que m'ha enviat el llibret. I cal imaginar un veïnat quasi unànimement simpatitzant, cotitzants, compradors de loteria, col.laboradors en la *replegà*, amics i familiars dels fallers i falleres, i així fins a la directa o indirecta participació universal. Tot això no ho saben els forasters, si no, es quedarien més impressionats encara.

I no es tracta de cap organització efímera o insubstancial: tenen local propi, trofeus i estendards, memòria històrica, continuïtat garantida, renovació anual i generacional, rituals, llibres d'actes, arxiu, i tot el que cal tindre. Quant a l'eficàcia de tals organitzacions, l'evidència és encegadora. Quant a la seua capacitat de mobilització, no cal repetir-ho. I a partir d'ací haurien de vindre les preguntes.

La primera pregunta és per què ha despertat tan escàs interès entre els intel.lectuals, els sociòlegs, els historiadors, etc., un fenomen tan important com les falles. Difícil de respondre. Fa poques setmanes que s'ha llegit la *primera* tesi doctoral sobre el tema, un magnífic treball d'Antoni Ariño. Ell també creu que les falles han esdevingut la manifestació més important de *valencianisme* i de *valencianitat* (es tracta de la ciutat de València, evidentment). És una opinió molt ben fonamentada. La segona pregunta és: ¿per què els valencians manifesten aquesta fantàstica capacitat d'organització eficaç per a una festa ... i només per a una festa?

Del 20 de febrer al 29 d'abril de 1990

Pablo Picasso. Autoretrat, 1907. Oli sobre tela, 73 x 60 cm

CUBISME A PRAGA

obres de la galeria nacional

Museu Picasso

Montcada 15-19, Barcelona

Ajuntament de Barcelona

Alimentarà, en el 92, els grans campions

Alimenta ja, cada dia, els futurs campions.

Cola Cao
Forma part del servei d'alimentació dels jocs de la XXV Olimpiada.

Cola Cao®
Aliment Olímpic

NUTREXPA